CHENDRAKANTA.

(A TELUGU DRAMA IN 8 ACTS WITH SONGS)

OSMANIA UNIVERSITY
COLLEGE LIBRARY.

Chekravadhanula Manikya Serma,

PUBLISHED BY

KARRA ATCHIAH & SONS,

Book-Sellers,

RAJAHMUNDRY.

5TH EDITION 2 000 COPIES

SCAPE & COMPANY,

HIGH CLASS PRINTERS, & RUBBER STAMP MAKERS ETC

COCANADA.

Copy-right Registered.) 1920 (Pri

ప్రకటన.

పాదుకాపట్టాభిషేకము	ధ॥ క్రి॥	1	2
ప్రమీలార్జునీయము	...	1	2
ప్రహ్లాద	...	1	2
సావిత్రీచిత్రాశ్వము	...	1	2
చంద్రహాస	...	1	2
బృహన్నల	...	1	2
పాంచాలీస్వయంవరం	...	1	2
చిరకారి	...	1	2
శ్రీరామాంజనేయము	...	0	12
సీతావిజయము	...	0	12
సీతాకళ్యాణము	...	0	8
రావణవధ		0	8
విచిత్రబిల్హణీయము	వ్యా॥ అ॥	0	8
మణిమాల	...	0	10
దానవవధ	..	0	10
ప్రసన్నపాంచాలీయము	...	0	12
రాణీసంయుక్త	...	0	12
చారుమతీనందివర్ధనీయము	...	0	10
వాసంతికాపరిణయము	...	0	8
ప్రద్యుమ్నానందము	...	0	10
ప్రచండరాఘవము	...	0	8
సంగీతసత్యహరిశ్చంద్ర	కా॥ వీ॥	0	12
స్త్రీసాహసం	...	0	1[illegible]
[illegible]లవ డ్రామా	...	0	12
[illegible]సహనము	...	0	8
[illegible]హారవ	.	0	8
[illegible]	॥	0	12
[illegible]		0	12
[illegible]		1	0
[illegible]			12

నవలలు.

సౌందర్యతిలక	చి॥ ల॥	1	0
సుధాశరచ్చంద్ర	...	1	0
కర్పూరమంజరి	...	1	0
గణపతి I	...	0	12
డిటో II	...	0	12
అహల్యాబాయి	...	0	12
హేమలత	...	0	12
రాజరత్నము	...	0	12
సిద్ధార్థచరిత్ర	.	0	12
రామచంద్రవిజయము	...	0	10
రాజస్థానకథావళి I	...	0	14
డిటో II	...	0	14
భాగవతకథామంజరి	...	0	8
వినోదములు I & II	...	0	8
డిటో III	...	0	6
రఘుకులచరిత్ర	...	0	10
కృష్ణవేణి	...	0	6
మణిమంజరి	...	0	6
నందచరిత్ర	...	0	4
సాక్షి	...	2	0
జయచంద్రవిజయము	...	1	[illegible]
చిత్రలేఖ	...	0	10
యశస్తిలక	...	0	10
శ్రీదేవి	...	0	10
లలితకుమారి	...	0	10
పెద్దాపురసంస్థానచరిత్ర	...	0	10
ఇందుమణి	...	0	12
శైలనీచంద్రశేఖరము	...	0	1[illegible]
సక్తిమతి	...	0	[illegible]

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

ఇది

చక్రావధానుల మాణిక్యశర్మచే

రచియింపఁబడినది.

రాజమహేంద్రవరము

యస్. కన్నేశ్వరరావు బ్రదర్సు [illegible] పుస్తకషాపు ప్రొప్రైటరు

రాజమండ్రి బుక్కు సెల్లర్సు

కర్రా అచ్చయ్య అనువారిచే ప్రకటింపఁబడియె.

మొదట కూర్పు 2000 ప్రతులు.

[illegible] ఆనంద్ & కో., లో ముద్రింపఁబడెను.

1920.

కాపీరైట్ రిజిస్టర్డు] [వెల 10 అణాలు

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.	అంకము.
సూత్రధారుఁడు.	1
నటి	1
చంద్రచూడుఁడు.	1, 2, 5, 7, 8.
బుద్ధిసాగరుఁడు.	1, 3.
దూర్వాసులు.	1
సేవకుఁడు.	1
శివుఁడు.	2
పార్వతి.	2
భృంగి.	2
సింహకేతుఁడు.	3, 8.
మంత్రి.	3
బ్రాహ్మణుఁడు.	4
కపటచంద్రకాంతుఁడు.	4
రాక్షసుఁడు	5
అశ్వనులు—దేవవైద్యులు.	5
చంద్రకాంతుఁడు.	6, 7, 8.
వనబాలకులు.	6
పంతులు.	6
బడిపిల్లలు.	3, 6.
కాంచీపుర రాజకుమారుఁడు.	6, 7.
కాంచీపురమంత్రికుమారుఁడు.	6. 7.
సింహకేతుని సేవకుఁడు.	7
పురోహితుఁడు.	8

స్త్రీలు.

రత్నమాల—కథానాయక.	4, 5, 6, 7, 8,
మురళిక—చెలికత్తె.	4
దేవి—చంద్రచూడునిభార్య.	1

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

చ. ధరఁగల [illegible] దంపతు[illegible]యుఁ, [illegible]
తలమునఁ గల్గినట్టి యానతాంగముల్ [illegible] సతిపెరగ, ఖ్యాతిచే
దురగమున మెట్టనాతితుల దోర్బలముల్ [illegible]
గరిమప్రుడై తనర్చు భగవంతుఁడు, బ్రోచుత మమ్ము నెప్పుడున్.

[నాంద్యంతమున సూత్రధారుఁడు ప్రవే[illegible] పూలను సభ్యులపైఁ జల్లి]

సూత్ర—(తెరసాకి నాలకించి) సంతోషము సంతోషము నేఁడు గాయకగానామృత[illegible] రసంబులు [illegible]చున్నవాఁడను మఱియు సంగీతము—

గీ. నృత్యముల మాంగళికరవము గదిపి యంత్ర
గాత్రరవములు [illegible] నిలుగుచి[illegible]
మెంకుమోహనలు చిగురించుచుండ నాదు
చిత్తమును బల్లవించుట చిత్రమగునె?

(కలయఁజూచి) ఆహా! [illegible]ముల కళాకళము[illegible] చేయుచున్న దే యీరంగస్థలము!

గీ. తోరణంబులపైఁ జిత్రితము లైన నగముల
నలరు పూవులఁ గని యాస నళులు[illegible]
గానములు సేయుచును మోదకలన మారఁ
చిత్రకారుల మహిమంబుఁ [illegible]?

(ఆకసమువంకఁ జెవియొగ్గి) ఏమనుచున్నారు ? రంగప్రసాధనమోహవశుండవై యార్యకృతనిరాదరణుండవైతి వనియా ? బాగు ! బాగు! చక్కఁగా జ్ఞాపకముఁ జేసినారు. (సభనుచూచి) ఆహా! ఏమి? ప్రేక్షకులదృగ్జాలంబులంగని ప్రసవాసవభ్రాంతిచే నతనికాభ్యర్ణమున సంచరించు నాందోళంబు లని భ్రాంతిఁ జెందితిని. సకలశాస్త్రార్ణవోత్తీర్ణకర్ణధారాయమాన పండితాఖండలశోభితంబును, నవరసవికీర్యమాణగ్రంథకల్పనాసమానసాహితీపరిశోభిత కవిచంద్రసముదయవిరాజితంబును సమస్త సర్వంసహాభారవహనధౌరేయరాజకులమకుటస్థగితేంద్రనీలకాంతిపూరప్రభావిలసితంబును, అగ్రకులసేవాతత్పరచతుర్థకులపరిశోభితంబు నగునీసభ మదీయనేత్రోత్సవముఁ గావించుచు, నాపైఁగరుణారసముఁ జిలికించుచున్నయది. అది సజ్జనులగునీసదస్యుల కుచితమే, నేనిపుడుగదా ! వీరలకుఁ గృతజ్ఞత నెఱపవలసినది? (ఆలకించి) అల్లదె మంజీరరవము వినవచ్చుచున్నది. ఆవచ్చునది నాప్రేయసియే (చూచి) అనేకరూపకాభినయశారదయగు నాకాంతకు వేఱె చెప్పవలయునా?

[అంతట నటి ప్రవేశించును.]

నటి—భరతపుత్రా ! నమస్కారము.

సూత్ర—ప్రేయసీ ! ఏమి ! అంగాలు వాడుతేరిన తమ్మితూఁడు వలెఁ జొక్కియున్నదానవు.

నటి—మఱేమియు లేదు. రత్నమాలికావేషము వహించి యుడువుల నిమిషములఁ బహునటుల నభినయింపవలయుఁగదా ! అని తదప్రసార్పిత చిత్తనై యటచే నటులగ పడుచున్నదాన.

సూత్ర—కళ్యాణీ ! మన మాడఁదలఁచినది చంద్రకాంతనాటకమని నీ కెటులు తెలిసినది ?

నటి—ఆర్యా ! మీచే నారంభింపఁబడిన నాందివలన.

సూత్ర—ఓసీ ! నీవు పండితురాలవుసుమీ !

నటి — అదియెంతయు మీ ప్రభావమే.

సూత్ర — సరి దానికేమిగాని మనప్రస్తావన నింతటితో విర మింతము. నీవును ఋతువర్ణన మొదలుపెట్టుము.

నటి — ఆర్యా! గ్రంథకర్త కొకయాశీస్సు నొసంగకుండవే!

సూత్ర — ఔను. మఱచితి. నాయనకింతకుమున్నె కకవితల్లజుం డొసంగిన యాశీర్వచనమే యున్నది. వేఱొండు వెతకనేల? వినుము,

మ. సకలశ్రేయము లిచ్చుగావుతను శ్రీచక్రావధానాన్వయా
బ్ధికి సోముం డగు నారసింహసుతుం డింపొందు మాణిక్యశ
ర్మకు శ్రీవెంకటసుబ్బరాయగురుశుంభత్పాదభక్త్యుక్తి శా
లికి మేలైన కవిత్వశాలికి నాళీకాక్షుం డత్యాప్తుండై.

నటి — బాగుబాగు! అట్లైతే శుభమునందగలెదుం గాక! నేం జే యవలసిన ఋతువర్ణనంగూడం జేసెదను.

గీ. చంద్రకాంతులు సోకినం జంద్రకాంత
రత్నమాల కఱంగుకరీతిని జైత్రుం
గనిన వనకామినికి మేను కందళముల
వ్యాజమునం బులకిత మయ్యె నన్నెదనని.

సూత్ర — బాగుబాగు! సీగానకళావైభవమున నట్లే యగుచు న్నది. అల్లదె నేపథ్యమ్మునంగల సభాభవనమ్ము నధిష్ఠించుటకుం జం ద్రచూడమహారాజవేషమున మనగాయకి చంద్రుండు వెడలుచున్నాండు మనమును మనభావికార్యములకై త్వరపడవలయునుగదా! కావునం, బోదమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రస్తావన.

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

ప్రథమాంకము

రంగము—సభామందిరము.

[చంద్రచూడమహారాజును మంత్రి బుద్ధిసాగరుడును ప్రవేశింతురు]

చంద్ర—ఓమంత్రిశేఖరా!

మ. మనరాష్ట్రంబున నెల్లవారు నిజధర్మంబుల్ విసర్జింపకుం
డను వర్తిల్లుచు నున్నవారలె నిరాటంకంబుగా సుంకముం
చనువొప్పారగ నిచ్చుచుందురొకొ! యీప్రజాలోక సత్సంగతిం
మనుచున్నారలె భాగ్యభోగ్యముల నేమం బొప్పగా నుందురే.

బుద్ధి—

గీ. రాజచంద్రమ! మీ దయారస సమృద్ధ
చంద్రకాంతులు ప్రసరింప సౌఖ్య మరుదె?
ఓషధీశుని కిరణ విశేషమునను
గాక ధరణీవనస్పతుల్ కలిమిగనునె.

ఓరాజన్యచూడామణీ!

గీ. లేదనెడులోభి యొకడైన లేఁడు భూమిని
ధనికు లయ్యును మత్తత గొనరు నరులు
ప్రేమసంయోగులు నిజరాజభక్తిపరులు
దేశజనులు నిదయ్య నృపాలచంద్ర.

చంద్ర—ఓసచివాగ్రణీ!

క. తన దేశకష్టసుఖములు
తన వనుకొని యెవఁడు లోనఁదలఁచి మెలఁగునా
మనుజుఁడె మనుజుఁడు నరపతి
యనఘుఁడు దేశస్వరూపుఁ డప్పుఁ బరమాఁ డగుఁగా.

బుధ—దేవా! మనుజులును రాజులును సేవింపఁదగిన ధర్మములవియే కదా!

గీ. ఆర్యధర్మముల నెఱిఁగి యుత్తమాచార్య
ముల నొసర్పఁగ దక్షులై మెలఁగు మీకు
మీ సమస్త రాజ్యమునకు వాసి గలుగు
టరుదె శ్రీచంద్రనామ మహామహీశ.

చంద్ర—ఎంతయుండిన నేమి?

చ. కలవు సమస్తసంపద లఖండపురాంతర వైభవంబులున్
గలవు ప్రతాపసైనిక నికాయములున్ గల వన్ని యుండినన్
గులము సముద్ధరించు ననఁదగిన నొక్కని పుత్త్రుఁ గాంచి
కన్నులకును గన్గొనఁగన నోచనిచింత మదిన్ దహించెడున్.

బుధ—దేవా! అది యుక్తమే. అందువలననే కదా! బ్రహ్మ కేవల మూర్ఖుఁ డని నిందితుఁడైనవాఁడు.

గీ. బీదవారికి మితిలేని బిడ్డ లుండు
లోకపతులకు సంతతి లేక యుండు
దంపతులు నొకరొకరికిఁ దగక యుండు
బ్రహ్మ మూర్ఖుఁ డనుచు నిందఁ బడెఁ జగతి.

చంద్ర—మంత్రిశేఖరా! నిక్కము వచించితివి. అయినను నందనులు లేని యీరాజ్యమేల! యీశరీరమేల?

బుధ—మహారాజా! అది నిశ్చయమే. అయినను

చ. కడువఁగ లేదు పుత్రికులఁ గాంచెడి కాలము, ధర్మరాజ్యమం
దొడయని రాకుమారకుని నెక్కనినైన ననుగ్రహింపఁడే
జడమతిబ్రహ్మ మానసిక సత్త్వముఁ గొనరించుమీకు
నివ్వడుపుసఁ జాతఁబొందఁ దగవా మునివర్యు లొసంగకుందురే.

సేవకుఁడు—మహారాజా! ద్వారమునొద్ద నెవ్వరోమునీసర
య్యగారు మీయానతికై కాచియున్నవారు.

చంద్ర—ఓరీ! తత్క్షణము ప్రవేశపెట్టుము.

సేవ—చిత్తము (తెరలోకిచూచి) ప్రభువువారి యనుజ్ఞయయి
నది యయ్యా! దయసేయుఁడు.

[అంతట దూర్వాసమహర్షి ప్రవేశించును]

దుర్వా—జయశంకరీ! జయగౌరీనాథ!

చంద్ర—మహాత్మా! అభివాదనమొనర్చుచున్నవాఁడను.

బుద్ధి—స్వామీ! నమస్కారము.

దూర్వా-ఓ రాజచంద్రమా! కళ్యాణపరంపరావాప్తిరస్తు. మం
త్రీ! నీకు శుభమగుఁగాత.

చంద్ర—

చ. అలఘుతపోనిధాన మహిమాతిశయోన్నత సత్ప్రభావ! రా
జులమగుమమ్ముఁ బ్రోచుటకుఁ జూడగవచ్చితె! లేకయున్న వ్యా
కుల మగురాజ్యకూపమునఁ గుళ్లుచు లేవఁగ లేకయున్న యం
ధుల కిఁక నెట్లు కల్గును గతుల్ వచియింపవె భూసురాగ్రణీ!

దూర్వా—ఓ చంద్రచూడమహారాజా!

శా. సేతూద్బంధనపుణ్యభూమి గని యా శ్రీరామలింగేశ్వరున్
బ్రీతిం బూజలు సేసి యంతట మహావీరస్థలంబౌ పునా
ప్రాంతంబుం గని భూప్రదక్షిణముగా రా నేనిటుల్ నీదుప్ర
ఖ్యాతిం బినులు గాంచివచ్చితిని నిన్గాంచంగ నో భూవరా!

చంద్రి—మహాత్మా! అది నా పురాకృత పుణ్యఫలంబని యెంచుచున్నవాఁడ. ఓసీ సేవకా! మహర్షి నర్చించుటకు దేవి నర్ఘ్యముగొని రమ్మని చెప్పుము.

సేవ—(తెరలోనికి చూచి) అర్చనోపకరణములతోనే యామె వచ్చుచున్నవారు ఇఁక నేఁజెప్పనేల ?

దూర్వా—(తనలో) ఈ దేవి యధిక వివేక సంపన్నయని తోఁచెడును.

[అంతట దేవి ప్రవేశించును]

దేవి—(అర్ఘ్య మటనుంచి మునికి) మహాత్మా! నమస్కారము. [రాజునకు] ప్రాణేశ్వరా! నమస్కారము.

దూర్వా—అమ్మా! నీకు శుభము కలుగుఁగాత.

చంద్రి—దేవీ! అర్ఘ్య మిటుపోయుము (దేవి యట్లుచేయు మునిపదములఁ జల్లి శిరములఁ జల్లుకొని)

చ. కులము పవిత్రమయ్యె మునికుంజర మామక దేహజన్మముల్
గలుషతవాసి పూతములుగా రహించెను మాగృహమ్మునన్
దులసిదళోదకంబు దయతోఁ గొని గేహముఁ బావనమ్ముగా
సలుపగదయ్య ధర్మగుణసాంద్ర! దయాకర! పాపభంజనా!

దూర్వా—ఓ రాజా!

గీ. భక్తిపరుఁడవు సద్ధర్మపరుఁడ వీవు
సంతసించితి నీదు నర్చనల కెల్ల
నఖిలధర్మాధికారి నీవగుటఁ జేసి
భోజనము సేయ సమ్మతిఁ బూనినాఁడ.

చంద్రి—మహాత్మా! కృతార్థుఁడను. దేవీ! సర్వము సిద్ధపరుపుము.

దేవి—మహాప్రసాదము స్వామీ (లోనికిఁ బోయి అన్నిటిని తెచ్చును.)

దూర్వా—(నలుకలంకులఁగని యోచన నభినయించి) ఏమీ! రాజా! నీవనపత్యునివలెఁ గన్పట్టుచున్నాఁడవే కోపముతోఁ జూచును.]

చంద్రి—మహాత్మా! అదియేకదా! నామనశ్శల్యము! దయాదృష్టితో నపరశివావతారులు దీని నిర్మూలించి మమ్మేలవలయును.

దూర్వా—[కోపముతో] ఓరి రాజకులకళంకా. మాయకాఁడా! చంద్రిచూడా! నిన్నిప్పుడేమి చేసెదనో చూడుము (లేవఁబోవును)

చంద్రి—మహాత్మా! రక్షింపుఁడు.

అందరు—(భయము నభినయింతురు.)

దూర్వా—ఏమీ! నిన్ను రక్షింపవలెనుగా!

ఉ. బిడ్డలు లేనియింట నెటు విందులు సేయఁగ నర్హమౌనురా!
చెడ్డ యటంచు నెంచక విశేష మదీయతపఃఫలంబుఁ బె
గ్గిలపాలు సేయుటకుఁగా సమకట్టితె దుర్మదాంధ! నీ
మడ్డితనంపు వృత్తమును మాన నిదే శపింతుఁ జూడుమా.

అందరు—(భయకంపముతో నివ్వెఱఁగంది చూతురు.)

బుద్ధి—మహాత్మా! మృగరాజము విజృంభించినమృగములకు రక్షక మెందుఁగల్గు? దయారసముఁ జిలికి ధర్మాత్ముని రక్షింపుఁడు.

చంద్రి—(తనలో) రెండవ శరభద్రావతారమువలె నీమూర్తి చూడ దుస్సహమైయున్నది. [ప్రకాశముగ] దేవా! దీనదయాపరా! ఎఱుఁగక చేసిన నాతప్పు సైరింపుము.

చ. అలుక వహింప లోకము సమస్తము భగ్గున మండిపోవు మీ
రలుకగ ప్రేమతోఁ గనిన హాయిగ నీభువనంబు చల్లఁగా
వెలయును సౌఖ్యసంపదల వేడుచు నుండెఁ గదయ్య మీరె యీ
కలన శపింప నెవ్వరికిఁ గాతురు మమ్ముల మీదుభృత్యులన్.

దూర్వా—ఛీ! రాజా! సీహా! ఎఱుఁగవు!

ఆ. గొడ్డురాలిచేతికూడు నిషిద్ధమటంచు
విధవచేతియన్న మధమ మంచుఁ
బెద్దలు వచియించు వేదవాక్యములెల్ల
నెఱుఁగకుండఁ జేసితే! దురాత్మ!

ఇఁక నిన్ను సేవింపను.

సేవకు—(తనలో) ఇంతమాత్రమునకే యీయన యిన్నిగంతులు వైచుచున్నవాఁడు. తనయాలి విధవయైనప్పుడుకాని తనకీధర్మములు తెలియవు. ఒంటిగాఁడో లేక సంసారుండుగాఁడో!

దేవి—(తనలో) దూర్వాసుఁడు కోపిష్ఠియని చెప్పినమాటలకును నేఁడు ప్రత్యక్షముగఁ జూచి యనుభవించుచున్నందులకును సరిపోయినది. (ప్రకాశముగ) ఓ ఋషిచంద్రమా!

ఉ. సంతు జనింపలేదనువిచారము మాయెడఁ గాల్చుచుండఁ బెం
పంతఁ జరించుచుందుము జనంబులలోఁ దలయెత్తలేక, యీ
చింత యడంగుజాడ మౌనికులశేఖర! యజ్ఞత మాయెడఁ గృప న్నా
నంత ప్రమాదపాతమున కింతచెందుట సహింపఁ జెల్లునే?

దూర్వా—ఓరాజపత్నీ! ఇదియాపాతదోషమా? ఎటువంటియు నీనింద్యాన్నము పెట్టి నాతపము భగ్నము సేయఁదలంచిన వీరందఱు నుదీయదుర్వారకోపదావానలంబునకు శలభంబు లగుచున్నారు.

ఉ. భాసురసంతతోగ్రతపఃఫలయుక్తుఁడు సంతతాగమా
భ్యాసుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు భాసుఁడు బ్రహ్మసమానసత్త్వ వి
న్యాసుఁడు లోకకర్త్రి యనునంతయు గీతగుణాళియైన దూ
ర్వాసునికోపకీలల లవంబు నెఱుంగరొ దుష్టభూపతుల్.

చంద్రి—మహాత్మా! రక్షింపుము. మిమ్మెఱుఁగనివారముగారా? (పాదములంటును.)

దేవి—తండ్రీ! దూర్వాసమహర్షీ! మమ్ము రక్షింతుమని వరం బొసంగువఱకు మీపాదములను విడువము.

(పాదములపైఁ బడును.)

గీ. అగ్నిఁబడి చచ్చుటకు సిద్ధ మగుదుఁగాని
గొడ్డురాలను నిందలకును సహింప
పుత్రభిక్ష మొసంగి నన్బ్రోవుమయ్య
కూఁతు గొడ్రాలయైన జనకుఁడు సయిచునె?

బుద్ధి—ఈమహారాజా! రక్షణఫలము దేశరక్షణఫలసాదృశ్యమై మిమ్ముల వరించుఁగాక.

దూర్వా—(ఆలోచించి) గోలుత విందుసేయుట కంగీకరించి మానుటచే నసత్యదోషము సంప్రాప్తమగును. చేసిన నపత్యాన్నభక్షణదోషము సంప్రాప్తమగును ఏమిసేయుటకును దోఁచకున్నది. సరి ననుగ్రహించుటయు దేశోపకారము.

చంద్రి—మహాత్మా!

ఆ. తమ రనుగ్రహింప దలఁచిన సంతతి
గలుగు టరుదె నాకు గడియలోన?
వర మొసంగి పుత్రవంతుని జేయవె
వందనములు మౌనివర్య మీకు.

బుద్ధి—దేవా! భూతదయాకరా! అనుగ్రహించి రాజవంశ ముద్ధరింపుము.

దూర్వా—మహారాజా! ఓపుత్రకామశీ! మీ రనుగ్రహింపఁబడినారు లెండు లెండు.

చంద్రి&దేవి—ఆర్యమిశ్ర! ధన్యుల మైతిమి.

దూర్వా—ఓరాజన్యచూడామణీ! నీయుత్తర జీవయాత్రను మేము దివ్యదృష్టితోఁ దిలకించినారము. నీకొకపుత్రుఁడు పుట్టఁగలఁ

డు. అందుకై భక్తపరాధీనుండైన శంకరుంగూర్చి తపంబు చేయుము. నీయభీష్టము నెరవేరును. అమ్మా! పుత్రవతి వగుదువుగాత.

చంద్ర—మహాప్రసాదము.

దేవి—మహాత్మా! ధన్యురాల నైతిని.

దూర్వా—నాకిఁక నన్నృతదోషము రాకుండఁ గేవల తులసి దళోదకముమాత్రము స్వీకరించెద నమ్మా.

చంద్ర—చిత్తము (అనుచు కొంచె ముదకము చేతియందు పోయును.)

దూర్వా—(స్వీకరించి) నే నిఁకఁ బోయివచ్చెద నీవును దపంబున కేగుము.

(నిష్క్రమించును.)

చంద్ర—మంత్రిశేఖరా! ఈమహాత్ముకోపమే మనకు మేలైనది. నేఁ దపం బాచరించుటకుఁ బోయెదను. నీవు రాజ్యభారము వహించి ధర్మము నెరపుచుండుము.

బుద్ధి—చిత్తము.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము

ద్వితీయాంకము.

రంగము—కైలాసప్రాంతము.

చంద్రచూడ—(తపముచేయుట నభినయించి)

గీ. ఎవఁడు కను విప్ప జగముల కెసఁగు సుఖము
లెవఁడు కనుమూయ భువనమ్ము లెల్లఁ బొలియు
నట్టిప్రకృతితరుఁడు పరమాత్మ శివుఁడు
నగుపరబ్రహ్మ నాకుఁ బ్రత్యక్ష మగుత.

[కైలాసము ప్రమథగణభూతకోటిమునిజనములతోఁ బార్వతియు శివుఁడు భృంగియు ప్రత్యక్ష మగుదురు.]

చంద్ర—దేవా! ఉమారమణా! మాంపాలయ మాంపాలయ

శివుఁడు—వత్సా! చంద్రచూడా. నీయభీష్ట మెఱింగింపుము. నీభక్తికి మెచ్చితిని.

చంద్ర—దీనశరణ్యా! నాగనరదేవజగద్భరణాభిగణ్యా!

ఉ. దీనులఁబ్రోచువాఁడ విభుదేశ జగద్భరణాభిమాన యో
మానిత వేదమాంస్య యసమాన మహామహిమాభిరామ నా
న్యూనతమాన్పనొక్క సుగుణుం గుమారు దయసేయుమయ్య భూ
జాని నటంచు నన్ను విరసంబుగఁ జూడకు పార్వతీశ్వరా!

శంక—వత్సా! నీయభీష్టము నెరవేరునట్టుల నొకపుత్రుఁ డుదయించును గాని యాబాలునకుఁ బండ్రెండుదినంబులకంటె నాయువధికముగా నుండదు.

చంద్ర—దేవా! ఆయుస్సులేని సుతుఁడేల? మహాత్మా! అనుగ్రహించి పూర్ణాయుష్కునిగాఁ జేయ వేఁడెదను.

పార్వ—ప్రాణేశ్వరా! ఇట్టి యసంపూర్తివరం బొసంగుటకుఁ గారణ మొండు కలదని నేఁ దలంచెదను.

శివు—కారణ మున్నది. కళ్యాణీ! ఈచంద్రహాసుని పూర్వ జన్మసుకృతమ్మునఁ జేసి నే నితనికిఁ బుత్రుండనై పుట్టవలసి యున్నది. ఆకారణంబున నేనీసమయమునఁ బుత్రుండనై పుట్టి వేఁగుభూభార హరణ కార్యము లేని కతనను నిన్ను విడచియుండలేక జన్మించి వెంట నే నిర్యాణము నొందఁదలఁచి యిట్లు పల్కితిని.

పార్వ—ప్రాణేశ్వరా! వరప్రదానంబునఁ జేసి మదీయభక్తాగ్రేసరుండైన సింహకేతుని పుత్రికనై నే నిదివఱకే పన్నెండువత్సరంబుల క్రిందట జన్మించి రత్నమాలికా నామధేయంబున భూలోకంబున నున్నదానఁ గదా! కావున మీరును నవతరించునపుడు మన మిరువురముఁ గొంతకాల మీభూతలంబున విహరింతము.

శివు—(ఆలోచన నభినయించును)

పార్వ—ఈవిషయమున మీ రాలోచింపవలదు.

శివు—ఆటులే చేసెదను. శ్రీచంద్రహాసమహారాజా! ఆజన్మించిన బాలునికి పన్నెండు రోజులలోగా పన్నెండు వత్సరముల ప్రాయముగల బాలికను బెండ్లి చేసినచో నతండు పూర్ణాయుష్కుఁడే యగును కావున నటులే చేయుము.

చంద్ర—మహేశా! అది నావంటియసమర్థునకు దుర్ఘటకార్యముగదా! దేవా! యనుగ్రహించి యాయాలు జరుగునట్లు తామేయనుగ్రహింపవలెను. మహాత్మా! రక్షింపుడు.

భృంగి—వామదేవా! కొండనాలుకకు మందు పుచ్చుకొనఁగా నున్ననాలుక యూడిపోయినదంట సంతానము లేదని మున్నొక చింతయే కాని యట్టి దుర్ఘటకార్య మెటుసేతునో యని యిప్పుడు రెండవ విచారము కూడఁ దగులుచున్నది. ఇందువలన నిరాశనకే ప్రాణము మీఁదికి వచ్చును క్రియాను నాతొల్లింటియవస్థ యితనికిపుడు కలిగినది.

శివు—ఓయీ నీవధికప్రసంగము సేయకుము.

భృంగి—లేదు స్వామీ! ఆబాధ నాకు తెలియునుగనుక చెప్పితిని. మున్నొకనాఁ డొకమామిడిపండును దినుచుండఁ బ్రమాదవశమున నాటెంక కుత్తుకలోఁ జిక్కుకొని పైకిరాక లోనికి పోకయుండె. అప్పుడు శ్వాసయాడక ప్రాణముపోవుటకు సిద్ధమైనది. పాపముపుణ్యాత్ముఁడు మన ఘంటాశ్వరుఁడు గ్రహించి సత్తువకొలఁది మెడమీఁద నొకగ్రుద్దుసాగఁదీసి కొట్టె నంత పిరంగిగుండువలె నాటెంకయూడి భూలోకములోనికి వచ్చిపడినది. అదియేకదా! భూలోకరసాలములు గలుగుటకుఁ గారణమయ్యె.

పార్వ—ఓయిబ్రహ్మచారీ! నీవాగ్ధోరణికిఁ దెంపులేక యున్నది. ఇఁకఁ జాలింపుము.

భృంగి—అమ్మా! బ్రహ్మచారినగుటంజేసి యేనుసుఖముగ బ్రతుకుచున్నాఁడను. పెండ్లియే చేసికొనినచో, నిల్లాలిమాట లాలకించుచు నామెయాజ్ఞల కడుగుదాఁటక యామె నియోగించు కార్యములు చేయలేక నేనివరకె చిక్కి సగమైయుందును.

శివు—ఓరీ! వాచాట! నీప్రగల్భము లిఁక మానుము. ఓరాజా! నీనెచ్చెలైన నాబాలునికిఁ బన్నెండువత్సరముల బాలికను సమకూర్పుము. దైవప్రేరణమున నీకది తప్పక లభించును పొమ్ము.

చంద్రి—మహాదేవా! లోకమాతా! నిరంతరము మీభక్తుని పోషించుభారము మీయదియ మీకిందఱకు నమస్కారశతంబులర్పించుచున్నవాఁడ.

దేవతలు—(నిష్క్రమింతురు.)

చంద్రి—ఇప్పటికిఁ గృతార్థుండ నైతిని. అనంతరకరణీయము నకై నామనం బానందోత్సవం బొందుచున్నది. అన్నిటికి మహాదేవుఁడే నాకుం దోడ్పడఁగల డని యొకధైర్యమును గలిగెడి. ఇఁక నీశుభవార్త మామంత్రియగు బుద్ధిసాగరున కెఱింగించి పురమునకుఁబోయెదను.

(నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

చంద్రకాంతనాటకము.

తృతీయాంకము.

రంగము—శోణపురిప్రాంతభూమి.

[బుద్ధిసాగరుఁడు ప్రవేశించును.]

బుద్ధి—గీ. మదినిసంకల్ప దారిద్ర్య మొదవకున్న
భేదమునఁ గిరికితనముఁ జెందకున్న
కార్యమొనరించునెడ శ్రద్ధ కలిగెనేని
మనుజునకసాధ్యకార్యము మహినిగలదె.

కావున నీశ్వరవరప్రసాదమునం జేసి మా చంద్రమాడమహారాజునకు జన్మించిన బాలకునకు పదిరెండు పుట్టిన దినములలోనే పన్నెండేండ్ల వయసుగల కన్నియను పెండ్లిచేయవలయు నను దుర్భరకార్యభారము వహించినాఁడను. ఇంతవర కిట్టిబాలిక చేకూరలేదు. నాకుమారుఁడైన చంద్రసేనుని చిత్రపటమును జూపి చంద్రమాడ పుత్రుఁడైన చంద్రకాంతుఁడీతఁడని బొంకవలయును. ఈయంశము వరైన నెఱుంగిన నాతలఁదీయుదురు. ఇంతకు నీకార్యము తప్పక సఫలమగునని శంకరుండు వరం బొసంగెఁగదా! మంచియో చెడ్డయో! నూఱు కల్లలాడి యొకయిల్లు నిలుపుమని పెద్దలు చెప్పుదురు. నేనన్ని తిప్పలు పడియైన నవశ్యము రాజరక్షణ మాచరించి తీరెదను. అల్లదె శోణపురము సమీపించితి నిపురనాథుఁడైన సింహకేతుఁడు రాక్షసుఁడైనను దైవభక్తియు శాంతస్వభావమును గలవాఁడు ఇచటఁగూడ నన్వేషించెదను.

(నిష్క్రమించును.)

రెండవరంగము—సభామందిరము

[సింహకేతుఁడు, మంత్రియుఁ బ్రవేశింతురు.]

సింహ—అమాత్యశేఖరా!

ఉ. సంతతి గల్గుసంతకు విచారము మెండుగ బాధసేయు, నా
సంతతి కల్గ వారలకు సౌఖ్యముఁ గూర్పుటకై మనంబునన్
జింతిలఁ గల్గు నిక్కముగఁ జిత్తమునన్ దలపోసిచూచినన్
సంతసమె కాని సౌఖ్యము రవంతయు లేదు గృహస్థపాళికిన్.

అందుఁ బుత్రిక పొందవినచో నిఁకఁ జెప్ప నేల? అన్నియు విచారకారణములె యగు.

మంత్రి—దేవా! మీరానతిచ్చినది సత్యమే యయినను

ఉ. సంతతి లేనిగేహము, రసంబు స్రవింపని పుష్పగుచ్ఛమున్,
శాంతవిహీనమానసము, సత్యము లేని పూరుషుండు, సా
మంతము లేనిభూపతియు, మంజులసంపద లేనికైతయున్
గొంతుక లేనిపాటయును గుంభినికిన్ భర మౌట కేసుఁడే.

కావున సద్గతుల కాధారభూతమైన సంతతివిషయమై నిగర్వాణముగాఁ బలుకఁ దగదు.

సింహ—ఔనది నిశ్చయమే కాని నాకుమారిక శీ సద్గుణసౌందర్యాదివిశేషములంబట్టి భువనేశ్వరియైన రాజరాజేశ్వరియే నాగర్భమునఁబుట్టెనని తలంచుచుంటిని ఇట్లు లూహించుటకును గొన్ని కారణములు కలవు గావున నట్టి మస్వాంశాంకురమునకుఁ దగిన యవలంబనము దొరకునో లేదోయని యూహించుచుంటిని.

మంత్రి—రాజేంద్రా! తమరు సెలవిచ్చినట్లు యీపుత్రిక కేవలము పరమేశ్వరీ యవతారమని యూహించుటకు సందియములేదు. అయినను సృష్టించిన స్రష్టవజ్రపుఁ బతకమును హైమసూత్రమునఁ గ్రుచ్చునో యామాసూత్రమునఁ గ్రుచ్చునో!

[తెరలో జయము జయము మహారాజా.]

అల్లదె జయశబ్దము మనచారులరాకఁ దెలుపుచున్నది.

చారుఁడు—(ప్రవేశించి) దేవా! జయము జయము. ఈ రాకుమారుల పటములఁ గైకొనుఁడు (సింహునిచేతికిఁ బటముల నిచ్చును)

మంత్రి—దేవా! ఈకుంతలదేశ రాజకుమారుని జూడుఁడు.

సింహ—మంత్రీ! ఈతని రూపము వినూతనముగా నున్నను వాంఛిత వనకల్యముగలదా.

మంత్రి—రాజా! ఈ వంగదేశాధీశుని చిత్రమును జూడుఁడు.

సింహ—(సంతోషముతోఁ జూచి)

గీ. ఆకృతిని బాలచంద్రుని ననుకరించు
నంగసౌందర్య మొసఁగ నలువ కాదు
కాని, బాహువులు ఘనముల గాంచి జూడ
నాదు మనసుమంత కింతయు జంకెనయ్య.

మంత్రి—దేవర చక్కఁగాఁ గనిపెట్టితిరి. ఈ వంగదేశపు భూపకుమారునిఁ జూడుఁడు.

సింహ—మంత్రివర్యా! చూచెదను.

ఉ. ఆయువరాజురూపము లతాంతశరాసన భ్రమ నొసంగె సుభ
ద్రాయితమూర్తి నేత్రములు తామరలఁ బోలు విశాలవక్షమున్
వేలుగచేతులు పృథ్వీపతి పుత్రులలోన నితండు
రాయఁడు గాఁగఁ దోచె మకరధ్వజువలె జయంతు చెన్నగనే.
ఈతనినామ మేదియో!

మంత్రి—ఇతనినామము శ్యామసుందరదత్తు, వీరపుత్రిక కేతఁడనురూపవరుఁడని తోఁచుచున్నది.

సింహ—నిజమే సత్యమే కదా! ఈ వంగదేశ భాగ్యము వంగదేశీయుల జనసత్త్వసంపదలకు గౌరవము చెప్పుచున్నది.

మంత్రి—అది సత్యమే. బలహీనునివలె గన్పట్టుచున్న వాఁడు కాని ఇతనినిమించిన రాజకుమారుఁడు లేఁడు.

సింహ—ఓయీ అట్లనెద వేల?

క. కులహీనుఁడైన నిర్ధని
కులజైనను పరికింపఁ గాంచి కోరును గుణినిన్
బలహీనుమాట యబలకుఁ
గలలోనైనను వినంగఁ గష్టము తలఁపన్.

సేవకు—దేవా! ద్వారమునొద్ద బుద్ధిసాగరుఁ డను చంద్రహాసమహారాజు మంత్రి మీదరిశనమునకై వేచియున్నవాఁడు.

సింహ—మంచిది ప్రవేశపెట్టుము.

సేవ—చిత్తము (లోనికిఁ జూచి) అయ్యా! మహారాజునాజ్ఞ అయినది. విచ్చేయుఁడు.

బుద్ధి—(ప్రవేశించి) సింహకేతుమహారాజా! విజయీభవ సంతతకళ్యాణసిద్ధిరస్తు.

సింహ—అయ్యా! ఆపీఠముపైఁ దయసేయుఁడు. మీ రాజునకు మీకుఁ గుశలముగదా!

బుద్ధి—మీ కటాక్షమునఁ గుశలము!

సింహ—అమాత్యశేఖరా! కారణము లేక మీరారుగదా! మీరాకకుఁ గారణ మేదియో యుండునని తోఁచును.

బుద్ధి—సింహకేతుమహారాజా! మా రాజు తనకుమారుని చిత్రపటమునుజూపి తగిన పన్నెండేండ్ల ప్రాయము గలకన్నియను జూచి వివాహముసేయుట కేర్పరచి రమ్మని నన్నుఁబంప ననురూపవతియగు బాలికకై వెదకుచు మీపురంబున కరుదెంచితిని.

సింహ—సంతోషము! సంతోషము! మేమును మీవలెనే మాకుమారికకై తగినవరు నన్వేషించుచుంటిమి. మీరాకుమారుని చిత్రపటమును జూపుఁడు.

బుద్ధి—చిత్తము (పటమునిచ్చి) అయ్యా! మీ పుత్రికకు వయసెంతో సెలవీయవలయును.

సింహ—కడచిన సంవత్సరము పదునొకండవది. ఇదేయామె చిత్తరువును జూడుండు (ఇచ్చును.)

బుద్ధి—చిత్రము. అట్టులైనచో ధూవరు లనుకూలదంపతులుం గాఁగలరని నిశ్చయముగఁ దలంచుచున్నవాఁడను. ఈమె భువనమోహిని.

సింహ—మంత్రీ! ఈచంద్రచూడాత్మజాతుని సౌందర్యమును జూచితివా! నాహృదిని మరపించుచున్నది. (పటమును జూపును.)

మంత్రి—దేవా! మఱపించుటయే కాదు. కేవలమా పంచశరుని యవతారము ఇఁక నిస్సంశయము. వేవేగ నీరాకుమారునకు మీయాయుష్మతి రత్నమాల నొసంగి పరిణయము సేయుఁడు.

బుద్ధి—అయ్యా! నేను సర్వమునుబట్టి చూచితిని ఈశుభమును జరుపుటకు దేవతలు సయితము త్వరపడుచున్నవారు. ఇఁక రెండవయోచన సేయక యౌవనమోహనాకారుఁడైన చంద్రకాంతునితో నీనవమోహనాంగిని సమకూర్పుఁడు.

సింహ—అట్లయిన నేనానందసాగరమున నీదులాడుచున్నాను. నాకుమారీమణిని మీరాకుమారున కొసంగుట నిశ్చయంబు. మీరాజుగారితోఁ జెప్పి శుభముహూర్తముస్థిరపరిచి మాకుఁ దెలిపి పెండ్లికి వేవేగఁ దరలిరండు.

బుద్ధి—మహాప్రసాదము. నేసెలవు గైకొనెదను.

సింహ—మంచిది, త్వరలో నాలోచింపుఁడు.

బుద్ధి—చిత్రము (తనలో) ఇది నాకోరిక నెఱవేర్చినది. రేపటిపల్లు శుభముహూర్తము స్థిరపఱచి నాకుమారుని రాకుమారుఁడని చెప్పి యీవివాహము పండ్రెండు రోజుల ప్రాయముగల చంద్రకాంతునకుఁ జేయించెదను. (నిష్క్రమించును.)

సింహ—మంత్రీ మనకిఁక మనసు స్థిరపడినదికదా! వెళ్లుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

చతుర్థాంకము.

రంగము—శోణపురవీధి.

[బ్రాహ్మణుడు ప్రవేశించును.]

బ్రాహ్మణుడు—ఇదివరకు నేననేక వివాహములను జూచితిని, చేయించితినిగాని యిట్టి వింతయగు పెండ్లిని జూచియుండలేదు. సంపూర్ణవైభవములతో వివాహము నిర్విఘ్నముగా జరిగినది. దేవదుందుభులు మ్రోగునట్లు అందరు సంతోషించినారు గాని అది యేమివారిదృష్టమో పెండ్లికొడుకగు చంద్రకాంతుని మొగముమాత్రము కేవలవైరాగ్యమును మాత్రమును సూచించుచు నిరుత్సాహమై యున్నట్లు అగపడినది. అందులకనుగుణ్యముగా రత్నమాల వేయవలసిన పుష్పహారము చంద్రకాంతుని కంఠమునందు వేయింపక ఏదో యొక పెట్టెపైని వేయించినారు. అదేమనిన నందు మాయిష్టదైవము కలదనియు నది మాకులాచారక్రమమనియు నందులకు మొగవారు చెప్పిరి. పోనిమ్ము పెట్టెతెరచి యుండిన దైవమునకర్పింపుమనుట ధర్మముకాని పెట్టెపై వేయుట అనుమానాస్పదముగా నున్నది. దైవానుగ్రహమునకు బునస్సంధాన శుభముహూర్తము గూడ సమీపించినది. ఇప్పుడేమి చేసెదరో చూతము. తప్పక వరున కంగీకారము లేని వివాహమో కపట వివాహమోయై యుండవలెను. ఒకవేళ యిపటనిజమైన సంహారకేతునికే యిప్పుడనసి చంద్రముఖుని బెదరించి మనస్సు పదిసంచుల మాకిచ్చినను నేకరించుకొనెదను. ఊరకుండినచో నన్నెవరు చూచెదరు? రంధ్రాన్వేషణపరుడనగు నాకు కతాబు రానే

వచ్చినది. వచ్చినవాడు చచ్చినను బోదు దీనియుదంతి మానసి తీరదను. (నిష్క్రమించును.)

శుద్ధవిష్కంభము

రంగము—కేళికాగృహము

[రత్నమాలికా మురళికలు ప్రవేశించెదరు.]

ముర—అమ్మా! రత్నహారము తొల్లింటికంటె నధికశోభ వహించినది సుమీ.

రత్న—మురళికా! ఏమివలన?

ముర—చంద్రకాంత మాణిక్యసంస్పర్శనమున.

రత్న—ఓసీ! నీవు ద్వ్యర్థవాక్యములకుఁ బుట్టినిల్లువుసుమీ!

ముర—అమ్మా సర్వకళావిశారదలఁ బట్టుబట్టినవారికిఁ ద్వ్యర్థవాక్యములకుఁ గొఱంతయుండునా!

రత్న—ఓసీ! సకలులకు లోకమున పిన్నవారి కెన్నడును నీవు మఱపురావుసుమీ!

ముర—ఇతరుల కేమో కాని మీకుమాత్రము మఱపురాక మానదు.

రత్న—ఏమి నేనేనా మఱచుదానను?

ముర—అదియే ఆకాశకుసుమము.

రత్న—నన్నేల వృథాపవాద చేసెదవు? నేనట్టిదానా?

ముర—అమ్మా! చంద్రకాంతులకుఁ జంద్రాప్తి నెఱిఁగి స్వస్వభావమును దొలంగుట సుప్రసిద్ధమేకద? అందుచేతనే నట్లంటిని.

రత్న—చెచ్చెలీ! నీవట్లు తలంపవలదు. నన్ను నేనాఁడు మఱచినను నన్ను నే మఱచుటయ?

మురళి—అమ్మా! నాకదియు సంతోషమే! ఏలయన సకల సద్గుణగరిష్ఠుండగు చంద్రకాంతునితో సంతతసౌఖ్యావహమై ప్రపంచము మఱచియుండుటచేత.

[అంతటఁ గపటచంద్రకాంతుఁడు ప్రవేశించును.]

చంద్రికా—(తనలో) ఆహా! నేటిదినంబున బహుకష్టతరమైనయొక కార్యమును నిర్వహించుటకు మాతండ్రి యగుబుద్ధినాగరునిచే నియమింపఁబడితినిగదా! వివాహసమయంబున నెట్టులో బొంకి పుష్పమాలికను రాకుమారుఁ డున్నకిరండమునకు వేయించితిని. ఇపుడీ రత్నమాలిక నాదాకకై వేచియున్నది. నే నీనవమోహనాంగిని సమీపించి చిత్తము చలింపకుండ నచ్చుట మృత్యుదేవతనోటఁ బడి మరలి వచ్చుటయే. అదిగాక నేనే తనభర్తనని నమ్మియున్నది. నేనిమె సౌందర్యమునకును వచనరచనలకును లోనై రాజద్రోహము సేయకుండ నీమెకు వైరాగ్య ముపదేశించి నేను బయలుపడవలెను.

కం. జనశూన్యమైనతలమున
తను వలచియు నెదురుచూచుతరుణి పయిఁ బడక
ఘనుఁ డెవఁడో లోలగుఁ, దక్కిన
మనుజులు హృదయములు కలుగి మాయలఁ బడరే ?

కావున భర్తృసంగమాభిలాషిణియైన యీమదవతీమణిముఖంబునం బడి నేనెట్లు రాజగౌరవము కాపాడఁ గలను ? ముందు నాహృదయము చంచలతఁ బొందకుండఁ బ్రార్థించెదను.

గీ. చంచలత్వముచేతను మించుచుండు
చిత్తమా! ధైర్య మించుక చెందవలయు
రత్నమాలికాదృగ్బాణరాశి కీవు
పాలుకాకుండ సకలసంపదలఁ గనుచు.

టుతైన నానేర్పుచేత రాజభక్తిఁ జూపి కృతజ్ఞుఁడ నగుట కిదియే మంచి సమయము; సమీపించెదను (అరుగుల సమీపించును.)

ఇద్దరు—(మూఁడి లేచుచున్నారు.)

రత్న—(జనాంతికముగా) ఓసి! మురళికా! పూనుకున్న దాన వేల! నాకు మారు నాపత్రికను వచ్చింపవే!

ముర—అమ్మా! ప్రస్తుత మూఁపని సేయదే!

రత్న—ఓసీ! అది యేమో కాని నాతనువులు వడకుచున్నదే.

ముర—ఔనమ్మా మరుగాలి సోకినతనువులు పున్నాగాశ్రియము లగువఱకుఁ జలించుట నైజమే! ఇందుఁ గ్రొత్తయేమి కలదు?

రత్న—ఓసీ! నిగ సుపోక ఇక్కడనా? ఇది జాలించి కొంచెమీవిషయమునఁ దోడుపడఁ దగదటే.

[ప్రకాశం]

ఓసీ! మురళికా! నామాట వినుచియే పోలేవు కదా!

మురళి—(అటుపైపుఁ జూచి) అవ్వల పిచ్చుకలతో యేదయో పలుకుచున్నది. దానికి సమాధానము చెప్పి వచ్చెదను. (పోఁబోవును)

రత్న—ఓసీ! నేనుగూడ వచ్చెదను (మురళికి పైటకొంగు పట్టుకొని ఆపును.)

ముర—ఏమీ! నీవును వచ్చెద వేమి? అట్లైన నామాటఁ బడి రాక నన్నుఁగూడ నాపెదవేల? సిగ్గు ముందునకు నాకే నమనకును లాగుచుండుట నాకుఁ దెలియకపోలేదు. చాలుచాలు. సహించ్చిచుకొనుము. నిలుపుము. ఇక్కడ నేనేల? (చంద్రికాంతుని) ఓ నాకు మాంరా! చంద్రికాంత! నీప్రాణేశ్వరి కచాదిభారములచే నిదివరకే నిలువలేకయున్నది. నీ విపుడా మెకథ కానందభారమును పైఁబెట్టినావు. ఆభారముల నామె యూరుయుగళము సహింపలేకున్నది. కావున నీవా భారములఁ గొంత సేపు మోసికొని మాచెలియ లలసటఁ దీర్పుము. (నిష్క్రమించును.)

రత్న—(కొంచె మాలోచించి తనలో) ఆహా! నేనెంతధన్యురాలను! మదీయవాంఛానికుంజంబు నేఁడె మొగ్గఁదొడిగినది. నేనిపుడు ముగ్ధత్వమ్మున నూరకున్న దో నిరాకరించితి ననియెంచుకొను నేమో! (ప్రకాశముగా) ఓరత్నపీఠమా! అనర్ఘరత్నస్థాపిత వయ్యును అధిష్ఠాతావలంబనము లేని సౌందర్యమును వ్యర్థమని యెంచి జన్మసార్థకమునకై తప మొనరించు నీకోరిక సఫలీకృత మౌనట్లు నీ కలంకారమును గొల్పు మహాశయులు విచ్చేసియున్నారు. ఇఁక నీచింత తొలఁగినది లే.

చంద్ర—(తనలో) ఆహా! ఈవాక్చాతుర్యమునకు మితిలేకయున్నది. నాకునోరాడకున్నది. నేనిమాటకు నిరుత్తరుఁడను కావలసినదే! (తలయూఁచి యూరకొనును)

రత్న—(తనలో) అయ్యో! ఈయన మాటలాడుట లేదు. నేనపదేశముగాఁ జెప్పితినని ప్రాణేశ్వరునకుఁ గోపము వచ్చినది కాబోలును. (ప్రకాశముగా) నాథా! మీయనుపమానసుందరవిగ్రహసమావేశమునకై ఈరత్నపీఠికయే కాదు! నేనును దప మొనరించుచున్నదాన. ముం దీపీఠికి నలంకరింపుఁడు.

చంద్ర—సాధ్వీమణీ! ఈరత్నపీఠిక నలంకరింపఁ దగినదాని చేతనే యలంకరించెదను [పెట్టెను పీటపైఁ బెట్టి తాను వేఱొకచోట గూరుచుండును]

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! ఈసురటిచే మీయలసటను మాన్పెదను. (విసరును.)

చంద్ర—ఓప్రమదామణీ! నీయుపచర్య నాకరండమునఁగల యిష్టదైవమునకుఁ జేయుము.

రత్న—(తనలో) ఏమిది! ఇంతభక్తియిట్టి యాచార మెందును గానలేదే? అయిన నటులే చేసెదను! [పెట్టెకు సమస్తోపచారములను జేసి పిదప భర్తకుఁ జేయ నారంభించును.]

చంద్రి—ఓపురంధ్రిరత్నమా! తాళుము. నీ వన్నివిధముల ధన్యవే సుమీ!

రత్న—దేవరకుఁ బత్నినౌటచే నేనన్నివిధములా ధన్యనే. వేఱె చెప్పనేల?

చంద్రి—అందువలనఁ గాదు. దేవపతి నర్చించుటచేత.

రత్న—దేవతారాధన మెల్లరకుఁ గర్తవ్యమే. అందుఁగ్రొత్తయేమికలదు?

చంద్రి—క్రొత్తలు కాకేమి. అనుపమానపరిమళోపేతమై నానావర్ణవిభాసురమైకన్నులకు విందుగొల్పు నాపుష్పరాజమునుజూచితివా! యెంతమహదానందసౌఖ్యకరంబుగ నున్నదో! భగవన్నిర్మితపదార్థములతో సమానముగునట్లు లేచిత్రకారుఁడైన జేయగలఁడా?

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! ఔనది సత్యమే.భగవత్సృష్టివలనఁ గలిగిన యానందమును మించినది కలదని యెవరు చెప్పఁగలరు?

చంద్రి—సరికదా! అట్టియానందమే బ్రహ్మానందము. అది యేయిహపరసౌఖ్యముఁ అదియే మోక్షము. అదియే పరమార్థము· అదియే జీవన్ముక్తి. కావున మనమిరువురము పరమేశ్వరధ్యానానంద మనుభవింతము.

రత్న—(తనలో) మొదటినుండియు వీరితీరు వేఱుగాఁగనుపట్టుచున్నది. నేను కొంచెము గడుసుఁదనముగా ముచ్చటించి వీరియుదంత మారసెదను. [ప్రకాశముగా] దేవా! మీరు వేదాంతములుమెండుగాఁ బఠించినటు లున్నవారు అయుపనిషత్తులలోసుక్లేకాదశినాఁడు కాంతలకుఁ గళాస్థాన మెచ్చఁటగలదని వ్రాయఁబడినదో వచింపఁ వేఁడుచున్నదాన.

చంద్రి—ఆప్రశంస యుపనిషత్తులలోఁ బనికిరాదు.

రత్న—అటులైనఁ గామశాస్త్రాధ్యయనస్థానమైన కేళికాగృహమునఁబరబ్రహ్మవిచారము మాత్రము పనికివచ్చునా? ఇవేటిమాటలు?

చంద్రి—ఓసుశీలా! అదినిజమే. కాని, వివేకులైనవారు శాశ్వత సౌఖ్యమునకై యాశింతురు కాని తాత్కాలిత సౌఖ్యముల కాశింతురా?

చ. ఇల జనియించుచుం నరకవేంతుపుప్పుల కంతకంటెఁ గాం
తలఁ గవయున్ సుమాహులను దా బ్బుటపీడము సేయు టాదిగా
గలిఁగిన యట్టియైహికసుఖంబులఁ దేలుచు జన్మజన్మలన్
దొలఁగని దుఃఖసంతతులతోఁ బలుఁ దూగుటకే తలోదరీ!

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! మీవైరాగ్యముఁజూడ మిక్కిలియాశ్చర్యమగుచున్నది.

ఉ. వేసవుఁ దీరుచూడ నగవిందగెరున్ వలపించు మీయుప
న్యాసము కాముకాగ్రణులనైన విరాగులఁ జేయఁజాలు మీ
కోసరసాగ్రగణ్య! ఇది యుక్తమె నీప్రియురాలి క్రీడ్ల యా
యాసముఁ గొల్చుచుంపట దయారస మొప్పఁగఁ గౌఁగిలింపవే.

చంద్రి—వేషముఁ జూచి నీవు శంకింప వలనుపడదు.

మ. లలనా! నటికి భ్రాంతిఁ జెందెదవు నాలాయంబుగా మానసం
బల సర్వేశ్వరునందుఁ జొన్పుటయె ముఖ్యంబైనధర్మంబు కే
వల వేషంబున నేమిసార్థకము భాస్వంతంబు కాశాల్మలీ
ఫలముల్ భోజ్యముగా వెచిత్తమునఁ జేపట్టంగఁగున్ మోక్షమున్

రత్న—ఓప్రాణేశ్వరా! ఇదిమీనిశ్చితాభిప్రాయము కాదు. నాయుద్దేశమరయుటకై నన్నిరీతిఁ బరిహాసముఁ జేయుచున్నవారని తలంచెదను.

చంద్రి—ఓసాధ్వీరత్నమా! కలనైననీతఁ డనృతమాడువాఁడు కాఁడే!

రత్న — ఓసుందరాంగా! అట్టులైన నీది నాయదృష్టమా!

చ. పరిణయమైనదాది నిను భావమునందునఁ జేర్చికొంచు మీ
సురుచిరమూర్తి నేగడియుఁ జూడఁగ గల్గును హాయిగా సుఖో
త్కరములఁ దేలనైతి యని కాలముఁ బుచ్చెడు నాకు కోర్కె
నీకరణిని నీకిఁబుచ్చి నన్నుఁ గౌఁగిలిఁ జేర్చుట నాయభాగ్యమా!

చంద్రి — ఓకాంతా! నీవు నిజముగ నజ్ఞానాంధకారంబునఁ దగుల్కొనఁ జూచుచున్నావు.

మ. అనఘా! నీకిది యేమి నశ్వరసౌఖ్యమ్ము లన్నదిన్ గోరి స
ద్గతిఁ గాడిస్వర్గరౌఁ గాని తుచ్ఛసుఖముల్ కాంక్షించి స్వర్లోకసం
గతికిన్ బోవఁగఁ జూచుచుంటి విటు మోహకామంబు నోపంబుపె
న్నాతలన్ మాంచును జన్మజన్మలకు దానిన్ జూతురే సజ్జనుల్.

అదిగాక

గీ. కామమోహాది దుర్గుణానుబంధ
ములను బాసి యుమాసుఖంబుల ననుభవింప?
భవగమనసంతతికి దానవ నకసంబు
పిష్ణుడతనిపదంబులు విడువు మాంచి.

రత్న — నాప్రియేశ్వరా! వినుడు మ..

గీ. ఐహికసుఖంబు లనుపి యుక్తమును జ
పట్టు లాముష్మికసుఖంపుఁ బట్టఁ బట్టఁ
గామికాకురుపిం దా మోహగామి కాఁడ
నెను బుధోక్తుల మది నేల నిల్పుకొట.

అదిగాక కామసుఖము గర్హ్యముకదా! చెప్పుచుంటిరి.

మ. పురుషార్థంబులలోనఁ గామ మొకటై పోల్పాడుచుండఁగదా!
పరమామోక్షముకంటె ముఖ్యముగ వచింపన్ లేదె? కామంబు

నాచరణంబున్ బొనరింపకే యెటులు మోక్షప్రక్రియన్ జూతు
మీవిరహాగ్నిన్ వడి నార్ప వేడెదను రావే కౌఁగిలీవే సఖా!
(సమీపింపఁ బోవును.)

చంద్ర—సుందరీ! త్వరఁబడకుము.

ఉ. కాయము రోగపీడితముగా నొనరించుచు దుఃఖవారిధిన్
ద్రోయును పాపలోకముల దుర్గతులన్ బడఁద్రోయుసత్యముల్
బాయఁగఁ జేయుచీయౌవనము; పండితురాలవు నీవు తుచ్ఛముల్
హేయమనోజ సౌఖ్యము లిసీ! మదికోరెదె? మూఢచిత్తవై.

రత్న—దేవా! నారికేళ పానరన్యాయముగా నేదో యొక సంగతి ననుసరించి యట్లు వాదించుచున్నారు కానివిజమారయుట లేదు.

చ. సంతతిలేనివారలకు సద్గతు లెట్టులు సంభవిల్లు నా
సంతతి నెట్లు పొందనగు జాయలఁ గూడకయున్న వేదవే
దాంతములన్ బఠించియు మహామునులై తలక్రిందుగాఁ దపం
బెంత యొనర్చినన్ సతుల నేలకయుండిన రావు సద్గతుల్!

చంద్ర—ఓసఖిలలామా! నీయుపన్యాసము కామశాస్త్రప్రవృత్తిని స్థిరీకరించుచున్నది. నేనుమాత్ర మామార్గము నవలంబింపను.

రత్న—ఓకపటనాటకాధ్యక్షా! ఇట్టివాఁడవు తొలుత నన్నేల పెండ్లి చేసికొంటివి? నీవేదాంత మావివాహసమయమునం దేగంగలోఁ గలసినది. లేక యింతలోనే యింత వేదాంతము ముదిరెనా! నాకు త్రుకఁ గోయుటకుఁ గాక నన్నేల పెండ్లిచేసికొంటివి?

చంద్ర—ఓరమణీ! నా కీవైరాగ్య మాదినుండియుఁ గలిగినచే. నీవివాహ సమయమున నీచేతి పూలసరమును ధర్మాదిస్వరూపుండును సత్యాత్మకుండైనదైవప్రభువునకే సమర్పింపఁజేసితిని. నిన్ను భగవంతునకే పెండ్లి చేసితిమి కావున నన్నేల కామించెదవు? సంతతభగవదారాధనాతత్పరవైసచ్చిదానందపరబ్రహ్మావలోకనంబునజీవయాత్రగడుపుము

రత్న—(తనలో) అయ్యో! దైవమా! ఈయనకీ వేదాంతముపదేశించి నాయాశాలతికను ద్రుంచినవా రెవ్వరో కదా! ఇఁక నీవిరహవేదనను నేనెట్లోర్తును? హా! పంచశరా! నీకు సమయము దొరికినది కాఁబోలు నిదే నీకు శరణ మనుచున్న దాన, నంతవఱకు నీ పంచమబాణమును నాపైగురిచేసి చంపకుము (ప్రకాశముగా) నాథా!

గీ. కామదూరుండవై నన్నుఁ గామబాణ
కీలలకుఁ బాలుగావింప నేల సఖుఁడ?
అతనుసౌఖ్యాబ్ధిఁ దేలించి ప్రాణదాన
మీఁగదే కాంత విలపింప హితకరంబె?

చంద్ర—కం. సకియా! ప్రాణము నీయఁగ
సకలసమర్థుఁ డగువిష్ణు శరణు గన నగున్
సకలం బైహికసుఖముల
నీకిఁక నాదరిఁ జెప్పఁ బోకుమీ! విరహమునన్.

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! తల్లిదండ్రులును భార్యయు లేక ప్రాపంచిక సౌఖ్య మెఱుఁగక భగవంతుఁడు స్త్రీపురుషులను సృజించిన హేతువు నెఱుంగని మానవమ్మన్యునిపోల్కి మీరు సంచరింపుట పాడికాదు. నరజన్మమెత్తినందులకు నిహసుఖములననుభవించి పిమ్మటఁ బరసుఖములననుభవింపవలెను. ఇహము లేక పరముండ నేరదు. కొంచెమాలోచించిన మీకే తెల్లమగును. వేయియేల? ప్రథమసోపాన మెక్కకుండ నంత్యసోపానమెట్లెక్కెదరు? కావున నావిన్నపమాలోచించి నీప్రేయసిపై విజృంభించిన యీపంచశరుని గండడఁగింపుఁడు.

చంద్ర—ఓసాధ్వీమణీ! నీమాటలు నాచెవికి సోకవు. నీకిచ్చ యున్న యెడల నావలె ముక్తసంగవై యోగిజనాదరణీయమైన మార్గమవలంబించి పరమును గనుము.

రత్న—అక్కటా! దేవా! మీకిది యేమివెఱ్ఱి!

సీ. శృంగారరసము వర్ణించు మీనెమ్మోము
వెలిబూదిమించు రేఖలకుఁదగునె ?
తేటినారుల సొంపుఁ దెగడు మీపెన్నెరుల్
తగునె కెంజడలబంధమ్ములకును ?
సకియహారపుఁ జిక్కు సవరింపఁగల వ్రేళ్లు
లెంకల రుద్రాక్షుల పటిమ కోర్చు
వెలఁదికి నమృతంబు విందుఁజేసెడు మోవి
చులుకాంబువిల గ్రోలఁగఁ దగు నెట్లు ?

గీ. నవనవోన్మేషమీ యౌవనంబ దేల
యీశ్వరారాధనము లేల ? యెమ్మెకాఁడ
పంచశరసౌఖ్యసామ్రాజ్యపట్టమునకు
రాజువై యేలుకొనుము శ్రీరాజమాన్య.

చంద్రి—ఓచామీకరగాత్రి! కాముకీజనులఁబోలి నీవును నిస్సారము నిస్తేజమ్మునైన మోహాంధకారమునఁ జిక్కువడినావే! నీ చదువులెల్ల యీదృశముగాఁ బరిణమించినందులకు యోచించుచున్నవాఁడను.

సీ. మొగము చంద్రుఁడటంచు మోహించెదరు కాని
సద్గ్రంధయుత మది దోఁప దకట !
కనుల గల్వలపోలికను నుతింతురుకాని
పలలగోళకలంచుఁ బలుకరెందు
కుచములు బంగారుకుండ లందురుకాని
దుర్మాంస శకలవర్తులము లనరు
పెన్నంటియాకుల చెన్నటందురుకాని
ప్రోలుపొందఁగా నస్థిపుంజ మనరు.

గీ. అకట మలమూత్రభూయిష్ట మైనతోలు
బొమ్మఁగాంచి మనోరథంబులు చిగుర్ప
నైహికసుఖంబులను గూడి యందరాని
మోక్ష మందక చెడిపోవు మూర్ఖుఁడ నొకో.

రత్న—అయ్యో దైవమా! నేనెంతబ్రతిమాలుకొనినను దాఁబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్లనుచున్నట్లు తనపట్టు వదలకున్నవాఁడు, నేనీమన్మథానలమున దగ్ధమగుట నిశ్చయముగాఁ దోఁచుచున్నది. ఇఁక నాకేది దిక్కు? ఓ మనోనాయకా! అగ్నిసాక్షిగ నన్ను బరిణయమై నన్నొల్లననుట ధర్మముకాదు. నీవు నిరాకరించినచో మన్మథుని చేతనో లేక బలవంతముగానో ప్రాణముల దొఱఁగుట నిశ్చయము.

చంద్రి—ఓ కాంతామణీ? ఆత్మహత్య మహాపాతకంబు నేఁజెప్పినట్లు వైవాహికమునఁ జేసికొనుము, నేనుమాత్ర మాతుచ్ఛసుఖమునకు సిద్ధపడను.

రత్న—(తనలో) హా దైవమా! నన్నిట్టి దుఃఖసముద్రమున ముంచివేయుటకు నేనేమిపాపముఁ జేసితిని. ఏజన్మంబున నెవ్వరికే కీడుఁబాటు చేసితినో కదా! అయ్యో! నేనిట్లు విలపించినఁ గార్యమేమి? ఇంక నుప్రాణేశుని బ్రార్థించెదను. ఓ ప్రాణేశ్వరా! నాకు మహాపాతకంబు వచ్చునని శంకించుచున్నారు కదా! అటులేల కావలెను? ఏలుకొనిన దయయుంచి యేలుకొనుఁడు. లేకున్న మీచేతులతోఁ జంపివేయుఁడు కాని నేను మాత్రము మిమ్ములను విడిచి యీ స్మరాగ్ని కాహుతి కాఁజాలను. (కౌఁగిలింపఁబోవ ద్రోసివేయును.) హా! పరమేశ్వరా! (మూర్ఛిల్లును.)

చంద్రి—(తనలో) బాగు! బాగు! రాజద్రోహము సేయకుండ నేనిప్పటికిఁ గదా యీకాంతనుండి తప్పించుకొని కృతకార్యుండనైతిని. ఈసమయంబున నేనీమెకుఁ గన్పడకుండఁబోయినచో నన్నుఁగానక

కొంతసేపు విలపించి పిమ్మట నీపెట్టెనుదెఱచి యందున్న బాలకుని వాని మెడనున్న వృత్తాంతపత్రికను వీక్షించి నిజముఁ దెలిసికొనును. కావునఁబరులెరుంగకుండ మాపురమునకు నేఁ బోయెదను.

(నిష్క్రమించును.)

రత్న—(లేచి నలుదిక్కులు చూచి) ప్రాణేశ్వరా! ప్రాణేశ్వరా!ఏమి! ఎందును గానరాకున్నవాఁడు! హా; అట్టివాఁ డెచటనున్న నేమి! అయ్యో! నేనటులనుకొనుట భావ్యమా? వెదకెదను! ప్రాణేశ్వరా! యెందు డాగితివి? అయ్యో! నీజాడదెలియకున్నదిగదా!

గీ. నాథవైన నన్నిట్టు లనాథఁ జేసి
పాడియే నీకుఁ బోవంగఁ బ్రాణనాథ!
కరుణమాలిన చిత్తంబు కలజనంబు
లవ్యయానందవార్ధి నోలలాడు టెట్లు?

అక్కటకటా!నాథా! నీయిల్లాలి నొకతుంటవిలుకాఁడంటి వేధించుచుండ నీవుపేక్ష సేయుట న్యాయమా?

చ. పరభృతమంజులస్వరము పర్వ మిళిందపుమ్రోఁతగూర్చి యా
మరుఁ డరవిందకుంద సుమమార్గణజాలము లేయసాఁగెనో
సరసుఁడ! నాదుమేన విరసం బగుచూడ్కులఁ జొన్పఁబోక స
త్వరమున వచ్చి కావుము కృపారస మొల్కఁగ నీ సతీమణిన్.

అదె వారియిష్టదైవముగలకరండము! ఆయన నిజముగా వెళ్ళియుండినచో దీనిని విడిచిపోవు టెట్లు సంభవించును! కాన నిశ్చయముగ మఱియెందులకే నేగనోపు. ఇంతలో నీయన యిష్టదైవమన నెట్టిదో చూచెదను (పెట్టెను తెఱచికని) ఆహా! యేమిది! ఇందుల కీశిశు వెక్కడనుండి వచ్చినది? ఈ బాలుఁ డీయన కిష్టదైవ మెట్లయ్యె! పెట్టె దీయఁగ నేవీని దేజఃపుంజంబు దిక్చక్రంబుల నాక్రమించె. (పరిశోధించి)

గీ. బాలుఁడు పురిటిలోపల వానివలెనె
తోఁచు మొగమునఁ జిరునవ్వు తొంగలింప
దేహకాంతులు చంద్రుని దీప్తికంటె
మించి వెలుఁగొంది జనులఁ బ్రేమింపఁజేసె.

(నిదానించి చూచి) ఇతనిమెడ నేదియో పత్రిక గన్పించుచున్నది. చూచెదను (విప్పిచూచి)హా! పరమేశ్వరా! (మూర్ఛిల్లి లేచి)ఈ పండ్రెండురోజులపిల్లవానిని నాకుఁబలిగాఁ జేసితివా? హా! భక్తరక్షకా!

అట్టివాఁడవు నా కీగాయవన మేల కల్పించితివి. పాలుత్రాగుట సైతమెఱుంగని యీబాలునితోనా నేనుగాపురముసేయుట! కటకటా! నాజవ్వన మంతయు శూన్యగేహమున కెత్తినదీపికవలె వ్యర్థమయ్యెఁగదా!

అయ్యో! ఇఁక నాకేది దిక్కు? (ఆలోచించి) ఇఁక దైవమే దిక్కు. ఓశంకరా! నెఱజవ్వనమునున్న నన్నీ బాలుని కంటఁగట్టి పలువెతలపాలొనర్చుటకాని యీశిశువునకు నాయువును బోయలేకపోయితివా! అందులకై నాకుత్తకగోసితివా! ఇఁక నీకన్నులు చల్లపడెనా! శివశివా! ఇఁక నేనెందుఁ జొత్తును. ఈసంగతి మాతండ్రిగా రెఱిఁగిన చోఁజంద్రచూడమహారాజును పుత్రకళత్రాదులతో నంతమొందింపఁగలఁడు. కావున నివిషయ మాయన యెఱుంగకుండ నేనిబాలునిఁదోడ్కొని యరణ్యంబుం జొచ్చి యందు వసించి పోషించుకొనుచుఁగాలము గడపెద. కొంతకాలమునకైననాకో క్కటీర సంపునా? ఈచంద్రకాంతుఁడునుశంకరవరప్రసాదసంభవుఁడనుచు వార్తయుఁబడియున్నది. కావున నేనరణ్యములకై పోయెదను. ఓకేళీగృహలక్ష్మి!నీయలంకారము వ్యర్థమైనదిసుమీ! వేలయున నిర్భాగ్యురాలనైన నానివాసము వలన ఇపుడు నిన్ను విడచి నేనడవులకుఁ బోవుచుండుటచే నీవన్యాకార

ణముననేని సమగ్రసంపత్తినందగలవు. ఓగృహలక్ష్మీ! నాకిఁక ననుజ్ఞ. అయ్యో! నాకు నోరు రాకయున్నది. ఎంత యేడ్చిన నేమిలాభము.

సీ. కమనీయమణి దీపికాంకురాంచిత హైమ
భంజికలార హృద్బాంధులార!
అనుపమానందంబుగను నివి నాఁడు
ముఱిపెంపు టంచపావురములార!
శ్రుతి కింపుఁ బచరించు రతిమించులీలచే
చెలువొందు పెంపుగు చిలుకలార
పంచమస్వరము పర్వఁగ జాత్రికగ లల్లి
ప్రియము గొల్పు పారపికములార!
గీ. పరమసంతోష మిడు చిత్రపటములార!
సరసకవితావినోద శాస్త్రంబులార!
నను మరువఁబోకుఁడో సఖిజనములార!
సెల వొసంగరె నాకిఁకఁ జెల్లె ఋణము.

ఈవృత్తాంతము మాతండ్రిగారెఱింగి నామామగారి శిక్షింపకుండ నేను పోయెదను. (నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

పంచమాంకము.

(ఒక రాక్షసుఁడు ప్రవేశించి)

అశోకపుర రాక్షసులారా! సేనానులారా! నా రత్నమాలభర్తయనుపించుకొనుచున్నవాఁడు నిజమైనభర్త కాఁడనియు నా చంద్రకాంతుఁడు పిల్లవాఁడనియు నితఁడు మంత్రికుమారుఁడనియు చంద్రహాసుఁడు జరిగించిన వివాహము కపటమనియు నెఱింగి రత్నమాల పతియైన బాలకునిఁ దోషకారి గహనమునకుఁ బోయెనని తెలిసికొని మనసింహకేతుమహారాజుగారు మితిమించిన కోపావలంబనమున మండిపడుచు చంద్రహాసునిపైకి యుద్ధమునకుఁ బైలుదేరుచున్నవారు కావున మీరెల్లరు నప్రమత్తులరై సమరసన్నాహమున నుండుఁడని మహారాజుగారి యాజ్ఞయైనది. సిద్ధముగ నుండుఁడు లెండు కుత్తుకబంటి దాక రుధిరము ద్రావి మైమఱచి నిద్రించు నిరక్కసు లూరక మేలుకొందురా! ఇనుపకొండలఁ గాల్చి పెట్టిఁ దాసి మేలుకొలుపు. అట్టులే చేసెదను. సుఖనాస్యుఁడు రత్నమాల నరణ్యంబున వెదకి తెచ్చుటకు బోయినవాఁడు కాని నాకంటె వాఁడు బాగుఁగా గాచును.

(నిష్క్రమించును.)

ప్రవేశము.

రంగము—అరణ్యము.

[బాలకునితో నరణ్యమున రత్నమాల ప్రవేశించును]

రత్న—హాపరమేశ్వరా! హాజగద్రక్షకా!

ఉ. పాములు బుస్సుకొట్టఁ బులిబ్రాణము పైననె పోవఁగా మృగ
స్తోమము లొబ్బరింపఁగనె చప్పున గుండెలు వ్రీలఁగా ద్విప
స్తోమము గాండ్రుగాండ్రుమనుచో మెయినిల్వనివిరుగాఁగ నే
నేమెయి సంచరించెదనొ యీకడు ఘోరపుగాన నక్కటా!

ఓరి హతవిధీ! ఈఘోరారణ్యంబున నన్నుఁద్రోసి నీవు కానట్టులూరకొంటివిగా!

గీ. పద్మరాగస్థగిత మైనభర్మసౌధ
ములను మెలఁగఁగ నోఁచుగా శిల లటంచు
సతి నా కీర్తిభయదమౌ నడవియందుఁ
దిరుగఁ బ్రాప్తించె దుష్టవిధికృతి నహాహా!

అయ్యో! ఈ నాదయితుండేడ్చుచున్నవాఁడు. ఈయరణ్యంబునఁ బాలెటులు సమకూర్తును? దైవమా! హతవిధీ! బాలునిసైత మేడ్పింపవలెనా? హాపరమేశ్వరా! ఈపసికూన నెట్లు మనుపఁగలను?

సీ. జోలపాటలఁ బాడుసొంపు నెఱుంగ నే
లీల నీబాలు లాలించుదాన?
ఉగ్గు లనఁగ నెవ్వియో మూల మెఱుఁగ నీ
శిశువు నేగతిని రక్షించుదాన?
అంగరక్షలఁ గొంచెమైన నెరుంగ నీ
కందు నేచందాన కాచుదాన?
జలక మాడించుపరిశ్రమ మెఱుంగ నే
చెన్నునఁ బతిని బోషించుదాన?

గీ. ఘోరవనములఁ బాలెట్లు కూర్చుదాన?
పొందుగా నూనె నేక్రియఁ బూయుదాన?
కాయమున కేవిధిని వేడి చేయుదాన?
సిసువు ప్రాణంబు లేరీతి నిలుపుదాన?

ఓవనతరుజంతుసంతానములారా! మీరైనఁ బ్రోవరాదా!

సీ. పతి దైవ మంచు నామతి నమ్మి వచ్చితి
మధు విచ్చి బ్రోవరే మావులార!
ఆకొన్న నాపైతుఁ డడలుచు నున్నాఁ
డాలించరారె పికాళులార!
మకరందములను డింభకునిఁ బోషింపంగ
రారె యోసద్భ్రమరంబులార!
పాల నించుక యిచ్చి భక్తిని నాపతి
గావరే యోవనగోవులార!

గీ. ఎంత బ్రతిమాలుకొనినఁ గాసంతయైనఁ
గరుణ లేకుండెనే వనాగంబులార!
ఆపదలయెడ రక్షించునట్టి నాకు
యాప్తు లగు టది యెఱుఁగరో యగములార!

హా! దైవమా! నేనెంత బ్రతిమాలుకొనినను వీనిలో నొకటియు నాదీనాలాపముల నాలింపదాయె నే నెంతపాపముఁ జేసితినో కదా! ఈ రాకుమారు నే నెట్లు పోషించుదాన? (ముల్లు గ్రుచ్చుకొనుట నభినయించి) అబ్బా! ఈముల్లు గ్రుచ్చుకొనుటచేఁ దేలు కుట్టినట్టుల భగ్గున మండుచున్నది.

ఉ. కాళుల ముల్లు గ్రుచ్చుకొనఁగా సహియింపని నాకు ఘోరశా
ర్దూలవరాహనాగవృక దుష్టభుజంగవిహంగమాకులా

భీల వనంబునం బతినిఁ బెంచుము సవిధి నష్టకష్టముల్
చాల భరింపఁ గావలసె సారసగర్భు విధాన మక్కటా.

[తెరలో వ్యాఘ్రరవము.]

(విని భయమునభినయించి) అబ్బా! యీధ్వనినాకుఁ జైతన్యమునుదప్పించినది. (చూచి) అల్లదెవ్యాఘ్రము. (ఉద్దేశించి) ఓ వ్యాఘ్రమా!

చ. కికికి యనిని నాపతినిఁ గావఁగఁ జూనెదవేని నీకు నా
తనువు నొసంగెదఁ దుధిరధారలఁ గ్రోలి పిపాసఁ దీర్చి కొ
మ్మనువుగఁ గాననాంతరములం దిట బాముల కోర్వజాల ఘో
రనరకవాసమే హితకరం బని శోఁచెదు వ్యాఘ్రరాజమా!

అక్కటా! ఈపెద్దపులి నన్నుఁజూచి వెనుకకుఁ బారిపోవుచున్నది. దానిప్రాణములకు నేనే మిత్తివలెఁ దోఁచితిని కాఁబోలును. ఈమృగములన్నియు బ్రహ్మాండభాండకర్పరము నగులనార్చుటయేకాని నన్నొక్కటియు మ్రింగదయ్యె. నేనేమి సేయుదును. ఈయరణ్యమున దారిగానక కీచకగుల్మంబుల నొత్తిగించుచు నడువ ముండ్లు గ్రుచ్చుకొని వేయిచెల్లొక్కసారి గుట్టినట్లు మండుచున్నది. హా దైవమా! ఈబాధనుండి మమ్ముఁ దొలఁగించువా రెవ్వరు? అల్లశీతలచ్ఛాయలచేఁ బ్రాణదానంబుఁ జేయఁజాలిన యాసహకారము నాశ్రయించెదను. (సమీపించి) అయ్యో! కళిపిలకాగుచుండు శైలముపైని నుదకశీకరములఁ జల్లినటు లీతియమావిగున్న గలఫ్రాంగుత్తులు విరహభరపీడితురాలనై యున్న నామెడల దనపంచశరసాయకత్వమును జూపుచు నిమ్మడిగ బాధించుచున్నవి. (తలయూచి) అకటా! నైజగుణమునకుమందు లేదుకద!

గీ. ఊరకే వేచ మీకిది యుచిత మగునె?
పగను సాధింపఁ దలఁచినఁ బ్రాణములను
దీయవలెఁగాక, వ్యర్థవృత్తినిఁ జరింపఁ
గార్యసాఫల్యమే సహకారములార!

హా దైవమా! పేరాకలిచే నీరాకు మూరని కడుపు వెన్నున కంటుకొని పోయినది. ఇంతవరకు క్షుద్బాధచే నేడ్చియేడ్చి యిప్పు డేప్పటికైన శక్తిలేక వాడిపోయిన తామరపూవువలె వ్రాలఁబడి కన్నులు మూసి కొన్నవాఁడు. (చూచుచు)

క. నీకనుదమ్ముల యందము
నాకెల్లను జూపవిపుడు నాయన! క్షుధచే
వ్యాకులమున మూసితివె
రాకాసితాంశుఁ గనిన రాజీవమునన్.

హా ప్రాణనాయకా! నీ వెపుడో నవవయస్కుండవై నామనోరథం బీడేర్చెదవని పేరాశచేనున్న నన్ని ట్లనాథరాలిఁజేసి చూచుచుండుట న్యాయమా?

కం. ఎలప్రాయముగలిగిన నీ
కలకలనెమ్మోముఁ జూచి కనువిరిహామునన్
గలఁగనైతిము నీదే
హాలతనె చిత్తమున నిటు మహాఖేదఁ గందున్.

హా! ప్రాణేశ్వరా! ఇపుడు మమ్ముల రక్షించువా రెవ్వరు? దిక్కుమాలినవారికి దేవుఁడే దిక్కనుపెద్దలు చెప్పుచున్నను పరమేశ్వరుఁడే రక్షకుఁడు. ఓ పరమేశ్వరా!

దండకము. శ్రీదివ్యకైలాసవాసా భుజంగేశభూషా కృపాసాంద్రకల్లోలినీశా! మునీంద్రాదితోషా! సురేంద్రాదిపోషా! విపక్షౌఘశోషా! భవత్పాదనీరేజయుగ్మంబు నే మానసంబందు సేవించు నన్నుం గృపన్ జూచి యస్మన్మనోనాయకుం డాకటన్ గుందుచున్నాఁడు దాక్షిణ్యమున్ నాథ రక్షింపు రక్షింప దక్షుండ వీవేకదా! దేవదేవా! నమ్మంగావవా? యఘారణ్యదావానలా! భక్తచిత్తాంబుజాంతాఘవాసా! లసత్కృత్తివాసా! మహోల్లాససందోహహారు జోహారు జోహారులో శంకరా!

ఆహా! అద్భుతదేదీప్యమానమై తేజస్సు వొడమి కన్నులకు మిఱుమిట్లుగొల్పుచున్న దిదియేమి చెపుమా (చూచి) ఓహో! ఇద్దఱుదివ్యపురుషులాకాశయానమునుండి యరుదెంచుచున్నవారు వారిశరీరకాంతులిట్లు వ్యాపించుచున్నవి. ఇఁక నేను ధన్యురాల నగుదు నేమొ.

[అంతట నశ్వినులు ప్రవేశింతురు.]

అశ్వి——ద్విపద. కాంతరో! పార్వతీకాంతునికృపను
కాంతుఁ డాయెను జంద్రకాంతుఁడు నీకు
నంత డల్ప మగునాయు వందియుండుటను
సతిగాఁగ నినుఁగొన్న సంపూర్ణజీవి
యగుటయు విధికృతం బౌటను జేసి
మగనిఁ జేసిరి నీకు మదిఁ బొగలకుమీ.
కారణాంతరమునఁ గడగండ్లఁబడఁగ
దారసిల్లెనునీకుఁ దల్లిరో వినుము.
ముందు నీపతిఁతోడ మోదంబులెల్లఁ
జెందెద విఁక నీకుఁ జేటులు లేవు
క్షుత్పిపాసలు మిమ్ముఁ జేరనేర విఁక
హృత్పద్మమున భర్త నెంచి సేవింపు,
మిదె హానియంగుళి నిడెదము సుధను
ముదమున నోటికిఁ గదియించు మమ్మ.

రత్న——మహాత్ములారా! మహాప్రసాదము. ఈనాదయితుండు సకలకళాపరిపూర్ణుఁ డగుట కనుగ్రహింప వేఁడెద. నా కీయవ్యాజకరుణాకటాక్షపూర్వకమగు నుపకృతిఁ జేసిన మీనామములఁ దెలిపి నావీనుల సార్థవంతములుగాఁ జేయుఁడు.

అశ్వి——ఓసాధ్వీమణీ! గురుసందర్శనమాత్రమున నీనాథుండు సకలకళాప్రవీణుఁడును ధీరోదాత్తాదిగుణములుకలవాఁడునగును. మేమశ్వి

నులము. నీప్రార్థనమునకుఁ గరుణించి పార్వతీవల్లభుండు మమ్ముఁబంపఁగావచ్చినారము.

రత్న—ఆర్యులారా!

క. విప దంభోనిధి మునుఁగుచు
నుపమింపఁగరానికష్ట మొందెదు ననుమీ
కృపచేతఁ బ్రోచితిరిదే
తప మొనరించితిని మున్ను ధన్యులఁ గనుటన్.

అశ్వ—ఓపతివ్రతారత్నమా! మేము పోయెదము.

రత్న—పూజ్యులారా! రక్షకులారా! మీకుఁ బదివేల వందనములు.

అశ్వ—సంతతసుఖీభవ! (నిష్క్రమింతురు.)

రత్న—ఆహా యేమి! నాభాగ్యము! భగవంతుఁడు కరుణాళుండై రక్షించెను. క్షుత్పిపాసలవల్లను మృగాహులవలనను భయము లేదుకదా! ఇదే నాదగుతపోవనము.

గీ. తల్లివాయునప్పుడు తల్లితామరలేన
పూర్ణవిధుచుచుండు పోక్కి సహాహా
అమృతపాన మానినపు పిల్లకు విభుఁడు
కన్నుగవను వెలుఁగుచున్నవాఁడు.

కావునఁ గొంతకాలము మానూతనపత్రములచే నొప్పు వటవృక్షము క్రింద వసించి యీనిదాఘదివసంబులఁ గడపెదను.

(నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

షష్ఠాంకము.

రంగము — చెరసాల

[చంద్రచూడుఁడు ప్రవేశించుట.]

చంద్ర—హా భగవానుఁడా! శంకరా! సత్కృతులు సర్వదా వక్రితమములు సుమీ! యేలయన

ఉ. ఆయువు లేనిపుత్త్రుని దయారస మొప్పఁగ నిచ్చి వానిదీ
ర్ఘాయువుఁ జేయ ఘోరతమమై తగుతంత్రముఁ జేయఁబూనఁగా
నాయతినంబుసంహినను మహాతికష్టము లందఁ జేసితే
శ్రేయమె పైని సీరములఁ జల్కుచుఁ గ్రిందను మంటబెట్టుటల్.

ఓ భూతనాథా! నీవనుగ్రహింపనని యన్నచో నిన్నేమియు నిర్బంధముఁ జేయుదునను కొంటివా! ఏమి నా వెఱ్ఱి! నన్ను నిగ్రహించుటకు వలఁచిన వాని ననుగ్రహించినాఁడని పలుకుచున్నాను! ఇసీ అటులనరాదు నాపురాకృతకర్మను నే ననుభవింపక యెవఁ డనుభవించును అందువలన భగవంతుఁడు నింద్యుఁడు కాఁడు. ఓశంకరా!

చ. ఒకపరి గద్దెమీఁద నధికోచ్ఛ్రగతిన్ వసియింపఁ జేసి భూ
పకులము గొల్వ నింద్రసుఖవైభవరాజ్యము లెల్లఁ జేయు దిం
కొకపరి బందెలోపల మహాగ్రహుఁ గష్టము లందజూతు విం
తకును మదీయకర్మఫలతంత్రము నిన్ననసేల శంకరా!

అక్కటా! దిక్కుల నిండినకీర్తిగల నేను దిక్కులేక యొకపిశితాశనునికి బద్ధుఁడనై యుండవలసివచ్చెనుగదా! ఆమాత్రులు నాపరివారము, నా పట్టమహిషి యేమయిరో ఎంత విలపించుచున్నారో తెలియకున్నది.

అక్కటా! నేనిటు చేసితినని నాపైఁజలంబున నారత్నమాల నావంశాంకురమును దనకు భర్తయునైన చంద్రికాంతకుమారుని నెందేసి బారనైచి పోలేదుకద! ఆమె మహాపతివ్రత. ఆమె కట్టిడిదుర్బుద్ధులు దూరములు. బాలకుఁడని నిరాకరింపక తప్పక పోషించి పెద్దవానిగాఁ జేయునుహా! నాకిట్టిభాగ్యము కలుగునా! నిశ్చయముగ నటులేమైన నేనెందు చచ్చినను ధన్యుఁడనే. చావనేల? నామంత్రి మొదలగువారు నన్ను విడిపించుకొనఁ బ్రయత్నము సేయకుందురా! అతఁడు స్వార్థపరుఁడు కాఁడు పరోపకారి. ఓమంత్రిపుంగవులారా! సేనానులారా!

చ. అధిపుఁడు వోయెనంచు మదియుం బరిచారము మానుఁడయ్య మీ
ప్రథితబలంబుఁ జూపి యసురప్రభు దోలి స్వగౌరవంబు మా
నధనములన్ గ్రహించుకొని నన్నునుదోపక్కని పోవరయ్య యీ
విధిఁ దెలుపోయి యుంపుటలు నీరులకున్ దలపంపు గాసుఁడు.

కటకటా! ఇచట నేనుండి ఎంతపరితపించి మొగినట్టుకొన్నను ఆలకించు వారెవరు? క్రమక్రమముగ గాలము మారుచుండుట హృదయములు గూడమారగలవు.

చ. తెలివియు నాత్మగౌరవము తేకువయున్ స్వమతాభిమానమున్
దెలియక మూఢులై శిలలు యున్నన జ్ఞానము లేమి నద్రిలో
పలను మునింగినట్లు నరపాంశులఁ గాల్చిన నేన్గ తొక్కినన్
మెలకువరాదు నీతులను మెల్లనఁ జెప్పినఁ దెల్వి వచ్చునా?

కావున నేనీచెరనుండి యనార్యమైనను, ఎట్టులైనను తప్పించుకొని పోయెదను సమయమునకుఁ గావలివారును నిద్రించు చున్నవారు. అల్లగవాక్షమెంత బలవత్తరముగా నున్నదో చూచెదనుగాక (పట్టుకొని కదల్చి వేసితీయును) బాగుబాగు ఇదియొక మంచిశకునము.

(ఎక్కి క్రిందికి దుమికిపోవుచు) నేనెవ్వరికిఁ గనఁబడకుండ నడవి మార్గములఁబట్టి పోయెదను. నాభాగ్యవశమున బాలకుని గొంపోయిన రత్నమాల కనుపడఁగూడదా !

(నిష్క్రమించును.)

రంగము — అరణ్యము.

[చంద్రికాంత వనబాలకుల ప్రవేశము.]

పాట.

చంద్రి—

చెలువుఁడ సింగపుఁబిల్లలతో చెలగాటంబుల నాడుదమా
కులుకుచు వీపుల నెక్కి ముద్దుగ మెలఁగి సవారుల జేయుదమా
అలయక గంతుల వేయుదమా.

వనబా—

సింగంబుల పదివేలబలంబుం గల నిశిగి యొకిబిరుదా
చెంగుచు దాటఁగఁ బడిపోవుచు కపు భంగంబగు నేరాను సుమి
బొంగరముల యాటలు లేవా.

చంద్రి—

పిరికిమాటలాడెద వేలా హారిష్ట నాటలె యాటలురా
పరుగువారుసింగముపై నిలచియు సరిగున మొగ్గలు వేయుదమా
సయ్యాటంబుల నాడుదమా.

వనబా—

క్రూరమృగంబులతో నాడకూడదు బాలుర నుగు మనకు
సారమైన పూదీవపుటుయ్యెలఁ జేరుచు దూగుదు దొక్కుదమా
కూరిమి పూచెండ్లాడుదము.

చంద్రి—ఓరీ! శబరకుమారా! నీవిచట నేయుండి చూచుచుండుము. నేనాసింగము నెక్కి సవారిదీసెదను. (నిష్క్రమింతురు.)

వసబా— అమ్మయ్యో! చూపుల కుందుతపిల్లవలెనున్నాఁడు కాని సింగముపై నెంతసులభముగా నెక్కి సవారీ చేయుచున్నాఁడో! బలే కుమారా! బలే! నీవు చిన్నవాఁడ వైనను కండబలము గలవాఁడవు. అరరే! యెంతవింతో! సవారీ జేయుచు చెట్లకొమ్మలు బట్టుకొనిసింగంబును కాళ్లతో సులభముగాఁ బైకెత్తి వేసినాఁడు! అబ్బో రబ్బో! యెంతచిత్రము! అదిగో వదలివేసె తిరిగిసవారీ—అయ్యో అయ్యో క్రిందఁ బడవేసినది పారిపోవుచున్నది. అయ్యబాబో! యెంతసాహసమో తిరిగి లేచి దానిపై పడుగిడుచున్నాఁడు. వద్దువద్దు పోవద్దు. అదే పట్టుకొన్నాఁడు తిరిగి సవారిచేయుచున్నాఁడు. బుర్రబద్దలుకొట్టినాఁడుచచ్చినది. చచ్చినది. కిశోరమును చెవులపట్టుకొనిలాగుకొనివచ్చుచున్నాఁడు. ఆహాహా!

[అంతటఁజంద్రకాంతుఁడు యథోక్తముగాఁ బ్రవేశించును.]

చంద్ర—ఓరీ! దీనిని జూచితివా?

వసబా—బాబూ! చూచినాను నీకు దెబ్బతగిలినదా! క్రూర జంతువని నే జెప్ప లేదూ.

చంద్ర—అయిన నిప్పుడునా కేమియు దెబ్బ తగుల లేదుగాని యీసంగతి మాఅమ్మతోఁ జెప్పకుమా!

వసబా—నేనబద్ధమాడను. ఆమె వచ్చుచున్నది. నన్నడుగ కుండఁ జేసికొనుము.

రత్న—(ప్రవేశించి తనలో) ఆహా! నాభాగ్య మేమని చెప్పుదును. మన్మనోహరుని కోర్కెలు నానాటికి కొనసాగుచున్నవి. (ప్రకాశముగా) రాజపుత్రా! నన్ను విడచినీవిట్లొంటరిగా నేలవచ్చితివి?

చంద్ర—వచ్చిన నేమిభయము? పండ్లకై వచ్చితి.

రత్న—వానిఁ దెచ్చి యిచ్చుటకు నేను సిద్ధముగా నున్నాను గదా.

చంద్రి—అయినను నాయంతట నేనేకోసికొనవలెనని యాస పుట్టి వచ్చితిని.

రత్న—నీకుఁ దేనియం దాసపుట్టిన దానికై యేగదవా? అది తప్పుగాదా ?

చంద్రి—ఇందేమి తప్పు ?

గీ. దేవుఁడే మనుజు లందఱు తినుటకొఱకు
వనములను పెంచియును ఫలింపఁగఁ జేసె
వానిఁదినుటకు నాజ్ఞకావలసె నొక్కొ !
ఎవరిసొత్తు వారలు భుజియింపఁ దగదె ?

రత్న—(తనలో) ఆహా నేనెంత ధన్యురాలను ! నామనోహరునితో శృంగారసల్లాపముల కిదియే ప్రారంభము. ఈసంభాషణచంద్రికాంతున కజ్ఞాతరసగర్భితమైనను జ్ఞాతయౌవ్వన నగుటచే నాపాలిటి కిదియమృతోపమానముగ నున్నది. (ప్రకాశముగా) చంద్రికాంతా! యెవరిసొత్తైదో నీవెఱుఁగుదువా ?

చంద్రి—అమ్మా ! తెలిసినంతవర కెఱుఁగుదును.

రత్న—తాళుము తాళుము. నన్నమ్మా ! యని పిలువకుము.

చంద్రి—మఱేట్లు పిలువవలెను.

రత్న—రత్నమాలికా ! యనిపిలువుము.

చంద్రి—అమ్మయ్యో ! నేనంత పేరునఁబిలువలేను. కొంచెముకొంచెముగాఁ జెప్పుము.

రత్న—ర, త్న, మా, లి, క,
చంద్రి—ర, త్న, మా, లి, క,
(అనియొక్కొక్కక్షరముగా రత్నమాలచెప్పఁగాచంద్రికాంతుఁడుఁ బలుకును.)

రత్న—రత్నమాలిక.

చంద్రి—అమ్మయ్యో నేనంత పలుకలేనుఁ ఊఁ ఊఁ.

రత్న—పోనిమ్ము ప్రియా! అని పిలువుము.

చంద్రి—ఏమని?

రత్న—ప్రియా

చంద్రి—(వ్రేళ్లుమడచి లెక్కపెట్టుకొనుచు) ప్రియా, ప్రియా ప్రియా.

రత్న—(తనలో) ఆహా! నేటికి నాభర్తచేఁ బ్రియాఅని పిలిపించుకొనుభాగ్యము నాకుఁ గలిగినదికదా! ప్రియా! రాకుమారా! ఒకసారి యిటురమ్ము కౌఁగలించుకొనెదను.

చంద్రి—వచ్చెదను కాని నాకిప్పుడు రెండుమామిడిపండ్లు కావలెను. (వెనుకవైపు కనుపడనీక తిరుగును.)

రత్న—ముందు నాచెంతకు వచ్చినప్పుడుకదా ఫలముల నిచ్చుట! యిచ్చెద రమ్ముసిద్ధముగానే యున్నవి. (సమీపింపఁబోవును)

చంద్రి—(తొలఁగి యందక వెనుక వెనుకకుఁబోవుచు)నీచేతఁ జూపినఁగాని పండ్లున్న వని నేను నమ్మను.

రత్న—(సిగ్గు నభినయించి నవ్వి)ఓహో! అటులే తెచ్చియిచ్చెద చెంతకు రమ్ము (సమీపింపఁబోవును.)

చంద్రి—(దూరమునకు వెనుక వెనుకకుఁ దొలఁగుచు) పండ్లిచ్చినఁగాని నేరాను.

రత్న—(నిదానించిచూచి) ఓయీ ఏమినీవీపున దుమ్మువిస్తారమంటుకొని యున్నది. యెందైనఁ బడినావా యేమి?

చంద్రి—ఆటలవశమున నంటియున్నది.

రత్న-(ఆతురముతోఁజేరదీసికొనిచూచి) ఓరీ! శబరకుమారా! ఈ తని కీథూ? యెక్కడనుండి వచ్చినదో నిజము జెప్పుము, లేకున్న నిన్ను శిక్షించెదను.

వనజా—అమ్మా! నన్నేల శిక్షింపవలెను? అతఁడు సింగముపై నెక్కి సవారి చేయఁగా నది యాతనిం గ్రిందబడవైచినది.

రత్న—అక్కటా! చంద్రకాంతా! ఏమి యీసాహసము! ఏమి యీదుండగము! నీకు బుద్ధి చెప్పవలెనా!

చంద్రి—అతఁడు చెప్పినమాటనిజము. అందువల్ల నంతజడియవలసిన పనిలేదు. సింగ మనఁగా నెంత? పిల్లికిని దానికిని భేద మేమి?

రత్న—ఏమి! సింగమనఁగా నీభయము లేదుగా! నీవిట్టిసాహసమునకు సిక్షపడిన నెప్పుడేకీడుమూడునో! నాయాజ్ఞ లేకుండ నీవు చ్చవచ్చినటుల సంచరించుచున్నావు. కావున నాచెంతకు రాకుము పొమ్ము (అనిశాపసివేయును.)

చంద్రి (కౌఁగలించుకొని) ప్రియా! నీకు నాపైఁ గోపమువచ్చినదా? ఇదిమొదలు నీయాజ్ఞ లేనిపని చేయను. నన్నొకసారియెత్తుకొనుము నాకు మామిడిపండ్లు కావలెను.

రత్న—ఆఫలంబు లీయరణ్యంబున లేవు. యీజామిపండును పుచ్చుకొనుము (అని యొకపండు నిచ్చును.)

చంద్రి—అది నాకక్కఱలేదు. ఊఁ, (దానినిపారవైచి గంతులు వేయును.)

రత్న—రాజకులావతంసా! నినుఁగను పట్టిపట్టిన నేనేమిసేయుదును! నీమనోరథంబు లెల్లఁ దీర్ప నేసమర్థురాలనా! కానుగావున నామాట విని యీఫలమును బుచ్చుకొని యూరకుండుము.

చంద్రి—అది నా కక్కఱలేదు. (చిందులుద్రొక్కును.)

రత్న—గీ. రాకుమార! ఇట్టిరంతులు సేయఁగఁ
జనునె చంద్రవంశజన్మ నీకు
నీవు కోరినట్టి నిరుపమ ఫలముల
నేనె యిచ్చుదానఁ గొఱఁత మేల?

అట్లుకానిచోఁ నీ కొక లేడిపిల్లను దెప్పించియిచ్చెదను. దాని తోఁజక్కఁగా నాడుకొనవచ్చు నాడుకొనుము.

చంద్రి—గీ. లేడిఁగూడి యాడు వాఁడఁ గాను గజముఁ
గూడి యాడుటకును గోర్కె కలదు
కాన పళ్లెరమున గజమును బెట్టి నా
కిందు నిమ్ము యాడుకొందు నెలమి.

రత్న—బాగుబాగు గజముతోఁ గూడి యాడుకొందువుగా! దానిఁ బళ్లెరమునఁ బెట్టు టెట్లు? తెచ్చు టెట్లు? బహుసూక్ష్మమైన పనికాదా?

చంద్రి—ఊఁ. ఊఁ ఊఁ (అని యేడ్చును.)

రత్న—చాలుఁజాలు నిట్టిమొండిపట్టుఁ బట్టకుము. నీకోర్కెఁ దీర్ప నేసమర్థురాలనుగాను. ఆచందానమైన నే నేమిచేయఁగలను! నీ పట్టు వదలుము.

గీ. కలువపూఁ గోరుకొనలావు దరికు నను
నాఁకణములట్లు కురుగొప్పలకుఁ బూవు
వసుధికణముల నిల్పి వైశ్యాంస మొప్పఁ
జేయ నే నెట్లు నైతు లక్ష్మినివాస.

చంద్రి—అమ్మా! కాదుకాదు! ప్రియురా! అట్లయిన

క. ఈవన బాలకమిత్రము
లావిధమున నమ్మలంటు లాడ గనుచు నే
నేవిధ సహించియుండెద నా
కావిలు నమ్ముల నొసఁగు మాడుకొనుటకై.

రత్న—అబ్బా! గొప్పకోరికలే పుట్టుచున్నవే! వానిఁ బ్రయోగ కౌశలమెఱుంగని నీ వేమి చేసెదవు?

చంద్రి—ఏమిచేసెదనా!

చ. ధనువును శాతబాణములఁ దక్షిణ మిచ్చిన నంతలోన నీ
వనిఁ గలఘోరజంతువులఁ బ్రాణములం దగఁగొంచు మత్తవా
రణములఁ జెండ్లరీతిగఁ గరంబునఁ బట్టియు నాటలాడెదర్
ఘను లగుమౌనివర్యుల సుఖస్థితి నుండఁగఁ జేసెదర్ బ్రియా.

రత్న—సింహపుఁబిల్ల చిన్నదైనను నైజపువృత్తినిజూపకపోదు గదా! ఈతఁడును నీపితృపితామహ సంబంధమైనకీర్తినె వహించును రాకుమారా! నీ వెప్పుడును సాహసపు బనులకుఁ బోకుము.

చంద్ర—(తనలో) ఈమె యేమనునో యని వానిని దెచ్చి యిమ్మంటినికాని యీమె కట్టిసామర్థ్యముకిలదా! (ప్రకాశముగా) ప్రియా! నీ వంతిమాత్రముననే భయపడుచుంటివి.

ఉ. మొన్నటిరేయి నిన్విడచి మోహ మెలర్చినచిత్తవృత్తితోఁ
బున్నమచంద్రకాంతులను బొల్చెడునీవని కేఁగి ప్రాంతమం
దున్నమృగేంద్రయుగ్మము మహోన్నతిఁ బట్టియు నాటలాడియున్
గ్రన్నన వచ్చి నీవు ననుగానక యుండఁగ నిద్రపోయితిన్.

రత్న—(తనలో) ఈతఁడిట్టి సాహసపుఁబనులొనరించిన నెప్పుడేమికీడుసంభవించునో? కొంచెము బెదరించెదను (ప్రకాశముగా) ఓ రాకుమారా! నాతోఁ జెప్పక నీయిచ్చవచ్చినటుల సంచరించుచుంటివి కాన నిది మొదలు నాతో మాటలాడకుము పొమ్ము. (త్రోసివేయును)

చంద్ర—ప్రియా! కోపమువచ్చినదా క్షమింపుము.

చ. కలకలలాడు నీనగుమొగంబు ప్రకోపముచేతఁ గావిరం
గులఁ గడు నీనుచున్ ముడుచుకొన్నఁ గనుంగొని యెట్లు సైతు నీ
వలిగిన నన్నుఁ బ్రేమ చెలువారఁగ నెవ్వరు చూతురో సతీ
తిలకమ! నీవు చెప్పెడుగతిన్ గుఱి తప్పక సంచరించెదన్.

రత్న—(తనలో) ఆహా యేమి నాభాగ్యము! నామనోహరుని పల్కులుశృంగారరసమునుజల్కుచున్నవి (ప్రకాశముగా) రాజపుత్రా! ఇంతటినుండి నాతోఁ జెప్పనిపనిఁ జేయనని బాసఁ జేయుము.

చంద్రి—(తనలో) ఈమె నాపరిభావ మెఱుంగక యిటులఁ బలుకుచున్నది. ఎటులైన స్త్రీస్వభావము వృథాగాపోదు. (ప్రకాశముగా) ప్రియా! అటులే చేసెదను. (చేతిలోఁ జేయినిడును.)

రత్న—అట్లు నిశ్చయముగ నడువవలెను సుమీ.

చంద్రి—నిశ్చయము కాక అనిశ్చయ మనునది యొకటికూడ కలదా! కాని మన కీయరణ్యవాస మేల కలిగినది ?

రత్న—రాజపుత్రా! కొన్ని కారణంబుల నిన్నుఁ దోడ్కొనివచ్చితిని. ఇపుడుకదా! యీవిపదార్ణవము నుత్తరించుటకు సిద్ధనావ వైతివి. నిన్నుఁ దోడ్కొని యేదేనిపట్టణమునకుఁ బోయి యక్కడనొక గురువుచెంత విద్యాభ్యాసముఁ జేయింపవలెను. పోవుదము నడువుము.

చంద్రి—ఔనులెస్సఁగా నాలోచించినావు. నాకును చదువుకొనుటకు నభిలాష కలుగుచున్నది. వేగ నడువు నిపుడే పోవుదము. ఓగీ శబరకుమారా! నేను తిరిగి కొన్నిరోజులలో నిన్నుఁ గలసెదను.

రత్న—అటులైన నేధన్యాత్మనే. మంచిది నడువుము. ఓవన బాలకా! నీకుటీరమునకుఁ బొమ్ము.

వనబా—అమ్మా! చిత్తము. (అందరు నిష్క్రమింతురు.)

రంగము—శోణపురసీమ చదువులబడి.

[బడిపంతులు ప్రవేశించును.]

పంతు—ఉస్, అబ్బా. శ్రీరామరామ. ముసలితనముచేతనడుము వంగిపోయినను, ఈచదువులబడి చెప్పుటకు ప్రతిదినమును పోవకతప్పదు. పోకున్నచో నాభార్యకు చేయియాడడమే కాకుండ నాకుపవాసఫలములుకూడా సంభవించును. ఇంతకు నీదారిద్ర్యమును నేనుకోరి స్వయముగా, దెచ్చికొన్నాను.

సీ. పూర్వార్జితము లైనభూములఁ బొలాల
వెల్లువలో ముంచివేసినాఁడ

పెద్దలార్జించిన విత్తంబు జూదన
కవగూడి గంగలోఁ గలపినాఁడ
నిల్లాలివస్తువు లెల్లఁ ద్రాగుటనై
వెచ్చించి పెనుమంటఁ బెట్టినాఁడ
మేడల నెగనమ్మి కోడెకాండ్రకును ని
చ్చియు శుద్ధమోసమ్ముఁ జేసినాఁడ
ఇది సహింపక భార్య నూతి దిగిచాన
బంధ మెడలె ననుచు సంభ్రమపడినవాఁడ
నంత దాంత్రికు లరుదెంచి యబల నొకతెఁ
గూర్చి నాగొంతుఁ బరబరఁ గోసినారు.

రెండవభార్య నెత్తిమీఁదఁ గుంపటివల దాపరించుటచేతఁ బడరానికష్టములపాలగుచున్నాఁడను. పిల్ల నిచ్చిన వెధవకు సంధానముఁ జేసిన పెండ్లి పెద్దవెధవలకు చేసుకున్న నాకును సిగ్గులేదు. అరువదియేండ్ల వెధవకు నాకు పెండ్లియేమిటి. మధ్య తాంత్రికుల కేమి. పోగామిగిలిన మాతామహార్జితపు కొంపయుండఁగా నెగనమ్మించి లంచములక్రింద వేయిరూప్యములు మ్రింగినారు. పిల్లదానితండ్రి వేయిరూపాయీలు తిన్నాఁడు. మధ్య నీకష్టములు పడలేక నేను చచ్చిపోవుచున్నాను. నాబాల్యమున నాలుగుసంస్కృతముక్కలు చెప్పించుటచే నే నెటులు మదోన్మత్తతచేఁ దిరిగినను నాచదువే చివరకు నాకు జీవనము నిచ్చుచున్నది. అందువలననే నాయందందరికి గౌరవాభిప్రాయము కలదు. విద్యాధనమునకు సాటిలేదుకదా. చిన్ననాఁటియీచదువు లేకపోయిన నాబ్రతుకు కుక్కలకేగాని మరెందుకునుగాదు. అయినను ముసలివాఁడనని యీపిల్లలు నన్నాడించుచుందురు. ఆబాధ నాకు విస్తారము కలుగుచున్నది. ఇంతకు నైసవిధ కేమిచేయఁగలను? ఈయల్లరికుంకలతో వేగలేక చచ్చిపోవుచున్నాను.

సీ. కూరుచుండెడు చాపకును క్రింద దళముగాఁ
బల్లెపుకాయలఁ బరచువారు
నడుము లాగఁగఁ జేరఁబడవలె నన్నచోఁ
గోడకు సూదులు గ్రుచ్చువారు
కుడిచిన మత్తుచేఁ గునికిన వోఁ బిల్ల
జుట్టుఁ దాళ్లను పైకెఁ గట్టువారు
అల్లరి కొంకిల వదలింప లేవఁగా
వెనుక గోచిని లాగవేయువారు
గీ. యమపురిని బాధలను బడ నగునుగాని
చదువుబడుల గురుత్వంబు సలుప లేము
వేయి మేకులఁ గాయఁగా సెలవు సమను
గాని పదిమందిపిల్లలఁ గాయలేము.

అరుగో! అరుగో! కొండముచ్చులవలెఁ గోచికొక్కికల వ్రేలవైచికొని ప్రభాతకాలపుఁ దూర్పురేఖలవలె నొసగమున విభూతిరేఖలఁ బెట్టుకొని యొకనిజుట్టు నొకఁడు లాగికొనుచుఁ దన్నికొనుచుఁ బిల్లలదే వచ్చుచున్నారు.

[అంతట యథోక్తముగఁ బిల్లలు ప్రవేశించుచున్నారు.]

పంతు—ఓరోరి భ్రష్టులారా! అల్లరిఁ జేయకుఁడి. చెడిపోతారు! రండి కూర్చుండుఁడు.

1 పిల్లవాఁడు—పంతులుగారండి సూరుఁడు మూసుఁడి(మరి యొకనిని చూచి) చెప్పనా!

2 చెప్పవద్దు నీకు పలకపుల్ల యిస్తాను.

1 పిల్ల—అబ్బా! అది నాకెందుకు? వాళ్లదొడ్లో సపురొత్తు కొనివచ్చిన నారింజకాయలలో రెండుకాయలిస్తే—

2 పిల్ల—ఒక టిస్తాను చెప్పకుము (యిచ్చును.)

పంతు—ఒరీ! ముకుందిగా మొద్దబ్బాయివచ్చినాఁడటరా!

3 పిల్ల—రావేదండి గోణీబిల్లాడుచున్నాఁడండి.

పంతు—వేగముపోయి వాని పిల్చుకొనిరండు.

1 పిల్ల—పంతులుగారండి నేనుకూడా నెళ్ళనా అండి.

పంతు—పొమ్ము కామిగాడేడిరా!

1, 3 పిల్లలు—(నిష్క్రమించుచున్నారు)

2 పిల్ల—కామిగాడు కామిగాడైనాడండి పెండ్లి అయినదండి మనుగుడుస్తున్నాడండి. అరుగోనండి మొద్దబ్బాయిని లాగుకొని వస్తున్నారు. (తెరలో రోదనము)

[అంతట మొద్దబ్బాయిని నిద్దరుపిల్లలు లాగి తెత్తురు.]

పంతు—ఏమిరా! అల్లరి యూరకుండుము. (కొట్టును)

మొద్దు—(ఏడుస్తూ బెల్లమును తినుచునే యుండును.)

పంతు—(కొట్టుచునే యుండును.)

మొద్దు—పంతులు, పంతులు పంతులారండి మారుండి మారుండి మాఅమ్మండి యీధిలోనుండిబర్లండి ఆరబోసుంచుండినాకుండి బెల్లం పెట్టుండి కాపుండుమందుండి ఆ, ఆ, పాళంగానుండి యీవెదవలండి ననాలాగుకొచ్చారండి నాకు జ్వరం వచ్చిందండి నావొళ్లు వేడిగావుందుండి చూడండి డోకుతున్నానండి (నోటిలో వేళ్లుపెట్టుకొని తిరిగి డోకుట నభినయించి) అమ్మయ్యో! చచ్చిపోతానండియెళ్ళిపోతానండి వడ్లు దూడలు తింటాయుండి మాఅమ్మపని యీపాటికయిబైటకొచ్చి సూత్తుండదండి నన్ను చంపుతుందండిఅయ్యబాబో బాబో నాకు కడుపునొప్పి యెత్తుకుంటుండి యిక చచ్చిపోతానండి యిడిసిపెట్టండిమారాజా మీకు దండా లెడతానండి,మీకండి యింతపొడుగు మొక్కజొన్న పొత్తి యెత్తుకొచ్చి యిస్తాను నన్ను చంపకండి. (యేడ్చును)

పంతు—ఓరీ టక్కరి వెధవా! నిన్ను నే వదల నూటికొనుము.

1 పిల్ల—అరుగోనుండి రాచకొమరుండును మంత్రిసూనుండును వచ్చుచున్నారు.

పంతు—రానిమ్ము అల్లరి చేయకుండు.

[అంతట రాజకుమార మంత్రికుమారులు ప్రవేశింతురు]

పంతు—ఏమండి యువరాజుగారు! దయచేయుండు మీకిరువు రకుఁ బాఠములు వచ్చినవికదా!

రాకుమా—రానేదండి.

మంత్రికుమా—ఇపుడు చదివెదము. (పుస్తకముల దెరచు చున్నారు)

పంతు—అటులే కానిండు. ఓరి! మీమీపాఠములనప్పగింపుఁడు.

1 పిల్ల—తల్లిన్నన్నాక్రికతిచి టబలా విప్రియుక్తస్నకామీ

[అంతటఁ జంద్రకాంతుడును రత్నమాల ప్రవేశించి]

రత్న—మహాత్మా! నమస్కారము.

పంతు—అమ్మా! సౌభాగ్యవతీభవ. నీవెవ్వతెవు?

రాకుమా॥మంత్రికుమా॥—(ఇరువురును మోహితులై చూచు చున్నారు.)

రత్న—స్వామీ! మేము క్షత్రియాన్వయసంజాతులము. విధి వశమున బంధువుల నెడఁబాసి వనములఁ గ్రిమ్మరుచు నేఁటికిచటికరు దెంచితిమి. కటాక్షించియీ రాకుమారునకు విద్యలగఱపుటకు వేచుచు న్నదానను.

పంతు—అమ్మా! అటులే చెప్పెద నంతవరకును నీవు మా యింటనే యుండవచ్చును.

రత్న—తండ్రీ! అటులే కావించెదను. రాకుమారా! నీకెదురై దుఁజమువుకొని నీవింకోనె గృహమునకు రమ్ము. (నిష్క్రమించుదురు.)

చంద్రి—మంచిది.

రాజకుమా — (జనాంతికముగా మంత్రికుమారునితో) ఓ యి చెలికాఁడా! ఈనవమోహనాంగి లావణ్యమును జూచితివా! మూఁడులోకములను మించివేయుచున్నది!

మంత్రి — ఎట్టి సౌందర్యవతియైన నేమి? నీకాఁగిటఁజిక్కునా? నీ కింత యుబ్బుర మేల?

రాకు — నీవు కుశాగ్రబుద్ధి కలవాఁడవు. నీనేర్పువలనఁగదా! నే నట్టివాఁడ నగుట; ఏదేని యుపాయ మాలోచించితివా?

మంత్రి — (జనాంతికముగా) ఆలోచన కేమియున్నది! వనవిహార వ్యాజమున నీబాలుని వనమునకుఁదోడ్కొనిసంహరించినచో సీనెలంత నీపాలఁబడక యెందుఁ బోఁగలదు?

రాకు — చక్కని యోచనఁ జేసితివి. ఇపుడే సెలవడుగుదము (ప్రకాశముగా) అయ్యా! గురువుగారూ! మేమీరోజు మొదలుకొని మధ్యాహ్నకాలముల వనవిహారములకుఁ బోవుదుము. క్షత్రియుల కర్తవ్యకృత్యములు కదా! కనుక మాతో నీచంద్రకాంతుఁడుకూడా క్షత్రియవ్యాపారమునకు రాఁగలఁడు.

పంతు — అయ్యా! తమచిత్తమువచ్చినట్టుల పొండు. చంద్రకాంతుఁడు వచ్చుట కాదాయము చాలదు.

మంత్రి — (చంద్రకాంతునితోజనాంతికముగా) నీవుకూడ సెలవడుగుము.

చంద్ర — గురువర్యా! నేను చిన్నవాఁడ నైనను నాకు జంతుభయము లేదు కావున నాకుఁగూడ వనవిహారమునకు సెలవిండు.

పంతు — కేవటిమాటల నాలోచింతము. ఈరోజునకు వేళయతిక్రమించినది. రండు పోవుదము. భయము లేదనఁగా నేసరియా! క్రూరజంతుబాధలు కొంతకైనాగైన జడియవలసినదే. పోవుదమురండు.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

సప్తమాంకము.

రంగము—అరణ్యము.

[చంద్రకాంతుని రాజకుమార మంత్రికుమారులు
ప్రవేశింతురు.]

రాజ—(జనాంతికముగా మంత్రిసుతునితో) ఓయిమంత్రీ! మనసంతోషకార్యమునిచట నిర్వర్తించుకొందమా ఇంకాఘోరారణ్యమునకుం బోవుదమా ?

మంత్రి—మన మెక్కడ నేమితలంచుకొనినను సానుకూలమె పడును.

రాజ—అట్లయినఁ గానిమ్ము.

మంత్రి—ఓచంద్రకాంతా! ఈయరణ్యమునఁ గలచిత్రములను చూచితివా?

చంద్ర—నేనెపుడు చూచినాను? చూపుఁడు.

రాజకు—ఓకీ! ముందునిలిచిచూడుము.

చ. ఇది యొక పెద్దమఱ్ఱి గనుమిచ్చట భూతపిశాచరాక్షసుల్
ముదమును జెందుచుం దగియు నమోఘముగా నివసించుచుందురీ
తదనూదలాంతులు గ్రమముగఁ దస్కరులన్ వధియించుచోటిదే
పదపడి చూడు రక్తమయవధ్యశిలన్ గృప పాలయుక్తముల్.

చంద్ర—శివశివా! యిట్టిపాపప్రదేశమును నాకెందులకుఁ జూపించితిరి.

మంత్రి—నీకుఁ జూపవలసిన దిదియేకదా!

చంద్రి—ఏమికారణమున దీనిఁ జూపవలెను?

రాజ—నిన్ను నీశిలాసింహాసనమున నధిష్ఠింపఁజేసి స్వారాజ్యమునకుఁ బట్టాభిషిక్తునిఁ జేసెదము.

చంద్రి—(తనలో) పట్టాభిషేక మనుటచే మంగళప్రశంశయే కానివధ్యశిలనధిష్ఠింపఁ జేయుట ఘోరకృత్యముగాఁ దోఁచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) మిత్రులారా! పరిహాసమునకైన నమంగళప్రశంస మనుచితమని మనము చదువుకొనినపాఠమున లేదా? మీ రేల యిట్టి కఠినోక్తులాడెదరు?

మంత్రి—కఠినోక్తులె కావు. ఖడ్గమును కంఠమునకు భూషణముగాఁ జేసెదను.

చంద్రి—అన్నలారా! నిష్కారణము నాపై నింతచలముఁబూనెద రేల?

రాజ—కారణమునకో నిమిత్తము లేదు. వేవేగ శిలనెక్కుము. నిన్నిదె చంపెదను.

చంద్రి—ఓ సోదరులారా! నన్నుఁ జంపిన మీ కేమిలాభము?

రాజ—మీరత్నములను మేమనుభవించుటకొఱకు.

చంద్రి—హరిహరీ! (చెవులు మూసికొని) ఓమిత్రులారా! తుచ్ఛములైన నాప్రాణముల కేమిగాని పరవనితారతంబు బహుపాపమనియెఱింగియు నిట్టినీచకృత్యములకు సిద్ధపడెద రేల?

మంత్రి—ఓరీ నీవు మాకు నీతులుచెప్పఁ బనిలేదు! వధ్యశిలపై నిలువుము.

(కత్తి నెత్తుచున్నాఁడు.)

చంద్రి—అన్నలారా! మీకు వందనము లొనరించుచున్నవాఁడను.

గీ. బాలకుండ నాదు ప్రాణముల్ రక్షించి
పుణ్యమార్గంబునకుఁ బోవగయ్య
రాజనందనులకు రాజధర్మమె యిది?
నన్నుఁ జంపఁబోకు డన్నలార!

రాజ—ఓరీ! నీబ్రతిమాలుట లింక మానుము. నిన్ను నిశ్చయముగ యమున కర్పించెదము.

చంద్రి—అన్నలారా!

గీ. నన్నుఁ గానక మాయమ్మ యెన్నరాని
దుఃఖవారిధిలోఁ బడి దొరలుచుండు
నామె ఖేదము వాపఁగ నెఁగువాఁడఁ
గడుదయాహృదయంబున విడువరయ్య.

మంత్రి—ఓరీ! మీ యమ్మకు సంతోషము మేము చేయవలెఁగాని నీవేమిచేయఁగలవురా! ఛీ ఏఁబ్రము (కత్తి నెత్తును.)

చంద్రి—అయ్యో దైవమా!

గీ. వడఁకిపోగెను నాదేహవల్లి యిపుడు
గాలిచే దూలులతకు ననకరణి నకట!
నోట దడిలేక యొకటైన మాట రాక
యున్న నన్ జంపఁ జెల్లునో యన్నలార.

రాజ—ఓరీ! నీవెంతయేడ్చినను నీయెడ మాకుఁ గనికరము పుట్టదు.

చంద్రి—అన్నలారా!

గీ. కటికవాఁడైన జీవముగల మృగముల
జంపఁ జేమాఁడ కితరులు చంపి తెచ్చి

నట్టివానిని గొని విక్రయమున బెట్ట
గటకటా! మీకు నాయెడఁ గరుణ లేదె.

మంత్రి—ఓరి తులువా! నీధర్మములతో మాకుఁ బని లేదు.

చంద్రి—అట్లైన మాయమ్మ నొకసారి చూచి రానిండు.

రాజు—ఛీ నిలువుము. నిన్ను విడుచువారము కాము.

చంద్రి—(తనలో) అయ్యో! దైవమా! ఈయమకింకరుల చేతి లోఁ జిక్కినాఁడ. వీరి నెంత బ్రతిమాలుకొనినను వ్యర్థమయ్యె. నింక నన్ను రక్షించువా రెవ్వరు (ఆలోచించి)

చ. ఎవఁడు సృజించె నీజగతి నెవ్వఁడు పాలన సేయుచుండె నిం
కెవఁడు లయంబుఁ జేయుమఱి యెవ్వఁడు కాలముఁ ద్రెల్చుచుండు నిం
కెవఁడు భవాబ్ధిముంచి వెలయించును జీవుల నట్టిబ్రహ్మ నా
కవనుఁడు కాక వేఱొకలఁడా? (ఆలోచించి) మఱి యెరును లేరు
(నాకిటుక.

కావున నాపరాత్పరునే ప్రార్థించెదను (ప్రకాశముగా) అన్నలారా! అట్లైన మృత్యువునోట బడుచున్న నన్నొకసారి యనుగ్రహించి భగ వంతునిఁ బ్రార్థనమును జేసికొననిండు.

రాజు—అటులే చేసికొనుము.

చంద్రి—

ఉ. సరసిజనాభ యాశ్రితవశంకర మానిహృదాబ్జవాస భా
సురతకీర్తి సంకలిత శోభితకౌస్తుభ భూష దైత్యసం
హరణ ఖగేంద్రవాహ సమయం బరుదెంచెను బ్రోవుమయ్య నీ
గురుకరుణారవిందములె కొల్చుచునుంటిఁ గదేర మాధవా.

[అంతట దెరలో నశరీరవాణి.]

ఓచంద్రికాంతా! నీభక్తికి మెచ్చితి. నింతటినుండి నావరప్రభావంబున మహాబలసంపన్నుండవై దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణమును జేయుచుఁగీర్తికా

ముండవై ప్రబలుచున్నగాత. జృంభకాస్త్రములును వానియంతట నవి యేసీకుం బ్రసన్నములగును. ఈహస్తబాణబాణాసనముల గొని యీ దుష్టులంగీటడంగించుము (పైనుండి ఆయుధములు పడును)

చంద్రి—ఆహా! మదీయభాగ్య మేమందును (ఆయుధములకు నమస్కరించి గైకొని) పరమేశ్వరుండు కరుణాళుండై వరం బొసంగి నాండు. వీనిని స్పృశింపంగనే నాకధికబలధైర్యము లొదవుచున్నవి. ఇంక నాకెందును కొఱంత లేదు (ప్రకాశముగా) ఓగోరదుష్టులారా! పతివ్రతామానభంగకారకులారా! ఓ శాలహంతకులారా! ఇప్పుడెం దుపోయెదరు?

ఉ. దండిగ మత్పితాశివిబుధప్రకరంబుల మెచ్చమిమ్ము నా
చండతరప్రధాగ్నిశిఖసత్వ మెల్లను నిండుద్వమ్భుజా
దండముల న్నిరంబు నతిదారుణవృత్తిజరించుచుండి నే
ఖండనఁ జేసి సాధులకుఁగల్గఁ జేయుదు సౌఖ్యమిత్తఱిన్.

రాజకు—ఓమంత్రికుమారా! కొండముదిరి యీసర వెల్లిమె నకుల భీరువు భీమబలుండైనవాండు.

మంత్రి—అంతమాత్రమునకె భయపడెద వేల?

చంద్రి—ఓదుష్టులారా! మీకు భయమేల? మిమ్ములం జంపి భూమినిష్కంటముగాం జేసెదను.

రాజ—మంత్రికుమారా! మన మొకవేళ యితనిని పిడిచినను ఇతండుమాత్రము మనలం బ్రాణములతో విడువండు. భగవత్కృపా పూర్ణుడైన యీతని కేది దుస్సాధ్యము? కావున మన మోపినంతవఱ కితనితోం బోరవలయును.

మంత్రి—ఓ! నిస్సంశయముగ యుద్ధముజేసి నేనితని నోర్చెదం జూడుము.

చంద్రి—ఓతాగ్రుబోతులారా! మీదుర్భాలోచనములు నేటి
తోసరి. మిమ్ముల నాహుతికి బలి యిచ్చెదను.

రాజ—ఓరీ! యూరకున్న కొలంది మీఱుచున్నావు.

గీ. మిడుతవలె మాటిమాటికి మిడిసిపడకు
మిదిగొ నాహుతిపాల్ చేసి మద మణంతు
బయలపల్కులకింత గర్వంబదేల?
ఇల్లలికినంత బండుగం యెట్టు లగును?

చంద్రి—ఓస్వప్రాణభంగ హేతుభూతులారా! ఓకౄరులారా!

చ. ఖలులై నన్ను వధించి మజ్జనని వీకఁ బట్టఁగా గోరు మీ
తలపుల్ నేఁడిదెపండె సాధుజనసంతాపంబు మీపట్లని
ష్ఫలమె! దుష్టచరిత్రులార! నిజవంశచ్ఛేదులారా గతా
సులరైయీశరకాంతఁగూడిసుఖముల్ సొంపొందగాఁబొందుఁడీ.

మంత్రి—ఓరీ డింభకా! నీయాటోపమిక చాలింపుము.

క. వటవట బ్రేలగబోకుము
దిటముగ యుద్ధమున నిల్వుధీరత మెఱయన్
బటుబాణానలమునఁ గా
ల్చుట సిద్ధము నిన్ను నిపుడె చూచుచునుండన్.

చంద్రి—ఓవిజాన్వాయకాననకుఠారులారా.

చ. విలయవలాహకోద్భవవి భీషణనిస్వనముల్ చెలంగఁగా
జలనుఁడుదగ్రతఁ బ్రబల సత్పథమెల్లను గప్పురీతి భూ
తలమదృనన్ శరాగ్నిశిఖదగ్ధులఁ జేసెదఁ బోర నిల్వుమో
ఖలుఁడ! వృథాప్రలాపములఁ గర్వముఁ జెందుటవీరకృత్యమే?

రాజ—ఓరీ! నీవ నిన్ను మెచ్చుకొనుట యుక్తముకాదు.

గీ. వీరములు పల్కుమాత్రన బిరుదుకాదు
చేయజాలినపనియెల్లఁ జేసి చూపు

టుచితమా గాని వ్యర్థంపుఁగుస్తులేల?
నిలువుము కుట్ర! చేతిలో నలిపివైతు.

చంద్రి—ఓవాచాటలారా!

ఉ. బాలురఁ జంపుటో? యితరభామలఁ బట్టుటో? చోరకృత్యముల్
చాలఁగఁ జేయుటో? విబుధసంతతిఁ దూరుటో? యెంచు ధైర్యవా
చాలతఁ జూపఁగానె యది శౌర్యమె? భీకరశత్రుజాలమా
భీలముగా మెఱుఁగ బోనివ వీరత నిల్చినవాఁడె శూరుఁడా.

మంత్రి—నిజము నిజము కాని యుద్ధమున నీ కిసుమంతయు తెలియదు సుమా.

గీ. కందుకప్రఁగేళి కాదిది కఠినబాణ
పాతములు మేను తూట్లు బఱచు నిజముగ
వాని రుచిఁ జూడకయె వృథా వదరుచుంటి
విదిగో చూపింతుఁ జవిఁ జూడు మిపుడె వాని.

చంద్రి—ఓదుష్టులారా! అటులైన మీ శిలీముఖంబుల రుచిఁ జూపింతురుగాని రండు (కత్తి నిర్ఘళిపించి)

క. ఖలులారా! మిమ్ముఁ బోరఁగొని
యిలభారముఁ మాన్పుటకు నహీన ముదముఁగఁ
జెలఁగుచు నీ హేతియు నీ
కలనికిఁ బాల్పడుమటంచుఁ గ్రుక్కెన గదలెన్.

ఓముష్కరుడులారా! నేవిడచినను నాశస్త్రము మాత్రము మిమ్ముల విడచునదికాదు ఓశస్త్రసీరతంశమా!

గీ. ఖడ్గమా దుష్టరక్తావగాహనమున
కోర్వలేదని యోజించుచుంటిగాని
వేలుకా దిదె చూడుము ఘోరమైన
బవరమున వీరితలలను భువిని గూల్తు.

రాజ — ఓరీ! పలుకోక లేల పోయెదవు? యుద్ధమున నిలువుము.

చంద్ర — ఓరీ! సమర మొనర్చుటకు వృక్షశూన్యంబైన యీ నిర్మలతలంబున కరుగుదము రమ్ము.

రాజ — అటులే రమ్ము.

మంత్రి — రాకుమారా! ఈతండు నన్ను జంపినపిమ్మటగదా మీరు యుద్ధమొనర్చుట కావున నిపుడు నిలచి మాయుద్ధనిపుణతను జక్కఁగఁగనుచుందుము.

రాజ — అటులైనగానిండు.

చంద్ర, మంత్రి — (నిష్క్రమింతురు.)

రాజకు — అబ్బబ్బా! యేమియీతని ప్రతాపము! సమరారంభముననే మామంత్రిసూనుని — అయ్యో సంహరించినాఁడు. నాచెలికాఁడు పోయినపిమ్మట నేనేనా యీతుచ్ఛపుప్రాణముల కాశించిబ్రతుకువాఁడను. (నిష్క్రమించును)

చంద్ర — (ప్రవేశించి) శివశివా! పితృద్రోహులు మదీయఖడ్గమునకు బలియైనారు. ఆహా! జారత్వమునకుఁ బోవువారిపాట్లివియేగదా!

[తెరలో]

హా రాకుమారా! హా సుగుణైకనిధీ! ఆకష్టులచే నెంత బాధఁ జెందుచుంటివో కదా!

చంద్ర — ఈయార్తరవము మాతల్లిదిగాఁ దోఁచుచున్నయది ఒకవేళ నన్నన్వేషించుచు నీవనములకు వచ్చెనని తలంచెదను. నేనామెను తెలిసికొని యీమెయూరట మాన్పెదను.

(యొకచెట్టుచాటునకుఁబోవును.)

రత్న — (ప్రవేశించి) హా! నవమోహనాకారా! ఎన్నిచోట్ల వెతకినను నీజాడ గానరాకున్నది. నేనేమిసేయుదు నెందుజొత్తును,

గీ. క్రూరబుద్ధులు నిను బట్టి ఘోరమైన
యడవికిని దోసుకొనిపోయి హత మొనర్ప
బూన కారణ మేలొకో పూర్ణచంద్ర
వదన ! వారల కేమిచే సేదన నకట !

(మఱియొక చెట్టుచాటునకుఁ బోవును.)

చంద్రి—(భూమిపైఁజూచి) ఆమె మాయమ్మ. పదచిహ్నము లగపడుచున్నవి. ఆమెకంఠరవము వినవచ్చుటయేగాని వృక్షముల సందున నామెదర్శన మింకను లభింపకున్నది.

గీ. నన్ను గోయఁగ బూని నెన్నరాని
బన్నముల వడుచుంటివే వనములందు
నన్నుఁ జంపఁగఁ గోరి వనంబులకును
దెచ్చినారని నీ కేరు తెలిపి రొక్కొ !

హా ! జనని ! మదర్థసకలకష్టభాజీ ! (చెట్టుచాటునకుఁ బోవును.)

రత్న—అక్కక్కా! ఎంత వెతకినను కానరాకున్నవాఁడు. అల్లదె యాచక్కని రెండుమృతకళేబరము లగపడుచున్నవి. వారి మరణమునకుఁ గారణ మగపడదు. ఒకవేళ వీరే మారాజసుతుఁ జంప యత్నించినవారు కాదుకద ! వీరిదౌర్జన్యమునకు సహింపక యెవరో మహానుభావులు వీరిని సంహరించియుండనోపు. ఆతఁడు నాకంటఁ బడువఱకు నాహృదయము తామరపాకులోని నీటిబిందువువలె తత్తరించుచున్నది. ఓ ప్రాణదాతా !

ఆ. ఓమహానుభావ ! యోపుణ్యపూరుష !
శత్రుయుగము మాపి చంద్రకాంతుఁ
గాచి వాని నాకనులకుఁ జూప విం
కేల్లు నైతుఁ బ్రోవుమీ ! కృపాళు.

హా ! రాజకేసరికిశోరమా ! నీయల్లారుమోము మొకసారి నాకుఁ జూపి నాపరితాపమును దొలఁగింపవా ! (వేఱొకచోటికిఁ బోవును.)

చంద్రి—(ప్రవేశించి) హాతల్లీ ! నీకంఠరవము వినవచ్చుట యేకాని నీదర్శనము లభించుటలేదు. నాకొఱకై యెన్నికష్టములుపడు చుంటివో కదా !

ఉ. కంటికి రెప్పవోలె నను గాచుచునుండి సతంబు నేను రా
కుంటకుఁ గారణం బెఱిఁగి యోర్వఁగఁజాలక నన్ను రోయఁగా
నొంటిమెయిన్ భయాటవుల నోడక యేగు మదీయమాత మీ
కంటను బడ్డచోఁ జెపుడు కాననవృక్షములార కూర్మిచే.

అయ్యో ! ఈవృక్షములలో నొకటియు మాటలాడదయ్యె. అల్లదె యాచాయ నొకకోకిల కో, యనుచున్నది. ఓకోకిలా ! నీవెవఁడ వని యా యడుగుచున్నావు ? నేను చంద్రకాంతుఁడను.

క. పరభృతమా ! ఈవనములఁ
దిరిగెడు నామాతవార్త తెలిసినచోనన్
గరుణించి చెప్పి ప్రోవుము
గురుకీర్తిని భూమిలోనఁ గొరలెదుసుమ్మీ.

ఇదియును మాటలాడదయ్యె.

సీ. సతతంబు ననుబ్రోచు జనని మీకన్నులఁ
బడినఁ జెప్పుడు చక్రవాకులార
ప్రేమచేతను నన్నుఁ బెంచిన మాయమ్మఁ
గానరే యోసహకారులార
నిముసంబు ననుఁ బాయనేరని నామాతఁ
దిలకింపరే తిలకలతలార
వేళ కన్నముఁ బెట్టి లాలించు మాయమ్మఁ
జూడరే బర్హిణానీకములార
మజ్జనని నన్నుఁ గూర్పుఁడో మావులార
కరుణఁ జూడుఁడు నన్నశోకంబులార

జాగు సేయక ప్రోవుఁడో జాములార
పగను సాధింపఁ దగునె యోయుగములార.

హామాతా ! (అని మూర్ఛిల్లును.)

రత్న — హా ! రాజకేసరికిశోరమా ! హాప్రాణనాయకా ! నీ వెప్పుడో నవవయస్కుండవై నామోహముఁ దీర్చెద వని పేరాశచే నున్న నాయాశాలతికను ద్రెంచివేయఁబూని నాకుఁ దర్శన మీయ కుంటివా ? ఆదుర్మార్గులనుండి రక్షింబఁబడుటయు నాకు గనంబడకుండుటయు సంతోషఖేదంబులు రెండును గలుగఁజేయుచున్నవి.

గీ. ఒక్కవైపు నీళ్ళు మఱొక్కవైపుఁ
శాలు కల్గినచెక్కులు పరిఢవిల్ల
ముక్కుపచ్చలె యూరని చక్కనయ్య
నిన్నుఁ బ్రోచిన సద్గుణనిధి యెవండో ?

హాశారదచంద్రసమానవదన చంద్రికాంతా ! నీ కా రాకుమారులతో వైరమేల కలిగె. హా మాలదైవమా ! నన్నిఁకఁ గష్టసముద్రము నుండి తొలగింపవు కాఁబోలును.

సీ. చిన్నమోమున నవ్వు చెంగలించెడువానిఁ
బొడఁగానరే మీరు పొన్నలార
కురుచలై యొడుముంగురులు కల్గిననాదు
పతినిఁ గానరే ద్విరేఫంబులార
ఆజానుబాహు నాయరవిందనేత్రుని
వీక్షించినారె యోపక్షులార
చక్కనౌ నడకచేఁ జరియించు నాభర్తఁ
గానరే యోకనకంబులార
నామనోహరు కానరే వేములార
నాపతినిఁ జూర్ప రారె కలాపులార

సదయులైనను బోవరే జాజులార
చలముఁ బూనఁగనేలొకో నెలగలార.

(నడచుచుండఁ జంద్రకాంతుఁడు కాళ్ళకుఁ దాకఁగాఁ జూచి) ఆహా! యేమిది! నామనోనిధి యేలొకో పడియున్నవాఁడు? రాజకుమారా! (లేపి యెత్తుకొనును.)

చంద్ర—హాప్రియా! (గట్టిగఁ గౌఁగిలించుకొనును.)

రత్న—(తనలో) ఆహా! ఏమి నాభాగ్యము. (పైకి) రాజకుమారా! ఆదుర్మార్గులనుండి నిన్ను రక్షించినవా రెవ్వరు?

చంద్ర—నన్నుభగవంతుఁడే రక్షించినాఁడు.

రత్న—వారికిని నీకు వైరమునకు గారణమేమి?

చంద్ర—నీవే—

రత్న—అక్కటా! తెలిసినది. ఎంతటిదుర్మార్గులో కదా! పతివ్రతామానభంగమునకే కాక బాలహంతకులుఁగూడ సిద్ధపడినారుగా! తరువాత వారలను నీవెట్లు సంహరింపఁ గలిగితివి.

చంద్ర—ఆదుష్టులు నన్నుఁ జంపెద మని చెప్పఁగా నేనెంతో బ్రతిమాలితిని. వారు వినకున్నంతలో నేను భగవంతునిఁ బ్రార్థింపఁ బ్రసన్నుండై యాయస్త్రశస్త్రముల నొసంగి వీరిని సంహరింపుమని యశరీరవాగ్రూపముతోఁ జెప్ప నేన ట్లొనర్చితిని.

రత్న—ఆహా! ఏమి నాభాగ్యము! నేనిప్పటికి గదా సనాథనైతిని ప్రతాపవంతా! మన్మథకాంతా! చంద్రకాంతా! పరనారుల మానభంగము సేయువారిట్లు చంపఁబడుదురని లోకమిపుడు స్పష్టముగఁ దెలిసికొనఁగలదు.

గీ. వారలను నీవు చంపినవార్తఁ దెలిసి
యాగ్రహమ్మున భూపతి యాహవమున

కోపాటించు మనె యేమొ యీయునికి మనకుఁ
దగ దిచటఁ బాసి వేగ పోవఁగవలయును.

చంద్రి—(తనలో) రామాయణ మంతయు విని రామునకు సీత యేమి కావలయు ననునటుల సర్వము వినియు నింకను బిరికితనమునే వహించుచున్న దీ గంభీరురాలా!

ఉ. పురపాలకుం డనఁగ నెంత నిలింపవిరోధు లెల్లరుఁ
గోపవిఘూర్ణులై యనికి గొబ్బున వచ్చినఁగాని నీకు చే
భూపతు లెల్ల గొక్కు మొగిఁ జేరున కాంతులు లైన హేతిచేఁ
బాపెద వారిప్రాణముల వారికి నే తృటిలోన నమ్మరో!

రత్న—కాంతుడా! నీవంతటివాఁడవే యగుదువు. నాయదృష్టపుఁదినములు వచ్చినవిగాని నాపేరు మఱచితివిగా?

చంద్రి—అమ్మా! కాదు కాదు ప్రియా! యనుమాట జ్ఞప్తియున్నదికాని నన్ను కాంతుఁడా యని పిలిచెదవేల?

రత్న—నీవు నాకుఁ గాంతుఁడవు కనుక.

చంద్రి—కాదుకాదు! అసలు గృహస్థముఁ జేసిన నపార్థమిచ్చును కావున చంద్రకాంతుడా యని పిలువుము.

రత్న—ఆయపార్థ మేదో చెప్పుము.

చంద్రి—అనగా భర్తకుఁగూడ నర్థమిచ్చును.

రత్న—కావున నే నటులఁ బిలుచుచుంటిని.

చంద్రి—ఎందువల్లను?

రత్న—భర్తవౌటచేతను.

చంద్రి—భర్తను!

రత్న—ఆ, అవును.

చంద్రి—(తనలో) ఏమిది! ఇది నాకుఁ దల్లియనుకొంటినిగాని వేఱుగాఁ దలంపలేదు. నన్నుఁ బ్రియా యని పిలువుచున్నపుడు దల్లి

యుఁ బ్రియుము కాప్రన నటుల పిలిపించుకొనుచున్న దని యూహించి తిని. ఆహా ! ఈకులట నన్నుఁ జిరుతతనంబునుండియుఁ బెంచి నాకు జవ్వన మంకురింపఁగనే నన్ను మోహించి పతిఁగాఁ జేసికొనుతలంపు నఁగాఁబోలును ఇటులఁ బిలిపించుకొనుచున్నది. ఓయవివేకినీ ! పాపిష్ఠురాలా! నీవెంతకైనఁదగుదువు.

గీ. చిన్నతనమునుండియు నన్నుఁబెంచి
జవ్వనుఁడనైన నను(జూచి క్రొవ్వుపట్టి
సుతుఁడు పీఁడని యెంచకే మతిచలింపఁ
గలయఁ జూచితే నను దుష్టకఠినహృదయ !

ఓసీ ! ఘండాలురాల ! నాచేతఁ బ్రియుఁ యని పిలిపించుకొనుచున్న నీనాలుక వేయిచీలికలుగాఁ జేసెదఁ జూడుము.

రత్న—రాకుమారా! శాంతింపుము.

చంద్ర—ఓహో ! దీనిని సతిగాఁ జేసికొనుటకుఁ గాఁబోలును నేను శాంతివహించుట.

ఉ. నందనుఁడైన దండ్రి యయిన న్నిజసోదరుఁడైనఁ గంటికిం
సుందరు లట్లు కన్పడిన సొక్కుచు నుందురు దుష్టకామినీ
బృందము లాత్మలో విరహవేదన కోరువలేక యక్కటా
నిందకు భీతిలేక కడునీతులఁ బల్కుచునుందు రెంతయుకా.

ఓసీ జారిణీ! నీపట్ల నాకు శాంతమేల యొదవవలెను? అయినను కారణము చెప్పుము.

రత్న—ఆ! కారణమున్న దీపత్రికనుజూడుఁడు(పత్రిక నిచ్చును)

చంద్ర—(చదివి చూచుకొని) ఓసీ పాపీ! నేనీపత్రికనునమ్మి నీకుఁ బతియయ్యెద ననుకొంటివా ? కాను కాను. నీవంటిమాయలమారులీపత్రికను గల్పించు టెంతపని ? ఓసీ !

గీ. నీవు సత్కులమునఁ బుట్టినావొ లేదొ
యిట్టిపలుకులు పలికెద వేమి పరుసు
నాకరాసికి నిను బలి యిచ్చువాఁడ
నిదిగొ యవహితవై యుండు మిపుడె నీవు.

(అని కత్తి నెత్తి) ఓసీ పుత్రికురాలిఁ బతిగాఁ గోరిన నిన్నీకత్తికి బలియిచ్చువాఁడను (నరకఁబోవును.)

రత్న—రాజకుమారా! శాంతింపుము. శాంతింపుము. కారణ మరయక త్వరపడెద వేల?

చంద్రి—నీవాఁడుదానవు కావా? కారణమున కేమి? యేదో యొకయుత్తరమున నన్ను సమర్థించెదవు. అదేదో చూచెదను వేగఁ గారణము చెప్పుము.

రత్న—ఇది భగవంతుఁ డిచ్చినయుత్తరముగాని నేవ్రాసినది గాదు. ఈపత్రికయు నీశ్వరపరికల్పితము. నాదురదృష్టవశమున నిదిమిథ్యయని మీకుఁ దోచుచున్నది. కాని యీపత్రిక సత్యమైనది. నేను పామర జనంబురీతి పాపకార్యముల కొడిగట్టుదానను కాను. నామాట విశ్వ సించి నన్నేలుకొనుము.

చంద్రి—ఛీ! పశువా! దూరమునను౦డుము. నిన్నిప్పుడే వధిం చి లోకమునకు నీతిప్రదర్శనముఁ జేసెదను. ఓశివకోటులారా! చూచి తిరికదా! ఈకాముకురాలిని ఇట్టిమాయలమాటలవలలోఁ బడి ఘోర నరకములపాలు పడకుఁడు. ఇపుడే మీమీ జ్ఞానశక్తులనుపయోగించు సమయము. ఎట్టినీతిబాహ్యమైన సంభాషణచేసినదో వింటిరికదా? ని జముగఁదల్లియనుకొంటినిగాని కులట యనుకొనలేదు. ఇట్టిది నాకుసతి యఁట! దీనికి నేను భర్తనఁట! ఆహాహా! ఎట్టిదారుణము! ఎట్టిభయం కరము ఈమనుష్యులు ఘోరకర్మములఁగుండఁ లోసికొంచి ఘోరావధ్యము

ములఁ బగుల్చుటలేదా! మీమతులను మంట బెట్టుటలేదా! మీరేల యుపేక్షించుచున్నారు? కాదు! కాదు. నేనే దీని నణంచి లోకమును నిర్దుష్టముగాఁ జేసెదను. (ఖడ్గము నెత్తి జుట్టుపట్టుకొనుచున్నాఁడు.)

రత్న—హా! శంకరా! భవదీయకృత్యమంతయు నన్నుఁ బొంకె గొనుటకేనా? ఓ రాకుమారా! ఆయుష్మంతుఁడా! నీవు నన్ను నమ్మక నన్నుఁ జంపఁ జూచుచున్నను నీయొక్క నీతిమార్గమునకు మిక్కిలి సంతోషించుచున్నదానను. పడఁతులు న్యాయముననో యన్యాయముననో పతులచేతఁ జచ్చుచున్నపుడు ధన్యులే యగుదురు. ఈతుచ్ఛములైనప్రాణము లెప్పుడుపోయినను పోఁగలవుకాని యీపాపిష్టిరాలుపుత్రికునిసంసర్గముఁ గోరి నాతఁడలిగి చంపినాఁడను నపయశము నాకుఁ జుట్టుకొనకుండ నాసర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించి నిజముఁ దెలిసినచో నా యట్టిపుణ్యవతి లేదనిగర్వపడెదను అదిగాక దూరదృష్టిలేక నిజమరయకుండ నాప్రాణేశ్వరున కీస్త్రీహత్యాదోషము వచ్చునని కుందుచున్నదాన. ఓదీనదయాపర! దీని కంతకు నీవే కారణభూతుఁడవు. ఎట్లైన నాపతికి నమ్మకముఁ బుట్టించి నన్నేలుకొనఁ బ్రార్థించుచున్నదాన.

చంద్రి—(తనలో) అబ్బా! ఎట్టివివేకవంతురాలుగా మాటలాడుచున్నదో! ఎట్లైననీవిషయమున స్త్రీలమాటల నమ్మరాదు. (పైకి) ఓసీస్వైరవిహారిణీ! నీశ్రీరంగనీతులు నేనెఱుంగుదును. ఇఁక వృథాకల్పనలఁ జేయక యిట్టిదుర్గుణము లెన్నఁ బుదయింపకుండ నొకసారి భగవంతునిఁ బ్రార్థించుకొనుము వేగ కానిమ్ము.

రత్న—శివశివా! ఇట్టిచరిత్ర మెక్కడను లేదు. నాకీవిధముగఁ జావు వ్రాసియున్నది కాఁబోలును. హా పరమేశ్వరా! హా జగద్రక్షకా! నీవు మామామగారు చంద్రచూడమహారాజునకు వరం బొసఁగినందులకు ఫలము నన్నుఁ జంపుటకని శోచుచున్నది. ఈచరిత్రము నెఱుంగక నన్నుఁ జంపఁగనున్న నీవగప్రసాదిని వారించి నన్ను రక్షింపుము.

[ఆకాశమున]

ఓ చంద్రకాంతుఁడా! శాంతింపుము! శాంతింపుము! ఇది శంకరమహిమయగుటచేఁ బసిబాలకుఁడవైన నీకీయెలనాగను బెండ్లి చేసినమాట యథార్థము. ఈలేమ పార్వతీయంశమునఁ బుట్టిన మహామాత. నీవీశ్వరాంశోద్భవుండవు. ఇరువురకుఁ గొండొక కారణమున భువి నవతరించుట గలిగినది. కావున నీమె నీయర్ధాంగిఁ జేపట్టి సుఖంబున నుండుము. సాహసింపకుము.

చంద్ర—మహాత్మా! ధన్యోస్మి! ఆహాహా! ఏమి నా భాగ్యము. నేను మందమతినై ప్రాణేశ్వరిని నిష్కారణముగఁ జంపుకొందునే! (పైకి) ఓ ప్రాణేశ్వరీ! ఎఱుఁగక చేసిన నాతప్పు మన్నింపుము (అని మ్రొక్కఁబోవును.)

రత్న—(త్రోసివైచును లోనికిఁ బోఁబోవును.)

చంద్ర—ఓహో! నాప్రియకుఁ గోపము వచ్చినది కాఁబోలును! చెలీ నేను నీకు దాసుఁడను. ప్రసన్నవుకమ్ము?

రత్న—ఓయీ! దూరమున నిలిచి మాటలాడుము.

చ. కులటను నేను పాప మొనగూర్చును నాయెడఁ జెల్మిఁ జేయ నం
దలకుఁ దొలంగు మోయి నరపాలక మారక! నన్ను నీవు నీ
చెలియని చెప్పుకొన్నఁ గడుసిగ్గగుఁ గావున నన్నుఁ జంపి భూ
తలమును జక్కఁజేయఁదగుఁ దాల్పుము ఖడ్గము వేగ వీరుఁడా.

చంద్ర—ప్రేయసీ! ఇంతవఱకు నే నెఱింగి చేసినదికాదు నన్ను మన్నింపుము. అదికాక నేను నీకోపమునకుఁ దగనుసుమీ!

ఉ. కోపముచేతఁ గన్బొమలు కుంచితభావములొట్టఁ గాంచి, భ్రూ
చాపుఁడు మారుఁడొట నదె సందుగఁ గైకొని వాఁడిచూపులన్
తూపులఁ గూర్చి నాతనువు తూటులు వోవగఁ జేయు నందుచే
నోపఁగఁజాల కోపమున కోతరలాక్షి యనుగ్రహింపవే.

రత్న—ఓచంద్రకాంతా! నీయనుగ్రహమునకు నేనుదగినదా ననుకాను.

ఉ. మాయలమారికాంతను సుమా! చెడిపోయెదు చెంతరాకుమీ
వేయఖిలాంగనామణుల నెల్లరఁ జంపి యసత్య మిద్ధరన్
బాయఁగఁజేయ వోయి మగవారలుమాత్రమె యూహవారి దా
యాయువుకూడఁ బోసికొని హాయిగ నుండుఁడు సత్యవంతులై.

చంద్రి—ప్రాణేశ్వరీ! నాయపరాధము నీవే మన్నింపకున్న నింకెవరు మన్నింతురు?

చ. నిజ మెఱుఁగంగఁ గోరితరుణి యసత్యవాదముఁ జేసినాఁడ నీ
గజిబిజి యేల కాంచనము కిన్నెరచేఁ గరగ దన్న గాంచు నీ
భుజనము కాంతి నిపతికిఁ బ్రాణపదంబిక వేఱె యున్నదే
రజనికి రాస్య! మించిన విరాళిక నోర్వఁగఁ జాలఁ బ్రోవవే.

రత్న—ఔనౌను! మగవారలసంగతి నేనెఱుంగక పోలేదు.

మ. తమకార్యమ్ముగుసంతకున్ సతులచిత్తంబుల్ కరంగింపఁగా
నమృతప్రాయము లైనపల్కుల నుపన్యాసంబు గావించి సం
భ్రమమున్ బుట్టఁగఁజేసి వారల సుహృద్భావంబుగిన్నంత, ప్రే
మము లేశమ్మును దోప దిట్టిపురుషమ్మన్యుండు విశ్వాసియే?
కావున మగవారల నమ్మరాదు నీమార్గమున నీవు పొమ్ము.

చంద్రి—చీ! నీవుకాక నా కేమార్గమును లేదు.

సీ. నదనుగ్రహమునఁ బ్రసన్నవు కాగదే
రమణీలలామ యోరత్నమాల

రత్న—పైపూతకూర్మి నీవగిదిఁజూపినయంత
సాగునా సఖ్యంబు చంద్రకాంత!

చంద్రి—నీవె సత్యముగ నాజీవయాత్రకు ప్రాణ
నాయికి వేలవే నళిననేత్రి!

రత్న—జాలిఁజెందెంతయు సఖ్యంబు సుంతయైన
విడ నెడల నాచెన్న ప్రాణనాథ!

చంద్ర—నీకృపావీక్షణపుకల్మి లేక యిట్టులు
జీవనము సేయువాఁడ రాజీవగంధి!

రత్న—ఓమనోహరా! యతులానురాగ్యనముగ
నేలుకొను మోయి వేగ నేత్రాళిబాల.

(ఇద్దరు కైదండలు పట్టుకొనెదరు)

చంద్ర—ప్రేయసీ! పండ్రెండు రోజులప్రాయము నుండియుఁ బెంచి పెద్దవానిగాఁ జేసి తుదకు ఈశ్వరవరప్రసాదిగాఁ జేసిన నీకు నే నేమి యీయఁగలను? అంగుళులను ప్రీతిగా నొకముద్ర పెట్టుకొనెదను (అట్టులు చేయును.)

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! నాకిదియె పదివేలు. నావ్రతాంకురము నేటికిగదా ఫలించినది!

చంద్ర—ప్రియురాలా! ఇంక మన మీయరణ్యమున నుండనేల? మీతండ్రిని తల్లిని జూచుటకు నామనం బుత్సాహించుచున్నది పోవుదము.

రత్న—నాథా! అట్లులే పోవుదము.

[అంతటఁ జంద్రిమాసుఁడు మాఱువేషముతోఁ బ్రవేశించును]

చంద్రిమా—ఈయరణ్యములో సైనము జనులకలకలము వినవచ్చుచున్నది. దొంగతనముఁ జేసినవానికిఁ బ్రతియంశమును భయకారణమేయగునట్టులు ఎక్కడ నేధ్వని వినబడినను సింహకేతుసుభటులను భయము తోఁచుచున్నది.

చ. సమరమునందు శాత్రవుల సాయకలేశములెల్ల మేనిలోఁ
సిడిమి ఖరేఖరేల్లనుచు నెంతయు బాధ నొసర్పఁ దానిచే
నమితపుఁ గష్టమొంది భయమైన గవాక్షమునుండి భూమికిన్
మమికిలిఁ బాఱిపోవుటకుఁ దోఁపఁ జరింపఁగ నెట్లు దైవమా!

(ముందుచూచి) అదిగో! ఆకేళీవనమ్మార్గోనడచుచున్నవారు వారియా
పనములు భయకారణములుగాం దోపకుండుటయేగాక అనురాగసూచ
కములుగాం గొడకట్టుచున్నవి.

చంద్రి—ప్రియసీ! నాకు మిక్కిలి దాహమగుచున్నది. తృ
ష్ణదీర్చుకొనుమార్గము కానరాదు వేగనడువుము. ముందేదయిన జలా
శయము కనిపించవచ్చును.

రత్న—ప్రాణేశ్వరా! మీరలసియున్నయెడల నేనిదినడుకే వెలి
సికొంటే, నీయుంన్యాంబున నుదకి మార్గములు దొరకునేకదా!

చంద్రి—మనోహారి! ఆకేళివనమునుండి పక్షులు కూయుచు వచ్చు
చున్నవి. ఆప్రాంతమున సరోవర ముండినలయును.

చంద్రిచూడు—ఓహో! యీతపోవనారంభుం డెవండో నా
హృదయమును జూరగొనుచున్నవాడు పినిలక్షణము లుపలక్షింప
నాభార్యలక్షణములు కొన్ని వీనియందుం గానవచ్చుచున్నవి. అబ్బా!
ఏమిది! నాకంతకంతకుం బ్రేమ మధికమగుచున్నది.

చంద్రి—(సమీపించి) అయ్యా! మీరెవ్వరో విరాగులవలెం
గన్పించుచున్నారు. మీనారికేళపుంజలకుండికలోని జలముం గొంచె
మిచ్చి నాదాహశాంతిం జేయఁగలరా?

చంద్రిమా—ఆ! అటులే యిచ్చెదను (ఇచ్చును)

చంద్రకాం—(పుచ్చుకొని చాటునకేగిత్రాగి తిరిగియిచ్చును)

చంద్రిమా—(తనలో) అన్నా! నాపిల్లవాడు బ్రతికియుండి
న నిప్పటికి యింతవాండగునుకదా! నావంటి నిర్భాగ్యున కట్టిపుత్రసం
పద యెట్లులభించును! యీబాలునిపై నిష్కారణమేల యిట్టియవ్యాజ
కరుణ పుట్టవలెను?

గీ. కారణములేక యితరులం గనినయంత
నే మది కఱఁగి నీరగునే కటకట!

చంద్రికాంతులకునుగాక చంద్రికాంత
మణులు కఱఁగునే రవిబింబమహిమఁ గలిన.

ఓయి! నిన్నుఁ జూడఁగనే మృదుగుచున్నది. ఒకసారి నాచెంతకు వచ్చెదవా?

చంద్రికాం—(సమీపించును.)

చంద్రిమా—(కౌఁగిలించుకొని) అహా! ఏమి యీపరిష్వంగ సౌఖ్యము!

చ. పలుచనిగంధలేపనము వారివిహార మొనర్చినట్టి యా
మలయుపుచిన్న తెమ్మెరలు మల్లెలు గొజ్జఁగినీటితుంపురుల్
సలలితచంద్రికాంతిఘనసారముఁ జల్లనివంచు నెంతురీ
యిల సుతు కౌఁగిలింతలకు నెంతయుఁ జాలదటంచు నెంచెదన్.

అదియుఁగాక

గీ. బాలకుని స్పర్శచేతనె లీల నాదు
మేను పులకిత మయ్యె సౌఖ్యానఁ దగిలి
పట్టి చూచిన గంటక ఫలమురీతిఁ
గానుపించెదుఁ బరవశ మూనుచుంటి.

ఓయి! నీ వీవనంబునకు రాఁగతమేమి? ఆవచ్చు కాంత నీ కేమి కావలయును?

చంద్రికాం—అయ్యా! ఆమె నాప్రియసి విధివశంబున వనములం దిరుగుచున్నారము.

చంద్రిమా—వత్సా! ఆమె నీకంటె వయసున నధికురాలుగా కనుపట్టుచున్నదే.

చంద్రికాం—ఆ అదినిశ్చయమే. అందులకొకకారణముకలదు.

చంద్రిమా—(తనలో) అకటా! ఈమాటలు నన్నూరించుచున్నవి. యితఁడు నాపుత్త్రుఁడును ఆమె నాకోడలు అనునాస నన్ను బా

గాంచుచున్నది. కాని యీసౌభాగ్యవతి కిట్టిమహోత్సవము సంభవించున? కాని కొన్నియంశములనుబట్టి యనుమానము కలుగుచున్నది. నాఁడు సింహకేతుఁడు నన్ను బాణక్షతునిఁ జేసెనుగాని రత్నమాల నీబాలునిఁ దోడ్కొని యడవుల కేగెనని నన్ను వలంభించినాఁడు. ఒకవేళ నాయదృష్టపురేఖ బయలుపడి నారత్నాంగి కాఁగూడదా! అల్లదే! యామెయు వచ్చుచున్నది.

రత్న—రాజపుత్రా! నీవాంకగిదఁగ కేల పోయితివి? రమ్ము! రమ్ము!

చంద్రకాం—అయ్యో! నన్ను విడువుఁడు.

చంద్రమా—(విడిచి) అక్కటా! ఈతనివియోగము నాకుమిగులఁ బరితాపకరమగుచున్నదే!

గీ. తమ్ముఁగొంచుఁ బోవఁదార మేగినగతి
బాలకుండు నన్ను వదలిపోవు
చును మదీయచిత్తమును గొనిచనె నక్క
టకట! ఈవియోగ మనుభవింప.

రత్న—ఓయీ చెలికాఁడా! జగులనునమ్మరాదు. అతని చింత కేలపోయితివి?

చంద్రకాం—వానిసుశీకజలమున దాహశాంతిఁ జేసికొంటిని. అతఁడును మిగుల ఖేదమున నేదేదియో సంభాషించుచుఁ దనలో నేదియో యనుకొనుచుఁ బరితపించుచున్నాఁడు.

చంద్రమా—అమ్మా! అతని దండింపకుము. నేనుమాయకాఁడనుకాను. నేనతనిని జూడఁగనె యధికానురాగము గలుగుటం జేసి కొంచెమాపి వేడుకపడుచుంటిని. నాయందించుక దయయుంచి మీయిరువురివృత్తాంతమును జెప్పఁగోరుచున్నాను.

రత్న—అయ్యా! మానవహాస క్లేశములకు మాకర్మమే కారణము. ఏమి చెప్పుదును.

చంద్రిమా—అటుల చెప్పుట సరిగాదు. మిమ్ముల జూడగనే నాకథికానురాగము కలిగినదాటచే మీవృత్తాంతముల నరయగోరితి.

రత్న—అయ్యా! ఏకారణమును లేక మాసంగతిని మీ రేల కోరెదరు? ముందు మీయనుమానమును జెప్పుడు. పిమ్మట నే జెప్పెదను.

చంద్రిమా—అమ్మా! మఱేమియు లేదు. మున్ను సింహకేతుని పుత్రికయగు రత్నమాలం దనకుం బెండ్లిచేసిన బాలుని దోడ్కొని వనములకుం బోయెనని వినియుంటిని. కావున. వారే మీరను శంకచేత నడుగుచున్నాడను.

రత్న—అయ్యా! దాచనేల? మీవంటివా రెవ్వుంగిని పెద్దయును లేదు. మీరు వచించిన నిర్భాగ్యురాలను నేనే.

చంద్రిమా—(తనలో) ఓహృదయమా! త్వరపడకుము. ఇఁక నీకోరిక సఫలమైనది. (ప్రకాశముగ) అమ్మా! పండ్రెండు రోజులప్రాయమునుండియు నితనిం బెంచి పెద్దవానిగాఁజేసిన నీసాధ్వీత్వమును నేనేమని పొగడుదును! అడవులలో నెన్నియిడుములఁ బడినావో కదా! అనుగ్రహించి యీతని నొకసారి కౌఁగిలించుకొననిమ్ము. (కండ్ల నీరు పెట్టుకొనును.)

రత్న—అయ్యా! ఈతనిఁజూచి యింత విచారించుట కేమి కారణము?

చంద్రిమా—అమ్మా! యీతని తండ్రి నాకు స్నేహితుఁడు. కావున వారియంశపు మొలకను జూచి యానందపడుచున్నాను.

రత్న—వారిప్పుడు సుఖులై యున్నారా?

చంద్రిమా—ఆ, పేరునకుమాత్రము.

రత్న—ఏమి? అటులు పల్కుచున్న వారు!

చంద్రచూ.—నీ వరణ్యమునకుఁ బోయినవార్తఁ విని యతఁడు తనయెడఁ జేసినమోసమునకుఁ గినిసి మీతండ్రివానిని 'చెఱయం దునిచెను.

రత్న—కటకటా! ఇట్టియాపద వారికిఁ దటస్థించుననియే నే నెవరికిని దెలుపకుండ నడవులకువచ్చితిని. పాపము వారు సంతానము కనినందులకు ఫలము కారాగారనివాసము కాబోలును. విధివశము దాట నెవరితరము?

చంద్రకాం—ఏమి! సింహకేతుఁడు మాతండ్రినిచెఱయం దునిచెనా? విపక్షవనదవానలుండగు చంద్రకాంతుండు వచ్చునని యెఱుంగఁడు కాబోలును. ప్రియసీ! త్వరపడుము.

చంద్రచూ—నాయనా! నీధైర్యపరితాపములు నాహృదయమును జూఱఁగొనుచున్నవి. (చేరఁదీసికొని) నాయనా! నీతండ్రి చెఱనుండి విముక్తుఁ డయ్యెను సుమా!

చంద్రకాం—ఏమి? విడువఁబడెనా? ఇపుడెచ్చట నున్నవారో కదా!

చంద్రచూ—నాయనా! అట్టి జీవన్మృతుఁడను నేనే యొరు లెఱుంగకుండఁగ నీమూరువేషముతోఁ జరించుచున్నవాఁడను.

రత్న—అయ్యో! ఆటులైన నీపత్రిక నెవరువ్రాసిరో చెప్పుఁడు.

చంద్రచూ—అమ్మా! నేనేవ్రాసి నాఁడబాలకునిమెడయందు కట్టితిని.

రత్న—రాజకుమారా! మీతండ్రిగారికి నమస్కరింపుము.

ఇద్దరు—(నమస్కరింతురు)

చంద్రచూ—(క్రమముగ) దీర్ఘాయుష్మతీభవ! దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ (కుమారుని చేరఁదీసికొని) పుత్రగాత్రపరిష్వంగసుఖము నేఁడు కదా! నీప్రాపువలనఁ గంటిని ఓసాధ్వీమణీ!

గీ. కోలుపోయినవిధి నిచ్చిపాలనంబుఁ
జేసినట్టులు నీవు నాచిత్తమలరఁ
బుత్రుఁ దయచేసితివి నీకుపుణ్యచరిత
మును నుతింపఁగఁ దరమె శేషునకునైన.

రత్న—ఇది యంతయు మీపుణ్యవిశేషము.

చంద్రి—తండ్రిగారూ! మన మూసింహకేతుని జయించి మన రాజ్యమును మనము చేసుకొందము. రండు, పోవుదము.

చంద్రిచూ—వత్సా! వానిపరాక్రమమనతిక్రమ్యము. కావున, వానిఁ గెల్వఁ ద్వరపడ నలను పడదు.

రత్న—ఆర్యా! మీపుత్రునకు భగవంతుఁడు సాక్షాత్కరించి వరం బొసంగినవాఁడు. రిపులవలన నిసుమంతయు భయములేదు. రండు పోవుదము. ప్రథమమున సామోపాయము శ్రేష్ఠము.

చంద్రిచూ—అన్నివిధములను నే నిఁక ధన్యుఁడనే. రండు పోవుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

చంద్రకాంత నాటకము.

అష్టమాంకము.

రంగము—సింహకేతుని సభాభవనము.

[సింహకేతుఁడును మంత్రియుఁ బ్రవేశింతురు.]

సింహ—అమాత్యశేఖరా! మన చెఱసాలనుండి తప్పించుకొని పోయిన చంద్రచూడుని వార్త యిసుమంతయుఁ దెలియలేదుకదా!

మంత్రి—దేవా! మనము పంపినచారులలోఁ గొందఱింకను రాలేదు. వచ్చినవారు జాడ తెలియలేదని చెప్పినారు.

[సేవకుఁడు ప్రవేశించి]

సేవకు—దేవా! చంద్రచూడుం డొకనిని బురస్కరించుకొని సమరమునకు వచ్చినవాఁడు.

సింహ—ఓరీ! యుద్ధమునకే వచ్చెనా? తత్క్షణ మాదుష్టులఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

సేవకు—చిత్తము (నిష్క్రమించును.)

[అంతటఁ జంద్రచూడసింహకేతులు ప్రవేశింతురు.]

సింహ—ఓరోరీ! రాజకులకళంకా! ఓరి విగతలజ్జాప్రతాపకా! చెఱలోనుండి పలాయనుఁడవై సిగ్గులేక నా పేరోలగమునకు వచ్చుటకు నీకెటులు మొగము సెల్లెనురా? ఇపుడెంతుఁ బోయెదవు ని

చంద్రచూ—ఓరీ! కాఱులఱవకుము. ఈతఁడు నాకుమారుఁడు, చంద్రకాంతుఁడు నీపుత్రికయు సుఖంబున నున్నయది. కావున వైరము నెఱపక మారాజ్యమును మాకిమ్ము.

సింహా——ఓరీ! వారిసుఖమునకు సంతసించినను నీవుచేసినమోసమునకు నిన్ను విడుచువాఁడను కాను.

చంద్రికా——ఏమీ! నేను హితుఁడను, మాతండ్రి యాహితుఁడునా! వివేకవంతుఁడవై మమ్ములఁ గారవించుకొనుఁడు. లేకయున్న నీకె బాధుత్వమునకు దూరమె.

సింహా——ఓయీ! నీవకృతాస్త్రుఁడవు. బాలుఁడవు. కావున నీవు దూరమున నుండుము.

చంద్రికా——అనలకణము చిన్నదైనను తీక్ష్ణమునకుఁ బెద్దదియెసుమీ!

సింహా——అటులైన నాయనలకణ పరిభావమును జూపుము.

చంద్రికా——ఓ! అందుల కేమి కొనుమ!

చ. పరిశయుభవతిరేత్రిశిఖపర్వధరాతల మెల్ల కాల్చున
ట్టుల నిశితాశుగంబులఁ గమంగపు సాంద్రము కాఁగ వేసి వ్యా
కుల మొనరింతు నీపురి నరుంతతభీమపరాక్రమక్రియన్
బలిమియు బాలభావమును బాగరుమెల్ గను మోరి దుర్మతీ.

సింహా——ఓరి దంభపరిలాపా! నీపరితాపము నిన్నుఁజూడగనే తెల్లమగుచున్నది

ఉ. బాలురతోడ నాఁడుకొను బంతులు కాపుర వస్త్రజాల మా
భీలముగా మెయిన్ బొదిని వెల్వడఁ జేయును రక్తధారలన్
జాలుర నీపరితాపములఁ జయ్యనఁ బోవిడి కేలు మోడ్చుమీ
ఏల వృథాగ జచ్చెద విదే నినుఁ బోరిచెదఁ గూర్మి పెంపునన్.

చంద్రికాం——ఓరి దైత్యున్వవాయభారభూతా!

ఉ. తారకి లెల్ల నెక్క మొగి ధర్మముఁ దప్పుచుఁ దుళ్ళిపోయినన్
నీరధు లేడు నెండినను నీరజమిత్రుఁడు వేడిఁ బాసినన్

ధారుణి క్రిందుమీఁదయిన ధైర్యముదూలుచుఁజంద్రకాంతుఁడా
తీరునఁ గేలు మోడ్చునె? వధించునుగాని విపక్షసంతతిన్.

సింహ—ఓరీ!

గీ. పరులు బలియుం డనుచు మెచ్చవలయు నిన్నుఁ
గాని నీయంత సుతులకుఁ బూనఁ దగదు
దాంభికులపద్ధతులు కాని ధైర్యమత్తుల
మార్గములు కావు ప్రేలుటమాను మోరి.

చంద్రకాం—ఓరీ! నిశాటా అట్లు కాదు.

గీ. పొగడుకొనుటలు కాదుర మూర్ఖ యెపుడు
ధీరుల ప్రతాపగుణములు తెలియఁబడకఁ
దొడరి దుఃఖాంబునిధిలోలఁ బడుదు రనుచు
దెలిపి బ్రతికింతు రరులను బలియు లెపుడు.

సింహ—అబ్బా! ఏమి నన్ను బ్రతికింపఁ దలంచితివిగా! నీప లుకులకుఁ గోపంబును నీప్రాయమునకుఁ గరుణయు వొడముచున్నది. నీతండ్రిచేసిన మోసమునకై సహింప. నీవు తటస్థుండవై ప్రాణముల రక్షించుకొనుము.

చంద్రకాం—ఓరీ! అది దుర్జనుఁడవగు నీపద్ధతిరా! స్వపరబ లంబు నెఱింగి మారాజ్యమును మాకిమ్ము. లేనిచో సమవర్తున కతిథి వయ్యెదవు.

సింహ—ఓహో! కరుణించినందులకా! ఇటు ప్రేలుచు న్నాఁడవు.

గీ. అనల మాహార మగునని యతిముదమున
మంటలోఁ బడి మిడుతలు మ్రగ్గుకరణి
నల్పునిగ నెంచినను బోరియుంగఁ జూతు
నోర! మీతండ్రి మెఱుఁగు నాయంతరంబు.

చంద్రి—ఓరీ! నీవధర్మయుద్ధమున నన్నుఁ బట్టుకొంటివి కాని ధర్మయుద్ధ మొనరించిన నీయంతర మప్పుడే యగపడును.

సింహ—ఓ పశువా!

గీ. ఒకని కనులకుఁ జూపి మఱొక్క బాలు
నకును నాపుత్రికను పరిణయము సేయ
ధర్మమార్గమె నిన్ను యుద్ధమ్ములోన
పరిభవింప నధర్మమొ పాపచిత్త.

చంద్రికాం—ఓరీ నిశాట! అది యంతయు సాంబునివరప్రభావమని యెఱుంగుము. అందువలన మాతండ్రిగారికి దోషంబు లేదు.

సింహ—ఏమీ! నన్నిట్టుల మోసముఁ జేయుమని శంకరుండు మీకు వరమిచ్చెనుగా! అట్టులైన నాసాంబుఁడు హారపూరణమునకై మీయిరువురి కపాలములనుగూడఁ దెమ్మనినాతోఁ జెప్పియున్నాఁడు.

చంద్రికాం—అట్టులైన గానిమ్ము.

ఉ. ముందుగ నీకపాలమును మోదముతోడను ద్రెంచి భర్గుఁడా
నందముఁ జెందఁ గంధరఘనంబుగ వ్రేలు కరోటిమాలయం
దందముగాఁగ గ్రుచ్చెద రణావనిలో నిముషంబు నిల్వుమీ
కొందల మంది నీసుతులు గల్లని యేడ్వఁగ నాథుఁ డుల్లఁగన్

సింహ—ఓరిమూర్ఖా! ఏమని వ్రేలుచున్నాఁడవు?

శా. ఘోరంబైన మహాహవంపుచవి నీకున్ జూపినంగాని యీ
బీరంబుల్ విడువంగఁబోవు శరసంభేద్యంబు గావించి నీ
సారంబున్ వెడలింతు ఘసరులు పంచత్వంతులై వచ్చియుం
పారన్ గోత్రము వెల్లమూఁగధర యల్లాడన్ భయావేశతన్.

చంద్రికాం—బాగుబాగు అట్టులు చేయకుంటివేని నీవు సింహకేతుఁడవు కావు. శ్వానకేతుఁడవు సుమీ!

చ. ప్రళయపయోధరంబును నభంబున జృంభము లొచుజీవులన్
భళభళ ఘస్ఘుఘల్ఘు మని భీషణవృత్తిని గర్జనధ్వనిన్
గళవళ మందఁ జేసి యుదకంబుల ముంచెడిరీతి శింజినీ
గళితర వప్రయుక్తశితకాండపరంపరచేత ముంచెదన్.

సింహ.—ఓరీ దంభప్రలాపా! నాసింహధ్వజమునకు నీవు మృగప్రాయుఁడవు సుమీ!

గీ. చాప మెత్తుటకైనను జాలనీవు
కాండసంధానవిధి యెట్లు కలుగునీకు
బలుకువార లనేకులు కలరు భువిని
బలికి నంతయుఁ జేసెడువారు లేరు.

చంద్రికా.—ఓరీ! లఘిష్ఠ! నీవలె వృథావీరాలుపలుకు వాఁడను కాను. పలికినదెల్లఁ జేసితీరెదను చూడుము.

మ. దిశల న్నిండినమంట లొప్పఁగనుభ్రాంతిం జెంద సర్వామరుల్
కృశతన్ డాల్చియు నాగలోకనిలయుల్ లేమూరుతీండ్రింపవే
లశరంబుల్ జనియించినట్లు లయకాలంబో యనన్ దోఁచుబ్ర
హ్మశిరోనామకబాణకీలలను సంహారం బొనర్తున్ నినున్.

(సమంత్రకముగ నస్త్రమును బ్రయోగించును.)

సింహ.—ఆహా! ఏమి యీప్రభావము చూపులకుఁ జిన్నవాఁడైనను మహామంత్రములును అప్రతిహతాస్త్రములును ప్రయోగించుచున్నవాఁడే. ఆహా! తెలిసినది నాపుత్రిక కేవల మాదిశక్త్యవతారికదా! ఆమె భర్తమాత్ర మాదిపురుషుఁడు కాకుండునా! ఓచంద్రకాంతా! నీవు జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండైన శివావతారుఁడ వని నే నిప్పటికిఁ దెలిసికొంటిని నీయస్త్రము నుపసంహరించి లోకమునను నన్ను నుద్ధరింపుము అల్లుఁడవైనను మహాత్ముఁడ వౌటచే నమస్కరించుచున్నాను. రక్షింపుము రక్షింపుము.

చంద్రికా—సింహకేతుమహారాజా! దేవునివలన నీవు రక్షింపఁబడినావు. లెమ్ము. లెమ్ము. (అస్త్రము నుపసంహరింపును)

చంద్రికా—ఆహా! యేమి నాయదృష్టము! కేవల బరమేశ్వరుఁడు నాకుఁ బుత్రిక లైనందులకు నే నానందసాగరమున నోలలాడుచున్నాను. బావగారూ! ఇంతవఱకుఁ గంటిమి మదృష్టవంతులమే!

సింహ—ఓయిమంత్రీ! వేగ మనపురోహితుని రావింపుము. నాయల్లునకు నుభయరాజ్యములకును బట్టాభిషేకము నెఱపుదము.

మంత్రి—అయ్యా! మీపుత్రిక రత్నమాలతో నాయనయిదే వచ్చుచున్నాఁడు.

[అంతట పురోహితుఁడును రత్నమాలయుఁ బ్రవేశింతురు]

రత్న—తండ్రీ! నమస్కారము.

సింహ—అమ్మా! సుమంగళీభవ! తల్లీ! యడవుల నెన్నియిడుమలఁ బడినావో కదా!

రత్న—అవి దైవికములు వ్రాసినకై వగవఁ బనిలేదు.

పురోహి—అయ్యా! యీసమయమునఁ గూర్చున్నది కాదు. చంద్రకాంతరత్నమాల లీభద్రాసనము నధిష్ఠింతురుగాక! (అంతటఁ దెర లేవఁగా సింహాసనమునఁ గూర్చుందురు.)

సింహ—[కిరీటమును చంద్రకాంతుని శిరమున నుంచును.]

పురో—

ఉ. స్వస్తి వసుంధరేశునకు శాతవిలోచనయుగ్మమాత్రవి
ధ్వస్తవిపక్షలోకునకు దాసకులావనుఁ డైనవానికిన్
శస్తకుఁ జంద్రకాంతునకు సాధ్వియనందగు రత్నమాలకున్
నిస్తులకాంతిపూర్ణులకు నిత్యము శంకరుఁ డిచ్చు మేలులన్.

సింహకే & చంద్రికా—(పుష్పములను ముత్యములను అభిషేకింతురు.)

సింహ.—ఆహా! నేనెంతధన్యుఁడను! ఈమహానందవశమున దేహమును మఱచుచున్నాఁడను. ఓచంద్రికాంతా యుభయరాజ్యములకుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడవైన నీకింక యేమి కావలయును?

చంద్రికా.—మీయందఱ కృపారసంబునను దనుపఁబడిన నాకెందును గొఱంత లేదు. అయిన నిట్లగుఁగాత!

భరతవాక్యము.

శా. నానాసస్యవితానసంపదల నానందింతురు గాతన్ జనుల్
భూనాథాగ్రణు లెల్లధర్మమున నిబ్బూమిన్ సదా యేలుతన్
వానల్పంటల కెల్లనర్హ మగుంత్రోవన్ జూపుగాతన్ మహా
మానం బైనకవిత్వకల్పనఁ బ్రవీణుల్ గావుతన్ సత్కవుల్.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

గద్యము. ఇది శ్రీకాస్యపగోత్రోద్భవ చక్రావధానివంశసుధాబ్ధి సుధాకర నరసింహాభిధానతనూభవ నరసమాంబాగర్భ శుక్తిముక్తాఫల శ్రీకొణకంచి వేంకటసుబ్బరాయ గురుకరుణాలబ్ధసాహిత్యవిబుధవిధేయ మాణిక్య శర్మప్రణీతం బైనచంద్రికాంతనాటకంబునం దష్టమాంకము సర్వము.

సంపూర్ణము.

జగ్గయ్యపేట వాస్తవ్యులును, సంగీతవిద్యావిశారదులును,
సంగీత గోపచందు నాటక గ్రంథకర్తలునగు
మ॥ రా॥ శ్రీ పాపట్ల లక్ష్మీకాంతయ్య గారిచే రచింపఁబడి
శ్రీచింతామణినాటక సమాజకులచే నాడఁబడినవి.

1. [చంద్రహాసుని పాట.]

ఆశాంతరంగ సహిత పారావారము । అఖిల భేదపు
జ్ఞానుభవమున కాధారము । ఆశ యెనుష్కృపత్రము
నకమిత మాసమీరము । అనుభవవేద్యుల కొసగెనౌ
అహా హా సంసారము॥
తనుసుఖదుఃఖముల నెల్ల ననుభవింప । మూలకారణమై
సాధనమై । మెలగును సుమ్మా । గనుక నొకవిధమున చింత ।
గలుగు నొకవిధమున సంతస॥ మా శా॥

[2. మాయచంద్రకాంతుని పాట.]

ఓ బుద్ధీ వినుము నా సుద్దీ । నను బెట్టకు జగతి రద్దీ । అన్నిటికి నీ హితమె ముద్దీ॥ ఓ॥
కొరత లేవియు గలుగకుండ । సద్గుణము లెల్ల విడువకుండ
త్వరితగతి జరింపకుండ । దయను గనూ । మది॥
ప్రియముగను । అనవరతముచు । వేసు దలుపగను
నిను నరయగ నొకచోటను నిలుచు స్వభావము లేను।
వనచరముగతిని తిరుగుచు ।
అనృతమనగ రాను । కనుగొన నను కరుణనీవు।
మనమున వేరెదలకు వలదు ధై । ర్యము వదలక నిలుపుము॥ ఓ బుద్ధీ॥

3. [రత్నమాల పాట.]

ఆహా కడు సుందర రూపుడు। అత్యంత సంతోషమయ్యె పటముగన॥ ఆహా॥
మోహనాకారుడు ముద్దులొల్కు మోమువాడు।

సాహసౌదార్య ధైర్య శౌర్యగాంభీర్యాదితను॥ ఆహా॥
వీని మొగము శశిబింబము బోలు । వీని కనులు సరసిజముల నేలు।
వీని సొగసు మన్మథు డనజాలు । వీని గలయు టన్నిటఁగడు మేలు ॥ఆ॥

[4. సింహకేతుడు పాట.]

ఆహా యీ మందిరంబు చాల । అందమై విలసిల్లెగా।
మహాసంతోషప్రదంగదా । నామానసంబు పొంగగ॥
అఖిలరత్నఖచితకాంచనమయంబు । అత్యంతరమణీయశృం
గారప్రతిభాయుతంబు । శతసుఖమందిరతిరస్కృతంబు।
ఆనందదాయకంబు వేదిక । నరయఁగా నిజంబుగా॥
నానావిధపరిమళమిళితమందపవనాగతద్వారసంయుతంబు।
నళినచంపక జాజమల్లికా । కురువిందాద్యనేక పుష్పయుతంబు।
చీని చీనాంబరాచ్ఛాదనాకరంబు । సుఖదంబు సుం
దరంబు నయ్యొ చూడచూడచూడగా॥

5. [మాయచంద్రకాంతుడు-రత్నమాలపాట.]

మా॥చం_అతివ వినుమా । ఐహికములనే నభిలషింపజూమా
రత్న—చతురమతి నా । సహర్మ్యలనుగొన సందియ మేల నొకో।
యోగతి విముఖుడవై । జరియింప నాకారణ మేల నొకో॥
మా॥చం॥—ఆముష్మికంబు నిశ్చలంబు । అందు కామ్యకర్మంబు పరమ దూష్యంబు।
ఐహికంబు సకలదుఃఖముల । కాలవాలంబు ఆకారణమున నంటఁగనియను నైహికముల నెపుడు॥

6. [రత్నమాల]

రత్న—ఇటుల శేయగన్యాయమా నన్ను॥ నిటుల॥
నీరజనయనా । నీకదితగునా॥ యిటుల॥

యిటుల మొదటఁ బెండిలియాడితివి । యెటుల॥
యిప్పుడు నాతోఁ వేదాంతము । కిటుకులను నను
కలయఁగ రారా । కపటము సేయకురా । సుందరా॥ యిటుల॥

7. [రత్నలమాల పాట.]

అయ్యొమారా । అయ్యొమారా । నీసాహసమేలర అబలలపైనిది మేరా॥
పలుమారు నీకు వందనములురా । పోరాటమేల పోపోరా।
అబలాలలామననుకోర । సుకుమార । సుకుమార । సుకుమార ।
మార॥ నీసా॥

8. [రత్నమాలపాట.]

కంటిరె నా ప్రాణకాంతుని మీరిట గంటిరె నా మనోహరుని చక్కగను।
కంటగించి నన్ను వంటకన్నిపు డొంటిజేసి జనెనో ప్రియులార।
మీరలు॥ యో పగడకుడ్యములారా యోమాధవపుత్రికలారా।
యోభవనరాజములారా చెప్పుడు మీరలు॥ కం॥
యెగు భుజములవాడు యెన్నో సొగసులు గలవాడు।
నూగుమీసములవాడు మొగము చంద్రుడతడు।
నగుమోముగలవాడు ! నామనోహరుడతడు।
నన్నీడనాడినాడు । న్యాయమెన్నక నేడు॥

9. [చంద్రికాంతుని రత్నమాలపాట.]

చం—లేడి కూడియాడువాడ గాను । గజము కూడియా
డుటకు మదసేను । దానితోడి తెచ్చి నాకు నియ్యదగును।
రత్న—నీయాటజూడగ । నదియెంత లేదుగ । ఆహా యేను
నేడ-నీవేడ-ఆటలాడుకొనుట లేల-కోడిగంబు సేతు రే
వ్వరైనగాంచగఁ॥
చం—తెచ్చియియ్యవా?

రత్న—ముచ్చటవునుగా!

చం—ఊ-ఊ-ఊ

రత్న—రా-రా-రా

చం—రానుపో-రానుపో-రానుపో-ప్రియా

రత్న—యేనుగేడ ! నీవేడ! యెరుగవటరా?

చం—తెచ్చియివ్వవా?

రత్న—పిచ్చిబట్టెనా?

చం—ఊ ఊ ఊ

రత్న—రారారా॥ లేడిగూడి॥

10 [చంద్రకాంతుడు రత్నమాలతో పాట.]

తెలియవెనాశక్తి । అనుదినము । యీవనమునన్ । దిరుగగనవె॥
తెలియ॥

అలుగునా మదినిగలుగునా । మెలగనా । అఖిల దుష్ట మృగముల
చెంతను॥ తెలియ ॥

సింహశరభశార్దూలసాళ్వభల్లూక వ్యాఘ్రప్రచయ దుష్ట మృగములను
సంహరింపనా । యవ్వాటిని సరకుజేతునా । నిముసముననె॥ తె॥

11 [రాజకుమారుడు చంద్రకాంతునిపాట.]

రాకు—పదపదత్వరితగతినినడుప్రము లూ । పక్కనుగనుమోదటన్
అదుగోనచ్చటను వటభూజముగలదందుభూతగణముల్ పిశా
చములఖిలనిశాచరులున్ । యుండెదరు ॥పదపద॥

చం—ఓసదయులార నన్నేటికీస్మశానవాటికిన్ సరుగునగొనివచ్చితిరీ
నేనదిగనుగొనగన్ । నాహృదయము కడుతడబడుచున్నన్
దిటనుండతగదు శాలుండను కృపగను । కొండొకచోటికి
యరుగుదమికరండు॥

రాకు—నరేకానిముందెన్న డునీవడిచక్కగజూచియెరుంగవుబిరబిర॥ప

12. [చంద్రకాంతునిపాట.]

అన్నలారా । మనసీయుడుమీరనుగ్రహముగనుడు । సహా॥
నన్నుజంపినమీకేమిఫలము । సాదుసకలజనమాన్యులార॥ అన్న॥
నన్నుబాసినకతమునవాయము । యెంతయార్తినిజెందునో॥ అ॥
ఏనుమీయెడలతప్పేమిజేసితి యెరుకజెప్పుడో । యన్నలార।
నాయన్నలార । ఓధన్యులార । ప్రాణముల్గొనగ । పాపముగా
దా । దయగనరాదా । బాలుడుగాదా । కిడునుపవాదా।
గలుగుగాదా॥ ఓఅన్నలార॥

13. [చంద్రకాంతునిపాట]

చం—యీశరముచేతమిమునాశనముచేశియా । పోశనముగావింతు
నాశరముదనుహా॥
రాజ—దోసిలొగ్గి బ్రోవుమన్నబాసిజనము బాలకా
చం—పారిపోకుడింక నాపరాక్రమంబుగాంచుడు
రాజ—పారుబోతుగాములిప్పుడే బయలుపడునుచూడరా।
చం—వదరకువదరకుమింక భూపాలకాన్వయకళంక
రాజ—యికబెదరిపోకురాకుంకా । ఛీకుంకా ఛీకుంకా॥ నా॥

14 [చంద్రకాంతుని పాట.]

అకటానాజనని । దర్శనముగుటకెంతో । కష్టమయ్యెనా॥ అకటా॥
సకలవృక్షముల చెంతనరసితిని।చాయయెగన్పడదాయె నెట్టులా॥ అ॥
యేదుష్టమృగములవలబడెనో । యేకష్టములు తనకుఘటిల్లెనో।
యెదురాత్ములామెను గనుగొనిరో।
యేమిసేతు నాకెద్దియుదోచదు॥ అకటా॥
హా సంతతధర్మమార్గానుసరణచిత్తసమేతా సకలసద్గుణోపేత
నిరంతరమామకాభీష్టప్రదాత । హేమత । యెంతవెదకిన
గన్పింపవుతల్లి । యేమిసేతునాకల్పవల్లి॥ అ॥

15 [చంద్రకాంత రత్నమాల పాట.]

చం—కోపమేల జెందెదే ప్రియా । నీకుమారుని పైని॥ కోపమేల॥

దాపుజేరనీక నన్ను నిట్టుల-రాపుబెట్టదగునె-బాలుని పైని॥ కో॥

రత్న—నాకుమారుడవే-కుచేష్టలునీ-కుచెల్లవు-నిన్ను నమ్మ-ననుదాకకు

యిటురాకురాకు రాకుమార సైపను॥

చం-సందియమువలదింక నీదగు డెందమున క్షమియించుమా ప్రియ-వంద

నంబు జేతునింక నీవేది-వచింప-నటువలె జరింతు నిజముగ॥ కో॥

16 [చంద్రకాంత రత్నమాలపాట.]

చం-నానేరమ్ముల్ మన్నించి దయగనుమా ప్రియమా। కోపామొందక। నానేర।

కరుణగనవె-మనవి-వినవె । కోపామొందక॥ నానేర॥

రత్న—దగ్గర రాకుమా-తప్పబల్కబోకుమా । ఎగ్గుసిగ్గు లేనివారితోడ

బల్క.బోకుమా॥ నా॥

చం—యీదీనునింక శ్రమలు బెట్టకే మనోహా॥

రత్న—నిన్నెవరు శ్రమలుబడుమటంచు నీకు జెప్పిరి॥

చం—దయజూడుమునుదవతి॥

రత్న—దూరంబుననుండుము సుమతి॥

చం—ఓబాలా యేలీలా । నేతాళజాలం నెలలనా॥

రత్న—భూషాలాయీలీలా మాటలాడమేలా॥

చం-—యిట్టికినుకి బూన నేమి సేతునబలా

రత్న—వట్టిమాటలేల త్రోవబట్టిపొమ్మునబల॥ నేర॥

చంద్రకాంత నాటకమునందలి పాట

ఇవి

యస్. గున్నేశ్వరరావు బ్రిదర్సువారి
శ్రీ చింతామణీనాటకసమాజమునందలి యాక్టరగు

అల్లక చంద్రశేఖర కవిచే,

రచియింపబడినవి.

[నాటకప్రారంభమున పాడు ప్రార్థనపాట.]

కమాచిరాగం, ఏకతాళం.

ప॥ శ్రీకర-శుభకర-శశిధర-శేఖర-శంకర-త్రిపుర-హారా

అ॥ సకలచరా। చరహ్రికరా। సౌఖ్యకరా। దురితహరా।

అంగజభంగ।మునిజనసంఘ।ఘనభవభంగ।వృషభతురంగ॥ శ్రీకర॥

హే. మ. హే. శా.

ఫణిభూషా। హితభాషా। మునివేషా। శ్రితపోషా।

అనయమునమామనమునవిన్నె నమ్మితిమో దేవా

మాన్యస్వభావ। మమ్ములభావ। మలరగబ్రోవ। సమయమిదేవ॥

పావనచరణా। అసురసంహారణా। పార్వతిరమణా। త్రిజగద్భరణా।

ప్రణుతోస్మి ప్రణుతోస్మి ప్రణుతోస్మి॥ శ్రీకర॥

2 [చంద్రిమాదుని పాట.]

హిం॥కన్నడ, త్రిశ్రిజాతి.

ప॥ సచివా మనరాజ్యమునన్। జనులెల్లరు నిజధర్మనియుతులై

నున్నవారలే॥ సచివా॥

అ॥ ఒకరికొకరికిని ద్వేషముల్లేకను । ఐకమత్యముతో నుండిరే
సకలపౌరులు సత్యముగామన । సుంకములను నిరాటంకముగా
టంకసాలకుఁ బంపుచుండిరే ॥సచి॥

3 [దూర్వాసుడు ప్రవేశమున పాడెడిపాట.]
మోహనరాగం, త్రిశ్రజాతి.

ప॥ జయమీనాంక । హరశశాంక । ధరజటాంక ।

అ॥ జయజయజయామృత్యుంజయ॥ జయ॥
జయభుజంగ। ధరశుభాంగ। జయగంగా । ధరధవళాంగా॥
జయఅంగజభంగా । జయఅభినిషంగా।
జయదయాంతరంగా । సర్వదనుజగర్వవిభంగా॥ జయ॥

4 [చంద్రమాడుడు కైలాసప్రాంతమునతపముచేయుచుపాడెడిపాట.]
మాయామాళవగౌళరాగం, ఏకతాళం

ప॥ హేదయామయాప్రమేయ । దేవదేవనైవరాయ।
కుజనశిక్షా। సుజనరక్షా॥ హే॥

అ॥ అకలంకాత్మప్రభావ । సకలజీవసంభావా।
అఖిలలోక । సృష్టికారణ॥ హే॥
సురనరకిన్నరఖేచర । నరకరుణాకరనిన్నే ।
నమ్మియుంటి । నన్నుబ్రోవరా॥ హే॥

5 [కపటచంద్రకాంతుడు ప్రవేశమున పాడెడిపాట.]
బంగాళాతోడిరాగం, రూపకతాళం.

ప॥ హావిధీనేనెటుల-నుదీయజనకుని-యాజ్ఞనిర్వహింతు॥ హా॥
యేవిధమున-హృదయమున-ధైర్యమవలంభింతు॥ హావిధీ॥

అ॥ భువినెట్టివారైన। ప్రూబోండ్ల చెంతను। బుద్ధిచలింపక। నుండదుర్ఘటమగు
ఓ హో యీ నేనీనవ-మోహినితీక్షణ-దృక్ బాణరాసికి-పాల్పడకుండగ।
ఆహైమవతిపతి ఆదరించడె నన్ను ... ... ॥హావిధీ॥

6 [కపటచంద్రికాంతుడు మనస్సంబోధనపాట.]

దేవగాంధారిరాగం, ఏకతాళం.

ప॥ ఓమనమా। నామనవిదయనువినుమా। యీమాయమహినిగనుమా
నీమర్యాదగాచుకొనుమా॥ ఓమనమా॥

అ॥ యిమ్మహినీమహామహిమలుగని తామరపత్రింబుపైని
జలబిందువు వలెనుచెలగి। జగతినిందబడకు నాప్రియ॥ మనమా॥

స॥ సమస్తకార్యనిర్వాహణాభరణా।
హృత్పద్మవిహారచకోరమా॥ ధైర్యమా
ఈమెడనే. బూనిన. కార్యము. నెరవేర్పు। నాయెడనీ.
కృతజ్ఞతజూపుమా॥ ఓమనమా॥

7 [రత్నమాల 24 పేజీ మొదటపాడెడిపాట.]

హిందూస్తానీతోడి, రూపకతాళం.

ప॥ సఫలీకృతమయ్యెనైన। కృపనునామది సంకల్పము
అ॥ అపరి-మితప్రి-మోద-భరిత-నైతి-నిపుడు-గదా-ధన్యను॥ సఫలీ॥
తపముసల్పితీనిగదా సతి। తము యీజితమదనునికొరకు
విఫలముగాకుండనేజేయు। వ్రతముతెగాపాడెనేను॥ సఫలీ॥

8 [కపటచంద్రికాంతుడు 26 పేజీ 3వ పంక్తి సందర్భమునపాడుపాట]

దేవగాంధారిరాగం, ఏకతాళం.

ప॥ ప్రిజ్ఞానకాంత। సుజ్ఞానస్వాంత। అజ్ఞాన అ అ అ అ అ
ప్రిప్రిధమభిలషింపనేల। నోబాల। కులశీల

ప్రికృతప్రియోజన । ప్రివణమొందనేల॥ ప్రిజ్ఞా

అ॥ బ్రిహ్మాండమండలమందు పర । బ్రిహ్మసృష్టియందు॥

బ్రిహ్మజ్ఞానమందు । బ్రిహ్మానందమొందు॥ ప్రిజ్ఞా॥

9 [27 వ పేజీ 6 వ పంక్తి సందర్భమున రత్నమాల కపటచంద్రి కాంతుల డైలాగ్ పాట.]

మోహనరాగం, ఏకతాళం.

క॥చం—ఆహాహా నారీ అరఘుడియసుఖముగోరి। విరాళి జెందతగునా।ఆ।

రత్న—మోహనాంగనన్ । మోహబినిన్ ।ముంచియిట్టిపల్కు వచింపన్

న్యాయమనన్నిట్లు। జేయగమీకిది। శ్రేయమమదికిది। భావ్యమానా

క. చం—ఆహాహానారీ! అరఘుడియసుఖముగోరీ!విరాళి జెందతగునా॥

మగువయెరుగవా । మాయజగమని । యిది

మాయజగమని । యిది

మిగులపాపకూపముసుమ్మా॥ అహాహానారీ॥

10 [28 వ పేజీ 3 వపంక్తిసందర్భమున కపటచంద్రికాంతుకు రత్నమాల డైలాగ్ పాట.]

కమాచి రాగం ఏకతాళం.

కపటచంద్రి—కలికినిను నేకలిసెదనని నీకలలో నైనను తలపుతలచకటు

ప్రోప్రోప్రో చాల్ ప్రోప్రోప్రో చాల్ ప్రోప్రోప్రో

రత్నమాల—చెలియనుపిలపింపన్యాయమా! నీచెలియను

కపటచంద్రి—కలియకగోరుట భావ్యమా । నన్ కలియక

రత్నమాల—కలియుక భావ్యమె

కపటచంద్రి—విలపింపన్యాయమె ।

కలికిరోపినునిన్ కలియుటసున్న ॥ ఓకలికి ॥

11 [ఘాలకునితో నరణ్యమున రత్నమాల ప్రవేశమున పాడెడిపాట]

షేల్వారాగం ఏకతాళం.

స॥ సర్వభూతదయోపేతసుజనమాతా ॥ హేసర్వ ॥

అను॥ పార్వతీ । భగవతీ । శుభమతీ । హానీవెగతి ॥

అంబికాకాత్యాయని । అంబదాక్షాయణీ ।

కాళీభక్తాళిహృత్కంజకేళిపాళి ॥ హేసర్వ ॥

సా॥ { హే అపవర్గమార్గప్రదాయనీ
సకలాఘురహితహిమవంతసుహితా

యిమ్మహినీమహిమలుగనసమ్భృతమోక్షపునికొమ్మా

మమ్ములనన।యమ్మలనని।సమ్మతిమునబ్రోవుమమ్మా॥ హేసర్వ

12 [చెరసాలలో చంద్రమానుసుప్రవేశమున పాడెడిపాట.]

హిం॥ బేహాగ్ రాగం ఖండగతి.

ప॥ హేస్వభూ । అపురూపకా । జగద్వ్యాపకా । దీనరక్షకా॥

అ॥ నీస్వరూపమేమూర్తిత్రి । నికనులేసూర్యచంద్రులు ।

నీస్వభావము సర్వలోకములు॥ .... హేస్వభూ॥

యుర్వియంతటనిండియుండి । సర్వజీవకోటులచే

నిర్వికారనాటకములు నాడించెడి సూత్రధారి॥ హేస్వ॥

13[46 పేజీ 4 పఙ్క్తిసందర్భమున చిన్నచంద్రకాంతుడుపాడెడిపాట]

కమాచిరాగం ఏకతాళం.

ప॥ ఘోరవిపినక్రూరమృగసంహారముకొరకు

మృగసంహారముకొరకు

అ॥ శారికశుకపికకోకిలస్వరములకొరకు

శుకస్వరములకొరకు ॥ఘోర॥

క్రూరచోరసంఘంబుల గూల్చుట కొరకు
క్రూరుల గూల్చుటకొరకు॥
పరిణతముగ బరిఢవిల్లు ఫలములకొరకు
ప్రియూ ఫలములకొరకు ॥ఘోర॥

14 [49 పేజీ 8 పంక్తిసందర్భమున రత్నమాల చంద్రకాంతుల
డైలాగ్ పాట.]

బేహాగ్ రాగం ఏకతాళం.

రత్న——లేడికూనసిచ్చెద నీవాఘటకు ॥లేడి॥
చం——లేడితోడగూడి నేనాడుకొననుపోప్రియా
తోడితే।గజమునిటకు।ఆడుకొనెద దానిగూడి॥ లేడితోడ॥
రత్న——బుడుతడవగుని వేడ। కడువడువగుగజము యేడ।
విడువుమిట్టివిపరీతపు। నుడిపల్కగ బాడియౌనె॥
చం——ఊ ఊ ఊ
రత్న——రా రా రా
చం——రానుపో। రానుపో। రానుపోప్రియా ॥లేడి॥

15[50 పేజీ 7 వ పంక్తిసందర్భమున చంద్రకాంతుడు పాట.
చక్రవాకం రాగం ఏకతాళం.

వ॥ సునిశితశరయుత ధనువిటు తెమ్మా
వనమున కరిగెదనమ్మా।
అ॥ వనమునకరిగినే క్రూరమృగంబుల।
గనుగొనిదునిమెదనమ్మా॥ సుని॥
ఘనమృగబాధకు నోర్వనిమునులకు
మనమలరించెదనమ్మా।
మనముప్పొంగగఘనగజమునుగొని
క్షణమునవచ్చెదనమ్మా॥ సుని॥

16 [51 పేజీ 1 వ పంక్తిసందర్భమున చంద్రికాంత రత్నమాలపాట]

బేహాగ్ రాగం త్రిశ్రజాతి.

చంద్రి—ప్రియాఅప్రియమున ననుగనన్యాయమా॥ ఆ
ప్రియమున ననుగనన్యాయమా ॥ ప్రి ॥

రత్న—భయాహీనుండవై । నాయాజ్ఞపొందక
ప్రవర్తించుచుంటివి పోపొమ్మిక

చంద్రి—దయాహీనవైనను । బాసిచనంగను
నియమహృదయవై యుండభావ్యమా॥ప్రియా॥

17 [56-10 వ పంక్తిసందర్భమున రాజకుమారుడు పాడెడిపాట]

బేహాగ్ రాగం ఏకతాళం.

ప॥ వారెవహ్వాకేయానారీ । వర్ణనీయమాయాకారీ ।
వర్ణనీయమాయాకారీ ॥ వారె ॥

అ॥ పవర్ణ చంద్రునిగేరువదనమును
సువర్ణకల్వలమీరునయనములు
సువర్ణద్యుతిగేరుమేన్వన్నె ॥ వారె ॥

18 [రాజకుమార మంత్రికుమారులు చంద్రికాంతునితో అరణ్యప్రవేశమున పాడెడితెలుంగుపాట.]

మం॥కు॥—నడునడువుము కడువడిగను యావనచోద్యములను
గనగన్ ॥నడు॥

బుడిబుడినడకలు నడకలిడకయిక నడునడువుము
కడువడిగను యావనచోద్యములను గనగన్ ॥

రా॥కు॥—యటవట వృక్షముచుట్టుగగట్టిన యధిష్ఠించిన నిశాచరుల
ను యాభూతములను యాప్రేతస్థలముగనుమా ॥ నడు ॥

చంద్రి—సుహృజ్జనులార నాప్రియమిత్రులార
బహుభయంకరమగు యీప్రేతభూమికిన న్నేల గొనివచ్చితిరి
నాహృదయము గడగడవడకదొడగె యికనాయెడ కృపతో
నొంకొకస్థలమున కరుగుదమికరండూ॥

19. [చంద్రికాంతుని పాట.]

హిం॥ ముఖారిరాగం. ఏకతాళం.

ప॥ శ స్త్రహృదయులారా । సదయను ననుగనుడీ

అ॥ హస్తమందునమీరు । శస్త్రములఁబూని నా
మస్తకము ఖండింపదగునా
భూస్థలిసీకరణిఁ ఘోరకార్యము ధైర్యమునఁజేయు
మర్త్యుడుగలడే । నాప్రియ॥ శస్త్ర॥
హితులారరా । సుతులారనఁ । హితమార్వఁ హితమానా ।
క్షత్రియసుతులకు॥

20 [చంద్రికాంతునిపాట.]

హిందూస్తాని తోడిరాగం ఏకతాళం.

ప॥ కటకటా నాయెడమీరీ । కఠినత్వంబు
బూనగతగునా । కఠినాత్వంబు బూనగతగునా

అ॥ కటికివారికైనను । కరుణకయింతుక గలదనియందురు
కటాక్షింపుడీనఁ । ఖండన జేయక॥ కటకటా॥

21 [చంద్రికాంతునిపాట.]

ముఖారిరాగం త్రిశ్రజాతి.

ప॥ ఓ అన్నలార । నావిన్నపము । ఆకర్ణించిదయనుగనుడీ॥ఓఅన్న

అ॥ హాఅమ్మనాకయిమెంతో । మదినిచింతబొంది జరించును

యీయరణ్యమున నన్ను । గృపతో బ్రోవుడీ
నాతల్లి చెంతకు జనెదనో ॥ అన్న॥

22. [చంద్రికాంతునిపాట.

హిం॥ శేహాగ రాగం, ఏకతాళం.

ప॥ హేప్రభూ స్వయంభూ । ఈప్రపంచ ప్రకటప్రతిభ
అప్రమేయా । దయామయా శంభూ
అ॥ స్వప్రకాశయీశా సర్వేశా పార్వతీశా ॥ హేప్రభూ॥
అప్రమత్తచిత్తులును । అనుకార్యప్రధానులును
యీప్రేతప్రదేశమున । ఇపుడునన్ను చంపబూనె
బ్రోవరా-గావరా-భావరా-దేవరా॥ హేప్రభూ॥

23. [చంద్రికాంతునిపాట, దేవగాంధారి రాగం, ఏకతాళం.]

ప॥ భవానీ । భక్తపోషిణి । ముక్తిదాయనీ । శక్తిరూపిణి॥ భవాని
అ॥ శర్వాణి । కళ్యాణి । రుద్రాణి ॥ భవానీ॥
తల్లీ-కృపావల్లీ-చల్లని-దయచల్లి-తా మమ్ముబ్రోవుము॥ భవానీ॥
శుభగాత్రి-శుభచరిత్రి-సుమునిస్తోత్రి॥ భవానీ॥
శరణు-శరణు-కరుణాభరణ-శాంభవి-మమ్మిపుడుబ్రోవుము॥ భ॥

[చంద్రికాంతులు రత్నమాల పైలాగ పాట.]

సోహాగ రాగం, ఏకతాళం.

చంద్రి——యోగిని తరుణీ శిరోమణీ । ధామిని స్వైరవిహారిణి శి
శరము యీ-శరముచే-నరికెదన్-యిదే॥ జారి॥

రత్న——దురితపథకలుంచుకనీ । హృదయమునను శాంతమూను
కరుణాంగి-యీపత్రికన్-మనచరితముల్-గలుగగాంచుమా

చంద్రి——కులటయిట్టి । పలుకుబట్ట । చెలిమిబట్టు । మానసితలచి
ఇట్టి-నట్టి-వ్రాతలుట్టంచిన-నమ్మునునెపట్టు ॥ జార ॥

[అందరుకలసి పాడుహారతిపాట.]

బెంగాల్ తోడి, ఏకతాళం.

ప॥ హారతిగొను । మాతా । సుగుణోపేతా ॥ జయహారతి॥

అ॥ అఖిలజగదవన । రతిహితమతి । పార్వతి పశుపతి । సతిగిరివర సుతని । కిదె జయజయ॥ హారతి ॥

ఆఘుధ్వాసినిని । న్ననవరతము నె మ్మదినమ్మిన యీచింతామణి శ్రీ। సామాజకులను । కరుణానుగనిబ్రోవు। దేవి । జయ ॥హారతి॥

నవలలు.

ఆనందమఠ	...	0	12
కపాలకుండలి	.	0	12
మాధవీకంకణము	..	1	8
రాజశేఖరచరిత్ర	...	1	0
రాయనభాస్కరచరిత్ర	..	0	8
కళావతీచరిత్ర		0	8
సత్యవతిచరిత్ర	..	0	4
చంద్రమతిచరిత్ర	..	0	4
సత్యసంజీవని	...	0	4
ముప్పదిరెండుమంత్రులచరిత్ర	.	0	4
ఆంధ్రదేశముఖావళి II		0	4
డిటో III	...	0	6
శివాజీచరిత్ర	..	0	4
రాధాబాయిసాహేబ్	..	0	4
అనంగసాగరము	..	0	6
వీరమతి	..	0	3
హారింగాయి	...	0	10
వేశ్యాహితబోధిని	...	1	0
వేశ్యామధురము	..	0	12
కాశీరామాయణం	...	0	6

నవలలు.

భక్తవిజయం 4 భాగములు కో॥ ధ॥		4	0
కాశీమజిలీ మొదటివాల్యుం	.	1	8
డిటో రెండవవాల్యుం	...	1	8
డిటో మూడవవాల్యుం	.	1	8
డిటో నాల్గవవాల్యుం (అచ్చులోవున్నది)		1	8
డిటో ఐదవవాల్యుం	...	1	0
డిటో ఆరవవాల్యుం	...	1	8
డిటో ఏడవవాల్యుం (అచ్చులోవున్నది)	.	1	8
అధ్యాత్మవచనము	...	1	0
కుశలవులయుద్ధం	.	0	8
స్త్రీలపాటరామాయణం	...	1	0
ఘాసీరామబ్రాహ్మణనృపాలులు	.	0	12
నర్యాలరామాయణం	...	1	0
మోత్కుండరామాయణం కావ్యకిలో	...	2	4
సాకేలరామాయణం		1	0
మంగళహారతులపుస్తకం	.	0	8
మంగళహారతులశతకం	...	0	4

ప్రకటన.

గయోపాఖ్యానం డ్రామా	చి॥ లు॥	0	8
ప్రసన్నయాదవం	...	0	8
[illegible]	...	0	8
పైమూడు నాటకములు			
కాలికో బైండు	...	1	12
స్వప్నవాసవదత్త	...	0	6
పాంచాలీపరిణయం	..	0	6
[illegible]	[illegible]	1	0
కన్యాశుల్కము	గు॥ అ॥	1	0
హరిశ్చంద్రీయము	[illegible]	1	0
సావిత్రీయము	....	0	14
[illegible]	చి॥ సూ॥	0	10
మహారాష్ట్రవిజయము	...	0	12
సంగీత[illegible]	.	0	8
[illegible]	[illegible]	0	8
గులేబకావళి	అ॥ సు॥	0	12
జయచంద్రిక [illegible] విజయం	...	0	10
[illegible]	..	0	10
[illegible]	అ॥ సు॥	0	12
[illegible]	[illegible]	1	0
[illegible]		1	0
[illegible]	[illegible]	0	12
[illegible]	..	1	0
[illegible]		0	12
[illegible]	[illegible]	1	0
[illegible]	..	1	0
[illegible]	.	1	0
[illegible]	...	0	8
[illegible]	...	0	10
[illegible]	కం॥ [illegible]	0	12

సత్యహరిశ్చంద్ర	కం॥ వీ॥	0	[illegible]
దక్షిణగోగ్రహణం	...	0	6
రత్నావళి	...	0	[illegible]
ప్రబోధచంద్రోదయము	...	0	[illegible]
[illegible]	...	0	4
[illegible]	...	0	
[illegible]	[illegible] వీ॥	0	
[illegible]	..	0	8
[illegible]	..	0	8
[illegible]	...	0	8
[illegible]	...	0	8
[illegible]	.	0	1[illegible]
[illegible]	.	0	8
[illegible]	..	0	12
[illegible]		0	12
[illegible]	[illegible]	0	8
[illegible]		0	8
[illegible]		0	8
[illegible]	..	0	8
[illegible]	..	0	[illegible]
[illegible]	..	0	10
[illegible]	..	0	
[illegible]		0	[illegible]
[illegible]	..	0	8
[illegible]	.	0	[illegible]
[illegible]	...	0	12
[illegible]	...	1	0
[illegible]	...	0	6
[illegible]	[illegible]	1	[illegible]
[illegible]	...	1	

[illegible]వలయువారు:— క[illegible] అప్పయ్య అండ్ సన్సు,

బుక్కుసెల్లర్సు, రాజమండ్రి.